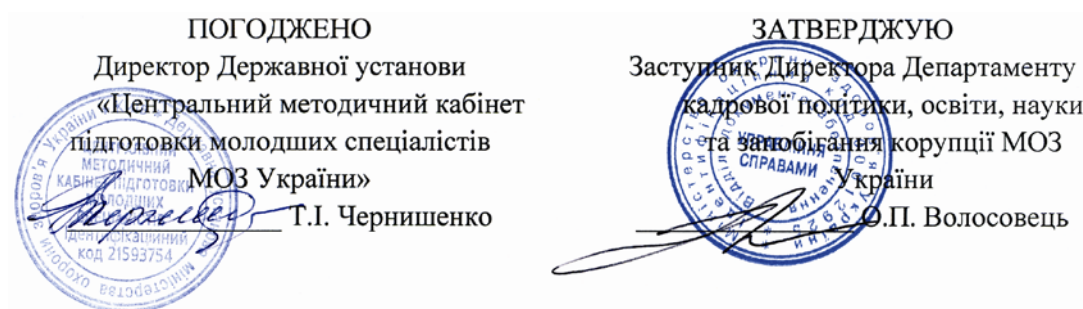

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ОСНОВИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних)
навчальних закладів I—III рівнів акредитації

Київ
2011

ОСНОВИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ

Укладачі:

О.Ф. Гаврилюк — викладач-методист, викладач вищої категорії, канд. мед. наук, директор Погребищенського медичного коледжу;

Л.Є. Братанюк — викладач-методист, викладач вищої категорії, канд. юр. наук, викладач філософії Погребищенського медичного коледжу.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії соціально-економічних дисциплін Погребищенського медичного коледжу від 21.11.2011 р., протокол № 4.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні опорної циклової комісії з дисциплін хірургічного профілю ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України.

Рецензенти:

Ф.М. Кирилюк — доктор філос. наук, професор Київського національного державного університету ім. Т. Шевченка;

М.О. Корж — канд. філос. наук, доцент Київського національного державного університету ім. Т. Шевченка;

І.Ю. Андрієвський — канд. мед. наук, директор Вінницького медичного коледжу.

© МОЗ України, 2011
© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з основ філософських знань для студентів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів України I—III рівнів акредитації складено відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) і освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки молодших спеціалістів, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р. та навчальних планів 2011 р.

Метою викладання філософії є формування у студентів цілісного уявлення про світ, людину як цілісність, про роль медицини у ствердженні сенсу людського буття, розуміння сучасного стану медицини та передбачення перспектив її розвитку.

Вивчення філософії студентами ВМ(Ф)НЗ має велике значення у вихованні майбутніх медиків, формуванні їх переконань, діалектичного мислення, підвищенні їх культурного рівня.

Вивчення філософії дає можливість зрозуміти загальні закономірності розвитку традиційної та нетрадиційної медицини в системі загальнолюдської практики. Аналіз хибних думок і помилок в окремих концепціях, у тлумаченні фактів дійсності сприяє виробленню навичок критичного підходу до сучасного стану медичної науки та клінічної практики. Одночасно формується повага до досвіду минулих поколінь, розуміння необхідності брати з нього все найкраще, збагачувати його власним сумлінням.

Тому завдання філософії полягає в тому, щоб ознайомити студентів з історичним та логічним методами дослідження, методом сходження від абстрактного до конкретного, що є необхідною умовою пізнання та клінічної практики у медицині. Розкрити закономірності розвитку людини як головного об'єкта дослідження та медичного впливу, навчити знаходити головні ланки причинно-наслідкових зв'язків і відрізняти їх від побічних як у матеріальних, так і в духовних процесах; простежити закономірності об'єктивації й матеріалізації ідей на прикладах діяльності зарубіжних та вітчизняних діячів науки та практики, виробити навички аргументації власних переконань.

Після вивчення дисципліни ***студенти повинні знати:***

- основні закономірності розвитку природи та суспільства, медицини як галузі людської діяльності;
- етапи становлення та розвитку філософії і медицини в зарубіжних країнах та в Україні;
- головні проблеми диференціації та інтеграції наук про людину як цілісність;
- суть діалектичного мислення, творчого аналізу, явищ дійсності;
- основи процесу наукового пошуку, форми і методи наукового пізнання;
- структуру та суть людської практики, місце медичної діяльності в оздоровленні та розвитку суспільства.

Студенти повинні вміти:

- об'єктивно, на наукових засадах аналізувати будь-які, у тому числі, нестандартні, явища й процеси, причинно-наслідкові зв'язки дійсності;
- визначати місце та роль певного факту у формуванні статусу людини, сенсу діяльності медика, медицини майбутнього;
- розумітися на суті нозологізму, гіпократизму та неогіпократизму як крайнощів, які здатні спричинити неадекватні практичні дії медика;

- орієнтуватися у системі зв'язків медицини і філософії, розуміти їх значення для формування особистості;
- розумітися на релігійно-філософських основах східних систем самооздоровлення;
- вміти визначати роль соціальних детермінацій у формуванні психічного здоров'я та виникненні психічних розладів;
- визначати сенс соціальних цінностей у системі медичної діяльності;
- застосовувати знання законів і категорій діалектики для аналізу валеологічних і патологічних, санологічних проблем хвороби.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12010101 “ЛІКУВАЛЬНА СПРАВА”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2		2
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	5	2	2	1
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	2			2
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	5	2	2	1
5	Німецька класична філософія та марксизм	2			2
6	Філософія XIX—XX ст.	5	2	2	1
7	Філософська думка в Україні	2			2
8	Філософський зміст проблеми буття	4	2		2
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	3		2	1
10	Діалектика — філософська основа медицини	4	2		2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	5	2	2	1
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	4	1	2	1
13	Філософський підхід до розуміння людини	3	1		2
14	Філософські проблеми медицини	5	2	2	1
15	Духовне життя суспільства	1			1
	Усього	54	18	14	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
5.12010102 “СЕСТРИНСЬКА СПРАВА”
5.12010104 “СТОМАТОЛОГІЯ”
5.12010106 “СТОМАТОЛОГІЯ ОРТОДЕНТИЧНА”
5.12010201 “ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА”**

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2		2
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	5	2	2	1
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	2	—		2
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	5	2	2	1
5	Німецька класична філософія та марксизм	2			2
6	Філософія ХІХ—ХХ ст.	5	2	2	1
7	Філософська думка в Україні	2	—		2
8	Філософський зміст проблеми буття	4	2		2
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	3		2	1
10	Діалектика — філософська основа медицини	4	2		2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	5	2	2	1
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	4	1	2	1
13	Філософський підхід до розуміння людини	3	1		2
14	Філософські проблеми медицини	5	2	2	1
15	Духовне життя суспільства	1			1
	Усього	54	18	14	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
5.12010103 “МЕДИКО-ПРОФІЛАКТИЧНА СПРАВА”**

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2		2
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	3	2	1	
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	3	1		2
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	3	2	1	
5	Німецька класична філософія та марксизм	3	1		2
6	Філософія XIX—XX ст.	3	2	1	
7	Філософська думка в Україні	5	2	1	2
8	Філософський зміст проблеми буття	2	2		
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	4	2		2
10	Діалектика — філософська основа медицини	6	2	2	2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	2	2		
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	5	1	2	2
13	Філософський підхід до розуміння людини	3	1		2
14	Філософські проблеми медицини	6	2	2	2
15	Духовне життя суспільства	2			2
	Усього	54	24	10	20

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
5.12010105 “АКУШЕРСЬКА СПРАВА”**

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2	2	
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	4	2	2	
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	2			2
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	4	2	2	
5	Німецька класична філософія та марксизм	2			2
6	Філософія XIX—XX ст.	4	2	2	-
7	Філософська думка в Україні	2			2
8	Філософський зміст проблеми буття	4	2		2
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	4		2	2
10	Діалектика — філософська основа медицини	4	2		2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	4	2	2	
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	5	1	2	2
13	Філософський підхід до розуміння людини	3	1		2
14	Філософські проблеми медицини	4	2	2	
15	Духовне життя суспільства	4		2	2
	Усього	54	18	18	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12020101 “ФАРМАЦІЯ”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2		2
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	3	1		2
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	4	1	2	1
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	3	2		1
5	Німецька класична філософія та марксизм	3	1		2
6	Філософія XIX—XX ст.	3	1		2
7	Філософська думка в Україні	4	1	2	1
8	Філософський зміст проблеми буття	4	2		2
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	5	1	2	2
10	Діалектика — філософська основа медицини	4	2		2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	4	1	2	1
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	3	1		2
13	Філософський підхід до розуміння людини	5	1	2	2
14	Філософські проблеми медицини	3	2		1
15	Духовне життя суспільства	2	1		1
	Усього	54	20	10	24

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Взаємозв'язок філософії та медицини. Історико-філософський процес. “Основне питання філософії”: різноманітність підходів.
2. Етичні принципи Сократа.
3. Платон, Арістотель, Епікур, їх філософські ідеї. Школа стоїків.
4. Становлення класичної античної медицини. Гіппократ про людину, природу та причину хвороб.
5. Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Теоцентризм. Проблема пізнання. Вчення про людину.
6. Етапи середньовічної філософії. Схоластика і містика як напрями середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського.
7. Розвиток людини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Галена.
8. Поняття “Відродження” та характерні риси цієї доби.
9. Антропоцентризм. Гуманізм. Утопія.
10. Провідні напрями ренесансного філософствування. К. Цельс про медицину.
11. Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст. Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині.
12. Особливості німецької класичної філософії. Філософські ідеї І. Канта та їх розвиток у його послідовників. “Етика обов'язку” І. Канта в контексті медицини.
13. Філософія Г. Гегеля.
14. “Антропологічний принцип” філософії Л. Фейєрбаха.
15. Формування філософії марксизму. Розвиток марксистської філософії.
16. Метод психоаналізу для лікування неврозів (З. Фройд).
17. Культурологічні та історіософські напрями філософії XX ст.
18. Релігійна філософія XX ст.
19. Особливості та основні етапи розвитку української філософської думки.
20. Філософська думка часів Київської Русі.
21. Філософія українського Відродження та Бароко.
22. Філософія Г.С. Сковороди.
23. Класична українська філософія. Філософія в Радянській Україні.
24. Філософія української діаспори в 1920—1990 рр.
25. Розвиток медицини в Україні.
26. Методологічне значення проблеми матерії і руху для біології та медицини.
27. Вклад медицини в розвиток філософських думок про форми руху матерії, простору і часу.
28. Природа свідомості. Свідомість — людина — праця. Антропосоціогенез.
29. Ідеальність та інші властивості свідомості. Свідомість і невідоме. Свідомість і духовний світ людини.
30. Проблема співвідношення фізіологічного і психічного в медицині. Слово як лікувальний фактор. Місце психотерапії в сучасному житті та структурі професійної діяльності медичного працівника.
31. Особливості прояву законів діалектики в медицині. Всезагальний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ у медицині.
32. Проблема цілісності і структурності в медицині. Одночасне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одночасного і загального, сутність і явища в медицині.
33. Метод аналогії в діагностичному процесі. Проблема істинності діагнозу

і джерела діагностичних помилок.

34. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.
35. Проблема життя в смерті у філософії медицини.
36. Медицина і виховання людини. Становлення особистості людини (теоретичні і практичні питання виховання студентів-медиків).
37. Філософія історичних моделей медичної етики: гіппократова модель (принцип “Не нашкодь”). “Клятва Гіппократа” — основа всіх найновіших кодексів лікарської етики. Модель Т. Парацельса (принцип “Роби добро”). Деонтологічна модель (принцип “Дотримання обов’язку”). Біоетична модель медичної етики (принцип “Поваги прав і гідності пацієнта”).
38. Сутність духовного життя суспільства.
39. Індивідуальна і суспільна свідомість.
40. Система суспільної свідомості. Суспільна психологія та ідеологія. Суспільна свідомість у житті суспільства.
41. Мораль. Релігія. Мистецтво. Культура.

ЗМІСТ

Тема 1. Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві

ЛЕКЦІЯ

Світогляд, його структура і функція. Типи світогляду. Світогляд і філософія. Світогляд і професія медичного працівника.

Об'єкт і предмет філософії. Філософські методи. Структура та функції філософії. Філософія в системі культури. Взаємозв'язок філософії та медицини. Історико-філософський процес. “Основне питання філософії”: різноманітність підходів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Взаємозв'язок філософії та медицини. Історико-філософський процес. “Основне питання філософії”: різноманітність підходів.

Студенти повинні знати:

Структуру світогляду. Типи світогляду. Об'єкт і предмет філософії. Філософські методи. Структура та функції філософії. Взаємозв'язок філософії та медицини.

Тема 2. Філософія і медицина Стародавнього світу

ЛЕКЦІЯ

Стародавньоіндійська філософія: періодизація, джерела. Особливості індійської філософії. Школи індійської філософії. Медицина Стародавньої Індії.

Стародавньокитайська філософія: основна ідея – ідея Дао. Два основні напрями китайської філософії — даосизм і конфуціанство. Медицина Стародавнього Китаю.

Філософія античного світу: періодизація античної філософії. Космоцентризм. Досократична філософія. Софісти. Етичні принципи Сократа. Платон, Арістотель, Епікур, їх філософські ідеї. Школа стоїків. Становлення класичної античної медицини. Гіппократ про людину, природу та причину її хвороб.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Етичні принципи Сократа. Платон, Арістотель, Епікур, їх філософські ідеї. Школа стоїків. Становлення класичної античної медицини. Гіппократ про людину, природу та причину хвороб.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Стародавньоіндійська філософія: періодизація, джерела. Школи індійської філософії. Медицина Стародавньої Індії. Стародавньокитайська філософія: основна ідея — ідея Дао. Два основні напрями Китайської філософії — даосизм і конфуціанство. Медицина Стародавнього Китаю. Філософія

античного світу: періодизація античної філософії. Досократична філософія. Софісти. Етичні принципи Сократа. Платон, Арістотель, Епікур їх філософські ідеї.

Студенти повинні знати:

Стародавньоіндійську філософію. Школи індійської філософії. даосизм і конфуціанство. Філософію античного світу. Етичні принципи Сократа. Філософські ідеї Платона, Арістотеля, Епікура, Гіппократа.

Тема 3. Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження

САМОСТІЙНА РОБОТА

Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Теоцентризм. Проблема пізнання. Вчення про людину. Етапи середньовічної філософії. Схоластика і містика як напрями середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Галена.

Поняття “Відродження” та характерні риси духовного життя цієї доби. Антропоцентризм. Гуманізм. Утопія. Провідні напрями ренесансного філософствування.

К. Цельс про медицину.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Теоцентризм. Вчення про людину. Етапи середньовічної філософії. Схоластика і містика як напрями середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Галена. Поняття “Відродження” та характерні риси духовного життя цієї доби. Антропоцентризм. Гуманізм. Утопія. Провідні напрями ренесансного філософствування.

Студенти повинні знати:

Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Етапи середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Поняття “Відродження”. Провідні напрями ренесансного філософствування. К. Цельс про медицину.

Тема 4. Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва

ЛЕКЦІЯ

Емпіричний напрям у філософії Нового часу (Ф. Бекон, Дж. Локк, Д. Юм).

Раціоналістичний напрям у філософії Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц).

Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст.
Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст.
Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Емпіричний напрям у філософії Нового часу. Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст. Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині.

Студенти повинні знати:

Емпіричний та раціоналістичний напрям у філософії Нового часу. Французький матеріалізм і Просвітництво. Філософські погляди в медицині Френсіса Бекона.

Тема 5. Німецька класична філософія та марксизм

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості німецької класичної філософії. Філософські ідеї І. Канта та їх розвиток у його послідовників. “Етика обов’язку” І. Канта в контексті медицини. Філософія Г. Гегеля. “Антропологічний принцип” філософії Л. Фейєрбаха. Формування філософії марксизму. Розвиток марксистської філософії.

Студенти повинні знати:

Німецьку класичну філософію. Філософські ідеї І. Канта. Філософію Г. Гегеля, Л. Фейєрбаха. Розвиток марксистської філософії.

Тема 6. Філософія XIX—XX ст.

ЛЕКЦІЯ

Своєрідність російської філософії. Медицина: лікарі-філософи Росії XIX — першої половини XX ст. Особливості духовних процесів та розвитку філософії XX ст. Сцієнтистські напрями в зарубіжній філософії XX ст. Напрями антропологічного спрямування у філософії XX ст. Метод психоаналізу для лікування неврозів (З. Фройд). Культурологічні та історіософські напрями філософії XX ст. Релігійна філософія XX ст.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Метод психоаналізу для лікування неврозів (З. Фройд). Культурологічні та історіософські напрями філософії XX ст. Релігійна філософія XX ст.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Медицина: лікарі-філософи Росії XIX — першої половини XX ст. Особливості духовних процесів і розвитку філософії XX ст. Сцієнтистські напрями у зарубіжній філософії XX ст. Напрями антропологічного спрямування у філософії XX століття. Метод психоаналізу для лікування неврозів. Релігійна філософія XX ст.

Студенти повинні знати:

Особливості російської філософії. Сцієнтистські напрями у зарубіжній

філософії XX ст. Напрями антропологічного спрямування у філософії XX ст. Культурологічні та історіософські напрями філософії XX ст. Релігійна філософія XX ст.

Тема 7. Філософська думка в Україні

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості та основні етапи розвитку української філософської думки. Філософська думка часів Київської Русі. Філософія українського Відродження та Бароко. Філософія Г.С. Сковороди. Класична українська філософія. Філософія в Радянській Україні. Філософія української діаспори в 1920—1990 рр. Розвиток медицини в Україні.

Студенти повинні знати:

Етапи розвитку української філософської думки. Філософську думку часів Київської Русі. Філософію Г.С. Сковороди. Філософію української діаспори в 1920—1990 рр. Розвиток медицини в Україні.

Тема 8. Філософський зміст проблеми буття

ЛЕКЦІЯ

Поняття “онтологія”. Буття: проблеми, концепції, форми. Вчення про світ. Буття людини у філософії і медицині.

Матерія та рух. Простір і час. Методологічне значення проблеми матерії та руху для біології та медицини. Вклад медицини в розвиток філософських думок про форми руху матерії, простору і часу.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Методологічне значення проблеми матерії і руху для біології та медицини. Вклад медицини в розвиток філософських думок про форми руху матерії, простору і часу.

Студенти повинні знати:

Поняття “онтологія”, “буття”, “світ”. Матерія та рух. Простір і час. Значення матерії і руху для біології та медицини.

Тема 9. Проблема свідомості у філософії та медицині

САМОСТІЙНА РОБОТА

Природа свідомості. Свідомість—людина—праця. Антропосоціогенез. Ідеальність та інші властивості свідомості. Свідомість і несвідоме. Свідомість і духовний світ людини. Проблема співвідношення фізіологічного і психічного у медицині. Слово як лікувальний фактор. Місце психотерапії в сучасному житті та структурі професійної діяльності медичного працівника.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Свідомість—людина—праця. Свідомість і несвідоме. Свідомість і

духовний світ людини. Проблема співвідношення фізіологічного і психічного у медицині. Місце психотерапії в сучасному житті та структурі професійної діяльності медичного працівника.

Студенти повинні знати:

Антропосоціогенез. Свідомість і несвідоме. Проблема співвідношення фізіологічного і психічного у медицині. Місце психотерапії в сучасному житті.

Тема 10. Діалектика — філософська основа медицини

ЛЕКЦІЯ

Становлення діалектичних ідей в історії людського пізнання. Основні принципи діалектики. Поняття закону в філософії і медицині. Особливості прояву законів діалектики в медицині. Всезагальний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ у медицині.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості прояву законів діалектики в медицині. Всезагальний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ у медицині.

Студенти повинні знати:

Основні принципи діалектики. Поняття закону у філософії і медицині. Особливості прояву законів діалектики у медицині. Всезагальний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ у медицині.

Тема 11. Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині

ЛЕКЦІЯ

Загальна характеристика філософських категорій. Причина і наслідок. Зовнішнє і внутрішнє. Проблема причинності в медицині. Необхідність і випадковість. Можливість і дійсність. Значення категорій необхідності і випадковості, можливості і дійсності для медицини. Частина і ціле. Зміст і форма. Проблема цілісності і структурності в медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Проблема цілісності і структурності в медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Загальна характеристика філософських категорій. Причина і наслідок. Зовнішнє і внутрішнє. Проблема причинності в медицині. Необхідність і випадковість. Можливість і дійсність. Значення категорій необхідності і випадковості, можливості і дійсності для медицини. Частина і ціле. Зміст і форма.

Проблема цілісності і структурності в медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

Студенти повинні знати:

Філософські категорії. Причина і наслідок. Зовнішнє і внутрішнє. Проблема причинності в медицині. Необхідність і випадковість. Можливість і дійсність. Значення категорій необхідності і випадковості, можливості і дійсності для медицини. Частина і ціле. Зміст і форма. Проблема цілісності і структурності в медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

Тема 12. Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання

ЛЕКЦІЯ

Предмет теорії пізнання. Істина в філософії. Методи наукового пізнання і специфіка їх використання в медичних дослідженнях. Єдність чуттєвого і раціонального, логіки та інтуїції у пізнанні. Співвідношення емпіричного й теоретичного рівнів пізнання.

Поняття "практика". Функції та види практичної діяльності.

Діагностика — специфічна форма пізнання. Діагностика і кібернетика. Метод аналогії в діагностичному процесі. Проблема істинності діагнозу і джерела діагностичних помилок. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Метод аналогії в діагностичному процесі. Проблема істинності діагнозу і джерела діагностичних помилок. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Предмет теорії пізнання. Методи наукового пізнання і специфіка їх використання в медичних дослідженнях. Єдність чуттєвого і раціонального, логіки та інтуїції у пізнанні. Співвідношення емпіричного й теоретичного рівнів пізнання. Поняття "практика". Функції та види практичної діяльності. Діагностика — специфічна форма пізнання. Діагностика і кібернетика. Метод аналогії в діагностичному процесі. Проблема істинності діагнозу і джерела діагностичних помилок. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

Студенти повинні знати:

Предмет теорії пізнання. Методи наукового пізнання і специфіку їх використання в медичних дослідженнях. Єдність чуттєвого і раціонального, логіки та інтуїції у пізнанні. Поняття "практика". Функції та види практичної діяльності. Метод аналогії в діагностичному процесі. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

Тема 13. Філософський підхід до розуміння людини

ЛЕКЦІЯ

Філософія та антропологія. Основні принципи філософсько-антропологічної характеристики людини. Філософські основи медичної антропології. Тіло і душа: релігійна постановка проблеми. Тіло і душа: як проблема філософії і науки. Психіка і свідомість. Роль праці в антропогенезі. Людина як особистість. Соціалізація особистості. Загадка людського "Я". Особистість у пошуках сенсу життя. Проблема життя і смерті у філософії і медицині. Медицина і виховання людини. Становлення особистості людини (теоретичні і практичні питання виховання студентів-медиків).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Проблема життя і смерті у філософії і медицині. Медицина і виховання людини. Становлення особистості людини (теоретичні і практичні питання виховання студентів-медиків).

Студенти повинні знати:

Основні принципи філософсько-антропологічної характеристики людини. Філософські основи медичної антропології. Роль праці в антропогенезі. Проблеми життя і смерті у філософії і медицині. Становлення особистості людини (теоретичні і практичні питання виховання студентів-медиків).

Тема 14. Філософські проблеми медицини

ЛЕКЦІЯ

Філософія медицини і медицина як наука. Філософська методологія в медицині. Історична доля взаємовідносин філософії і медицини. Предмет медицини як науки — людина в умовах екосоціуму.

Розвиток сучасної медичної науки.

Філософські категорії і поняття медицини. Специфіка понять і термінів у медицині. Соціально-біологічна і психосоматична проблеми.

Співвідношення соціального і біологічного в людині. Проблеми норми, здоров'я і хвороби. Філософія здоров'я і хвороби. Гносеологічні питання теорії хвороби в сучасній медицині. Дієво-інформаційний підхід до вивчення людини і медицини.

Біоетика як сучасна форма медичної етики. Формування моральної позиції лікаря. Філософія принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта.

Філософія історичних моделей медичної етики: гіппократова модель (принцип "Не нашкодь"); "Клятва Гіппократа" — основа всіх найновіших кодексів лікарської етики; модель Т. Парацельса (принцип "Роби добро"); деонтологічна модель (принцип "Дотримання обов'язку"); біоетична модель медичної етики (принцип "Поваги прав і гідності пацієнта").

САМОСТІЙНА РОБОТА

Філософія історичних моделей медичної етики: гіппократова модель (принцип "Не нашкодь"); "Клятва Гіппократа" — основа всіх найновіших кодексів лікарської етики; модель Т. Парацельса (принцип "Роби добро"); деонтологічна модель (принцип "Дотримання обов'язку"); біоетична модель

медичної етики (принцип “Поваги прав і гідності пацієнта”).

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Філософія медицини і медицина як наука. Філософські категорії і поняття медицини. Співвідношення соціального і біологічного в людині. Гносеологічні питання теорії хвороби в сучасній медицині. Філософія принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта. Філософія історичних моделей медичної етики: гіппократова модель (принцип “Не нашкодь”); “Клятва Гіппократа” — основа всіх найновіших кодексів лікарської етики; модель Т. Парацельса (принцип “Роби добро”); деонтологічна модель (принцип “Дотримання обов’язку”); біоетична модель медичної етики (принцип “Поваги прав і гідності пацієнта”).

Студенти повинні знати:

Предмет медицини як науки. Філософські категорії і поняття медицини. Співвідношення соціального і біологічного в людині. Проблеми норми, здоров’я і хвороби. Філософію принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта. Філософію історичних моделей медичної етики.

Тема 15. Духовне життя суспільства

САМОСТІЙНА РОБОТА

Сутність духовного життя суспільства. Індивідуальна і суспільна свідомість. Система суспільної свідомості. Суспільна психологія та ідеологія. Суспільна свідомість у житті суспільства. Мораль. Релігія. Мистецтво. Культура.

Студенти повиненні знати:

Індивідуальну і суспільну свідомість. Систему суспільної свідомості. Суспільну психологію та ідеологію. Мораль. Релігію. Мистецтво. Культуру.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Світогляд і філософія як форми людського самовизначення в світі.
2. Світогляд і філософія: порівняльний аналіз.
3. Структура і типологія світогляду. Роль світогляду в житті людини.
4. Філософія, релігія та мистецтво як форми людського освоєння світу.
5. Філософські ідеї Стародавньої Індії та їх сучасне значення.
6. Сучасна оцінка філософських ідей буддизму, конфуціанства, даосизму.
7. Життя та філософська діяльність Сократа.
8. Вихідні ідеї філософії Арістотеля.
9. Філософське вчення Платона.
10. Тлумачення пізнання у філософії Нового часу.
11. Філософські ідеї європейського Просвітництва та їх сучасне значення.
12. Вчення І. Канта про рівні та форми пізнання.
13. Вчення Г. Гегеля про абсолютну ідею.
14. Філософія Л. Фейєрбаха та її вплив на європейську філософію.
15. Концепція переоцінювання цінностей у філософії Ф. Ніцше.
16. Філософія марксизму про предмет та завдання “наукової філософії”.
17. Філософська думка Київської Русі.
18. Філософська думка Києво-Могилянської академії.
19. Суть філософії і медицини.
20. Сучасні теорії медицини.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ ТА СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття про світогляд, типологія світогляду.
2. Світогляд і філософія.
3. Особливості історичного виникнення філософії.
4. Філософія і міфологія.
5. Співвідношення філософії, науки, релігії та мистецтва.
6. Структура та функції філософського знання.
7. Взаємозв'язок філософії та медицини.
8. Джерела, провідні ідеї та напрями філософської думки Стародавньої Індії.
9. Провідні ідеї та напрями філософії Стародавнього Китаю.
10. Медицина Стародавнього Китаю.
11. Поняття античної філософії.
12. Етапи розвитку античної філософії, її загальні особливості.
13. Розвиток ідей у натурфілософських школах Стародавньої Греції.
14. Ідеї та представники високої класики в розвитку античної філософії.
15. Становлення античної (класичної) медицини. Гіппократ про людину, природу та причину її хвороб.
16. Вихідні ідеї середньовічної патристики.
17. Місце філософії в духовному житті Середньовіччя.
18. Схоластика і містика як провідні напрями середньовічної філософії.
19. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Гелена.
20. Поняття “Відродження” та характерні риси духовного життя цієї доби.
21. Провідні напрями ренесансного філософування: гуманістичний антропологізм, неоплатонізм, натурфілософія.
22. Філософські ідеї Пізнього Відродження.
23. Панорама соціокультурних та духовних процесів в Європі Нового часу та особливості розвитку філософії.
24. Методологічні пошуки Ф. Бекона, Р. Декарта та Т. Гоббса.
25. Ф. Бекон: філософські погляди в медицині.
26. Скептицизм П. Бейля та Д. Юма, сенсуалістські максими Дж. Берклі. Б. Спіноза та Г. Лейбніц — тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.
27. Б. Паскаль та філософія просвітництва про місце і роль людини у світі та суспільні стосунки.
28. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоевропейської філософії.
29. Іммануїл Кант — творець німецької класичної філософії.
30. Основні ідеї І. Канта.
31. “Етика обов'язку” І. Канта в контексті медицини.
32. Філософські ідеї Й.-Г. Фіхте та Ф.-В. Шелінга.
33. Філософія Г.-В.—Ф. Гегеля як найвище досягнення німецької класичної філософії.
34. Антропологічний принцип філософії Л. Фейербаха.
35. Ідеї розроблення “наукової філософії” у європейській філософії XIX ст.
36. Лікарі-філософи Росії XIX — першої половини XX ст.
37. Культурологічні та історіософські напрями у філософії XX ст.
38. Релігійна філософія XX ст.
39. Провідні тенденції розвитку світової філософії на межі тисячоліть.

40. Провідні філософські джерела та філософські ідеї часів Київської Русі.
41. Україна — Європа: духовні зв'язки Відродження.
42. Поява професійної філософії в Україні.
43. Особливості філософських курсів Києво-Могилянської академії.
44. Життя та філософська діяльність Г. Сковороди.
45. Філософські ідеї в українській літературі та громадсько-політичних рухах.
46. Особливості розвитку української філософії ХХ ст.
47. Філософія і медицина як ціле явище людської культури і їх роль у суспільстві.
48. Роль філософії у формуванні стилю наукової думки сучасного медика.
49. Історія взаємовідносин філософії та медицини.
50. Філософська картина світу та медицина.
51. Структура та особливості медичного знання.
52. Проблема матерії і свідомості у філософії та медицині.
53. Вклад медицини в розвиток філософської уяви про форми руху матерії, простору і часу.
54. Діалектика як наука про загальний зв'язок і розвиток у медицині.
55. Поняття законів і їх методологічне значення для медицини.
56. Категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності, їх методологічні функції в медицині.
57. Теорія пізнання і її значення для діагностики, лікування та профілактики захворювань.
58. Стилї наукової думки і медицина.
59. Етичні, філософські та психологічні основи діагностики.
60. Методи і прийоми пізнання в медицині.
61. Філософська концепція людини.
62. Специфіка людини як об'єкта філософського і медичного пізнання.
63. Свідомість і самосвідомість: деякі нові філософські і медико-психологічні аспекти проблеми.
64. Цінність людського життя.
65. Феномен смерті.
66. Етичні та філософські проблеми евтазії.
67. Смерть та проблема безсмертя людини.
68. Гуманістичні аспекти лікарської діяльності.
69. Філософія людини в майбутньому.
70. Філософія медицини і медицина як наука.
71. Філософські категорії і поняття медицини.
72. Співвідношення соціального і біологічного в людині.
73. Проблеми норми здоров'я і хвороби.
74. Філософія здоров'я і хвороби.
75. Формування моральної позиції медичного працівника.
76. Філософія принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

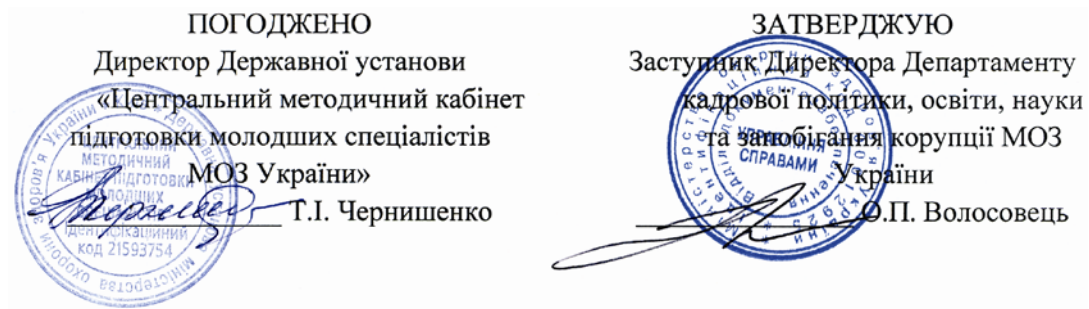
- Аблеев С.Р.* Философия в схемах и таблицах. — М.: Высшая шк., 2004.
- Андрущенко В.* Історія соціальної філософії. — К.: Тандем, 2000.
- Арутюнов В.Ф.* Філософія: навч. посіб. — КНЗУ, 2001.
- Бичко І.В.* Філософія: Курс лекцій. — К., 2003.
- Бичко А.* Історія філософії: підручник. — К.: Либідь, 2001.
- Бойченко І.В.* Філософія історії. — К., 2000.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З.І.* Курс лекцій з філософії. — К., 1999.
- Горлач М.Л.* Філософія: підручник. — Х., 2000.
- Надольний І.Ф.* Філософія: посібник. — К., 2004.
- Огородник И.В.* Библиографический философский словарь. — Абсолют-В, 2004.
- Причепій Є.М.* Філософія: навч. посіб. — К., 2003.
- Петрушенко В.П.* Основи філософських знань: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
- Петрушенко В.Л.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Львів: “Новий Світ-2000”, “Магнолія плюс”, 2003.
- Петрушенко В.Л.* Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. — Львів, 2006.
- Спиркин А.Г.* Философия: учебник. — М., 1999.
- Федів Ю., Мозкова Н.* Історія української філософії. — Україна, 2000.
- Ярошовець В.І.* Історія філософії: підручник. — ПАРАПАН, 2002.

Додаткова

- Горський В.С.* Історія української філософії: навч. посіб. — К., 2001.
- Єрмоленко Є.М.* Комунікативна практична філософія: підручник. — К., 1999.
- Петрушенко В.П.* Практикум з філософії: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
- Тарасенко Н.Ф., Русин М.Ю.* Історія філософії України: підручник. — К., 1994.
- Попов М.В.* Філософія: підручник. — К.: Медицина, 2011. — 344 с.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних)
навчальних закладів I—III рівнів акредитації

Київ
2011

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Укладачі:

М.П. Панасюк — викладач вищої категорії, голова метод об'єднання викладачів суспільних дисциплін ВНЗ I—II рівнів акредитації Вінницької області, викладач Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного;

І.Ю. Павленко— викладач-методист, викладач вищої категорії, голова циклової комісії гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного 23 березня 2011 р., протокол № 7.

Програму затверджено опорною цикловою комісією дисциплін хірургічного профілю ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України.

Рецензенти:

О.О. Стаднік — канд. істор. наук, доцент кафедри історії України ВДПУ ім. М.Коцюбинського;

Т.Р. Беднарчик — канд. філос. наук, викладач кафедри суспільних дисциплін Вінницького медичного університету ім. М.І. Пирогова;

Л.Є. Братанюк — викладач вищої категорії Погребищенського медичного коледжу, кандидат юридичних наук, відмінник освіти України.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предмет “Культурологія” має на меті розкрити перед студентами найважливіші закономірності складного процесу розвитку культури, вивчення здобутків української культури, яка тисячоліттями складалася на землі України. Дослідити взаємозв'язки і взаємовплив української культури і культури народів світу, показати формування української національної свідомості й української ментальності.

Ця дисципліна передбачає дати студентам знання про духовні та естетичні цінності світової цивілізації, про культуру як багатопланове, суспільно-історичне явище з її специфічними нормами, жанрами, видами, напрямками.

Дисципліна “Культурологія” покликана сприяти збагаченню духовного світу студентів, вихованню вміння бачити і розуміти твори мистецтва, сприймати культуру як невід'ємну частину загального розвитку і становлення особистості.

Враховуючи специфіку медичних навчальних закладів, програма передбачає ознайомлення студентів із надбаннями вітчизняної та світової медичної науки. Медицина розглядається як складова частина світової культури, як своєрідний показник рівня розвитку людської цивілізації.

Викладання дисципліни повинно здійснюватися на основі принципів інтеграції, історизму, опори на творчий метод та пошукову роботу.

Після вивчення дисципліни ***студенти повинні знати:***

- предмет, мету його вивчення, завдання і значення курсу;
- загальні відомості про культурний процес;
- особливості культурних епох, їхні духовні цінності та пріоритети;
- досягнення в різних галузях духовної культури;
- художні стилі і шедеври культури;
- види і жанри мистецтв, їхню мову;
- найважливіші етапи в розвитку медицини та видатних діячів української медичної культури;
- провідних діячів науки і культури, які визначають характер і особливості культури тієї чи іншої епохи;
- роль національної культури в утвердженні і розвитку незалежної України.

Студенти повинні вміти:

- аналізувати явища духовного життя, визначати природу різних жанрів художньої творчості й видів мистецтва, орієнтуватися в багатому світі духовної культури.
- розрізняти особливості світобачення кожної культурно-історичної епохи.
- аналізувати культурний розвиток України в різні історичні періоди, давати порівняльну характеристику вітчизняної та зарубіжної культури.
- збагачувати власну духовну культуру шляхом самоосвіти, систематично працювати над вдосконаленням культурно-освітніх знань.

Студенти мають бути поінформовані про:

- поняття, суть та значення культури, культурологію як науку, загальні тенденції розвитку світової культури, досягнення найвідоміших цивілізацій світу;
- загальні умови розвитку української культури в окремі історичні періоди, найважливіші досягнення національної культури відомих митців та діячів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
5.12010101 “ЛІКУВАЛЬНА СПРАВА”
5.12010102 “СЕСТРИНСЬКА СПРАВА”
5.12010103 “МЕДИКО-ПРОФІЛАКТИЧНА СПРАВА”
5.12010104 “СТОМАТОЛОГІЯ”
5.12010106 “СТОМАТОЛОГІЯ ОРТОПЕДИЧНА”
5.12010201 “ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА”**

№ з/п	Теми	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Культурологія як наука. Поняття про культуру	4	2		2
2	Культура Стародавнього світу	6	2	2	2
3	Культура стародавньої України	4			4
4	Культура Київської Русі	4	2	2	
5	Культура Середньовіччя	2	1	1	
6	Українська культура XIV — першої половини XVII ст.	2			2
7	Культура епохи Відродження	2	1	1	
8	Культура Нового часу	2	1	1	
9	Українська культура другої половини XVII—XVIII ст.	3	2	1	
10	Українська культура XIX — поч. XX ст.	5		1	4
11	Зарубіжна культура XIX — поч. XX ст.	4	1	1	2
12	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст.	4	1	1	2
13	Зарубіжна культура 20—30-х років XX ст.	2	1	1	
14	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	6	2	2	2
15	Відродження та перспективи розвитку української культури на сучасному етапі	4	2		2
	Усього	54	18	14	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12010105 “АКУШЕРСЬКА СПРАВА”

№ п/п	Назва теми	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Культурологія як наука. Поняття про культуру	4	2		2
2	Культура Стародавнього світу	6	2	2	2
3	Культура стародавньої України	4			4
4	Культура Київської Русі	4	2	2	
5	Культура Середньовіччя	2	1	1	
6	Українська культура XIV — першої половини XVII ст.	2			2
7	Культура епохи Відродження	2	1	1	
8	Культура Нового часу	2	1	1	
9	Українська культура XVII—XVIII ст.	3	2	1	
10	Українська культура XIX — початку XX ст.	5		1	4
11	Зарубіжна культура XIX — початку XX ст.	4	1	1	2
12	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст.	4	1	1	2
13	Зарубіжна культура 20—30-х роках XX ст.	2	1	1	
14	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	5	1	2	2
15	Відродження та перспективи розвитку української культури на сучасному етапі	5	1	2	2
	Усього	54	16	16	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12020101 “ФАРМАЦІЯ”

№ з/п	Назва теми	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Культурологія як наука. Поняття про культуру	4	2	—	2
2	Культура Стародавнього світу	6	2	1	2
3	Культура стародавньої України	4	—	—	4
4	Культура Київської Русі	4	2	1	—
5	Культура Середньовіччя	2	1	1	—
6	Українська культура XIV — першої половини XVII ст.	2	—	—	2
7	Культура епохи Відродження	2	1	1	—
8	Культура Нового часу	2	1	1	—
9	Українська культура XVII—XVIII ст.	3	2	1	—
10	Українська культура XIX — початку XX ст.	5	—	1	4
11	Зарубіжна культура XIX — початку XX ст.	6	2	1	4
12	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст.	4	1	1	2
13	Зарубіжна культура 20—30-х роках XX ст.	2	2	—	—
14	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	6	2	1	2
15	Відродження та перспективи розвитку української культури на сучасному етапі	4	2	—	2
	Усього	54	20	10	24

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Ранні форми культур на українських землях.
2. Трипільська культура.
3. Культура стародавніх слов'ян.
4. Первісна культура, особливості виникнення і становлення.
5. Національне культуротворення на шляху від подолання тоталітаризму до незалежності.
6. Розвиток музичного мистецтва XIX — початку XX ст.
7. Культурно-просвітницька діяльність української еміграції 20—30 роках XX ст.
8. Складності та перспективи сучасного культурного будівництва.
9. Напрямки та течії зарубіжної культури наприкінці XIX — початку XX ст.
10. Сучасна зарубіжна література.
11. Розвиток музичного мистецтва в Україні в другій половині XX ст.
12. Культура країн доколумбової Америки.
13. Архітектура України XIV—XVII ст.
14. Умови культурного розвитку України в складі Литовсько-Руської та Польської держав.
15. Значення козацтва в культурному поступі українського народу.
16. Медицина в Україні в XIX — на початку XX ст.

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Культурологія як наука. Поняття про культуру

ЛЕКЦІЯ

Культурологія як наука. Теорія культури. Поняття, структура та функції культури. Матеріальна та духовна культура. Філософські концепції культури. Релігійні основи світової культури. Поняття світової та національної культури. Медицина і медична культура як специфічна складова частина культури народу.

Первісна культура. Печерний живопис, глиняний посуд. Первісні вірування.

Тема 2. Культура Стародавнього світу

ЛЕКЦІЯ

Стародавні цивілізації Сходу. Культура Стародавнього Єгипту. Культура Месопотамії. Культура Стародавньої Індії та Стародавнього Китаю. Особливості культури Японії.

Культура Греції. Періоди грецької культури. Найвизначніші досягнення греків. Медицина. Гіпократ. Особливості римської культури. Культура країн доколумбової Америки.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Стародавні цивілізації Сходу. Культура Стародавнього Єгипту. Культура Месопотамії. Культура Стародавньої Індії та Стародавнього Китаю. Особливості культури Японії.

Культура Греції. Періоди грецької культури. Найвизначніші досягнення греків. Медицина. Гіпократ. Особливості римської культури. Культура країн доколумбової Америки.

Студенти повинні знати про:

- шумеро-аккадську цивілізацію, вавилонську культуру, писемність, наукові знання Месопотамії;
- медичні знання, архітектуру, єгипетську цивілізацію, систему землеробства, математичні, астрономічні знання, медицину, архітектуру Єгипту, піраміди;
- харабську цивілізацію, веди, самотність індійської культури;
- найдавніші цивілізації Китаю, винаходи, астрономічні, математичні та медичні знання;
- кріто-мікенську культуру;
- періоди грецької культури, скульптуру, архітектуру, форми правління, науку, античну філософію;
- римських діячів, скульптуру Риму, пам'ятки архітектури.

Тема 3. Культура стародавньої України

САМОСТІЙНА РОБОТА

Найдавніші культури на території України. Трипільська культура. Культура скіфів, сарматів. Грецька колонізація Північного Причорномор'я. Розвиток слов'янської культури на території України.

Тема 4. Культура Київської Русі

ЛЕКЦІЯ

Розвиток писемності. Літописи. Нестор. Стан освіти. Християнство і його вплив на культуру Київської Русі. Література Русі. Архітектура Київської Русі. Іконопис, фрески, мозаїка. Медичні знання.

Місце і роль культури Київської Русі у світовій та вітчизняній культурі.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Розвиток писемності. Літописи. Нестор. Стан освіти. Християнство і його вплив на культуру Київської Русі. Література Русі. Архітектура Київської Русі. Іконопис, фрески, мозаїка. Медичні знання.

Місце і роль культури Київської Русі у світовій та вітчизняній культурі.

Студенти повинні знати про:

- трипільську культуру, грецькі міста-держави, писемність, літературу, наукові знання Київської Русі, пам'ятки архітектури, мозаїку, фрески.

Тема 5. Культура Середньовіччя

ЛЕКЦІЯ

Культура Візантії. Суспільний лад. Церковна організація. Представники богословської та наукової думки. Візантійська архітектура. Іконописна школа.

Середньовічна культура та її досягнення. Вплив католицької церкви на розвиток культури, медицини. Схоластика. Ф. Аквінський, Р. Бекон, Ібн-Сіна.

Виникнення університетів. Архітектура Середньовіччя, Романський та Готичний стиль.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Культура Візантії. Суспільний лад. Церковна організація. Представники богословської та наукової думки. Візантійська архітектура. Іконописна школа.

Середньовічна культура та її досягнення. Вплив католицької церкви на розвиток культури, медицини. Схоластика. Ф. Аквінський, Р. Бекон, Ібн-Сіна.

Виникнення університетів. Архітектура Середньовіччя, романський та готичний стиль.

Студенти повинні знати про:

- суспільне життя у Візантії, правову систему, освіту, пам'ятки архітектури Візантії;
- схоластику, середньовічні університети, рицарську культуру, світогляд, героїчний епос;
- романську та готичну архітектуру.

Тема 6. Українська культура XIV — першої половини XVII ст.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Умови культурного розвитку України в складі Литовсько-Руської та Польської держав, втрата українцями своєї культурної еліти. Значення козацтва в культурному поступі українського народу. Церковні братства та їхня культурно-просвітня діяльність. Острозька Академія та Києво-Могилянський колегіум. К. Острозький, П. Могила, І. Вишенський. “Пересопницьке Євангіліє”.

Виникнення книгодрукування. І. Федоров.

Архітектура та іконопис в Україні XIV—XVI ст. Російські іконописці. А. Рубльов.

Студенти повинні знати про:

- братства, братські школи, Острозьку академію, Києво-Могилянський колегіум, П. Могилу;
- літературу, книгодрукування, “Апостол”, “Острозьку Біблію”, “Пересопницьке Євангіліє”;
- замки, церковну архітектуру.

Тема 7. Культура епохи Відродження

ЛЕКЦІЯ

Особливості культури епохи Відродження та її гуманістичний зміст. Наукові відкриття епохи Відродження, Х. Колумб, М. Коперник. Гуманізм і медицина, А. Везалій. Література. Данте Аліг'єрі, Ф. Рабе, В. Шекспір, М. де Сервантес. Раннє Відродження в Італії. Мистецтво Високого Відродження: Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело, Тиціан. Особливості Відродження в інших країнах. П. Брейгель, А. Дюрер.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Особливості культури епохи Відродження та її гуманістичний зміст. Наукові відкриття епохи Відродження, Х. Колумб, М. Коперник. Гуманізм і медицина, А. Везалій. Література. Данте Аліг'єрі, Ф. Рабе, В. Шекспір, М. де Сервантес. Раннє Відродження в Італії. Мистецтво Високого Відродження: Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело, Тиціан. Особливості Відродження в інших країнах. П. Брейгель, А. Дюрер.

Студенти повинні знати про:

- гуманізм, письменників-гуманістів, наукові відкриття, книгодрукування;
- періоди Відродження, Джотто, Мазаччо, Донателло, Сандро Ботічеллі, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Тиціана, Яна ван Ейка, П. Брейгеля, А. Дюрера.

Тема 8. Культура Нового часу

ЛЕКЦІЯ

Наукові відкриття. Реформація. Просвітництво. Французькі

просвітителі Література. Вплив просвітницьких ідей на літературу. Ж. Мольєр, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дефо, Д. Свіфт. Стили художньої культури: бароко і класицизм. Мистецтво. Л. Берніні, Е. Греко, Д. Веласкес, П. Рубенс, Рембрандт.

Неперевершені майстри музичного мистецтва: Г. Гендель, Й.-С. Бах, Й. Гайдн, К. Глюк, Л. ван Бетховен, В.-А. Моцарт.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Наукові відкриття. Реформація. Просвітництво. Французькі просвітителі. Література. Вплив просвітницьких ідей на літературу. Ж. Мольєр, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дефо, Д. Свіфт. Стили художньої культури: бароко і класицизм. Мистецтво. Л. Берніні, Е. Греко, Д. Веласкес, П. Рубенс, Рембрандт.

Неперевершені майстри музичного мистецтва: Г. Гендель, Й.-С. Бах, Й. Гайдн, К. Глюк, Л. ван Бетховен, В.-А. Моцарт.

Студенти повинні знати про:

- наукові відкриття, І. Кеплера, В. Гарвея, П. Фермц;
- раціоналізм, емпіризм, французьких просвітителів, бароко, класицизм, Л. Берніні, М. да Караваджо, Е. Греко, Д. Веласкеса, П. Рубенса, Рембрандта;
- музичне мистецтво.

Тема 9. Українська культура другої половини XVII—XVIII ст.

ЛЕКЦІЯ

Загальні умови розвитку української культури в другій половині XVII—XVIII ст. Освіта, книгодрукування, література. Наукова та громадська діяльність І. Гізеля, Д. Туптала, Ст. Яворського, Ф. Прокоповича, І. Галятовського.

Козацьке бароко. Живопис. Д. Левицький, В. Боровиковський. Церковний живопис. Театр. Музика М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортнянський. Література. Г. Сковорода.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Загальні умови розвитку української культури в другій половині XVII—XVIII ст. Освіта, книгодрукування, література. Наукова та громадська діяльність І. Гізеля, Д. Туптала, Ст. Яворського, Ф. Прокоповича, І. Галятовського.

Козацьке бароко. Живопис. Д. Левицький, В. Боровиковський. Церковний живопис. Театр. Музика М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортнянський. Література. Г. Сковорода.

Студенти повинні знати про:

- Києво-Могилянську академію, Р. Заборовського, Д. Ростовського, Ф. Прокоповича, Г. Сковороду;
- ктиторський портрет, “парсуну”, оформлення іконостасів;
- Й. Конзелевича, козацькі літописи, М. Дилецького, М. Березовського, Д. Бортнянського, козацьке бароко, Й. Шеделя, С. Ковніра,

- І. Григоровича-Барського;
- Андріївську церкву, собор Святого Юра;
- вертеп, водевіль, шкільну драму.

Тема 10. Українська культура XIX — початку XX ст.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Історичні обставини розвитку української культури. Нова національна інтелігенція та її культуротворча робота (І. Котляревський, М. Костомаров, П. Куліш, П. Чубинський, П. Житецький, П. Юркевич, С. Подолинський, М. Драгоманов).

Т.Г. Шевченко і культурне самоствердження нації. Освіта. Наукові знання.

Медицина в Україні в XIX — на початку XX ст. (В. Данилевський, І. Савченко, П. Перемешко, М. Гамалія, М. Пирогов).

Література: М. Вовчок, П. Мирний, М. Коцюбинський, Л. Українка, І. Франко.

Драматургія і театр: І. Карпенко-Карий, М. Кропивницький, М. Заньковецька.

Музика: М. Лисенко, П. Ніщинський, С. Крушельницька, М. Леонтович, С. Гулак-Артемівський.

Образотворче мистецтво й архітектура: К. Трутовський, М. Пимоненко, М. і О. Мурашки, С. Васильківський. І. Труш, Ф. Кричевський, О. Кульчицька, О. Щусев, В. Городецький.

Студенти повинні знати про:

- українське національне відродження, діяльність нової української інтелігенції, “Енеїду” І. Котляревського, М. Костомарова, Харківський університет, Т. Осиповського, М. Остроградського, М. Максимовича, Гімназію вищих наук у Ніжині, Київський університет, Шевченка-художника, “Руську трійцю”;
- романтизм, архітектуру, містобудування, А. Меленського, В. Беретті, реалізм;
- громади, просвіти, П. Куліша, Валуєвський циркуляр, Емський указ, офорт.

Тема 11. Зарубіжна культура XIX — поч. XX ст.

ЛЕКЦІЯ

Розвиток науки. Відкриття. Філософська думка. Головні напрями літератури: романтизм, реалізм, натуралізм, символізм.

Живопис: класицизм, романтизм, імпресіонізм. Ж.-Л. Давид, Ф. Гойя, Е. Делакруа, К. Моне, Е. Мане, О. Ренуар, Е. Дега.

Музика: Ф. Шуберт, Д. Верді, Ф. Ліст, П. Чайковський, К. Дебюсі, С. Рахманінов, К. Сен-Санс, Ф. Шаляпін.

Зародження кінематографа. Брати Люм'єри.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Розвиток науки. Відкриття. Філософська думка. Головні напрями

літератури: романтизм, реалізм, натуралізм, символізм.

Живопис: класицизм, романтизм, імпресіонізм. Ж.-Л. Давид, Ф. Гойя, Е. Делакруа, К. Моне, Е. Мане, О. Ренуар, Е. Дега.

Музика: Ф. Шуберт, Д. Верді, Ф. Ліст, П. Чайковський, К. Дебюсі, С. Рахманінов, К. Сен-Санс, Ф. Шалляпін.

Зародження кінематографа. Брати Люм'єри.

Студенти повинні знати про:

- клітинну теорію, еволюційну теорію, електричний струм, відкриття телеграфу, радіо, телефону, Т. Едісона, В. Рентгена, А. Нобеля, Г. Гегеля, Е. Канта, К. Маркса, Л. Фейєрбаха, Ф. Ніцше;
- класицизм, реалізм, імпресіонізм, натуралізм, академізм, постімпресіонізм.

Тема 12. Культурний розвиток України в 20—30-х роках ХХ ст.

ЛЕКЦІЯ

Події 1917 р. в Російській імперії та їх вплив на культурний розвиток України. Відродження української культури в період “українізації”. Література. Новаторське сценічне мистецтво. Лесь Курбас. Становлення української кінематографії. О. Довженко. Оновлення образотворчого мистецтва. М. Бойчук і його школа. Розвиток культури на західноукраїнських землях: О. Теліга, О. Ольжич.

Розвиток української науки (М. Грушевський, І. Огієнко, В. Вернадський, М. Яворський, С. Єфремов, М. Василенко).

Утвердження тотального партійного диктату над культурою. Боротьба з націонал-ухильництвом. “Розстріляне відродження”. Розгром УАН.

Культурно-просвітницька діяльність української еміграції в 20—30 роках.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Події 1917 р. в Російській імперії та їх вплив на культурний розвиток України. Відродження української культури в період “українізації”. Література. Новаторське сценічне мистецтво. Лесь Курбас. Становлення української кінематографії. О. Довженко. Оновлення образотворчого мистецтва. М. Бойчук і його школа. Розвиток культури на західноукраїнських землях: О. Теліга, О. Ольжич.

Розвиток української науки (М. Грушевський, І. Огієнко, В. Вернадський, М. Яворський, С. Єфремов, М. Василенко).

Утвердження тотального партійного диктату над культурою. Боротьба з націонал-ухильництвом. “Розстріляне відродження”. Розгром УАН.

Культурно-просвітницька діяльність української еміграції в 20—30 роках.

Студенти повинні знати про:

- боротьбу з неписьменністю, “українізацію”, ВУАН, Д. Заболотного, М. Крилова, Д. Багалія, М. Хвильового, М. Куліша, О. Телігу, О. Ольжича;
- пролеткульт, ВАПЛІТЕ, неокласиків, театр “Березіль”, О. Курбаса, “Землю” О. Довженка, Н. Ужвій, А. Бучму, М. Бойчука, “розстріляне

відродження”.

Тема 13. Зарубіжна культура 20—30-х років ХХ ст.

ЛЕКЦІЯ

Особливості культури ХХ ст. Філософські концепції та їх вплив на громадське та культурне життя (марксизм, фрейдизм, екзистенціалізм).

Розвиток освіти, науки та техніки. Ядерна фізика. Психологія. Література.

Модернізм. Характеристика модерністських напрямків. Фовізм, кубізм, абстракціонізм, сюрреалізм. Творчість А. Матісса, П. Пікассо, К. Малевича, В. Кандинського, С. Далі.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Особливості культури ХХ ст. Філософські концепції та їх вплив на громадське та культурне життя (марксизм, фрейдизм, екзистенціалізм).

Розвиток освіти, науки та техніки. Ядерна фізика. Психологія. Література.

Модернізм. Характеристика модерністських напрямків. Фовізм, кубізм, абстракціонізм, сюрреалізм. Творчість А. Матісса, П. Пікассо, К. Малевича, В. Кандинського, С. Далі.

Студенти повинні знати про:

— розвиток науки, ядерну фізику, Е. Резерфорда, Н. Бора, течії модернізму, авангардизм.

Тема 14. Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині ХХ ст.

ЛЕКЦІЯ

Сучасна зарубіжна література: Ф. Моріак, О. Солженіцин, Л. Арагон, В. Фолкнер.

Музика: П. Домінго, Л. Паваротті, Р. Растропович. Молодіжна музика: “Бітлз”, Рок-революція.

Театр: М. Захаров, театр “Ла-Скала”, Б.Брехт.

Живопис і скульптура: І. Глазунов, Ернест Неізвестний.

Кінематографія: І. Бергман, А. Вайда, Ф. Фелліні, М. Михалков.

Українська культура повоєнного періоду. Посилення партійного контролю над духовним життям суспільства в другій половині 40-х років. Література 60-х рр. Творчість Л. Костенко, Д. Павличка, І. Драча, М. Вінграновського, В. Стуса та ін.

Розвиток українського кінематографа (С. Параджанов, І. Миколайчук). Театр: Н. Ужвій, А. Бучма, Г. Юра.

Музика: Л. Ревуцький, В. Лятошинський, Б. Руденко, Є. Мірошніченко, В. Івасюк, Д. Гнатюк.

Основні напрями розвитку медицини в Україні. Діяльність О. Богомольця, В. Філатова, О. Амосова.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Сучасна зарубіжна література: Ф. Моріак, О. Солженіцин, Л. Арагон, В. Фолкнер.

Музика: П. Домінго, Л. Паваротті, Р. Растропович. Молодіжна музика: “Бітлз”, Рок-революція.

Театр: М. Захаров, театр “Ла-Скала”, Б.Брехт.

Живопис і скульптура: І. Глазунов, Ернест Неізвестний.

Кінематографія: І. Бергман, А. Вайда, Ф. Фелліні, М. Михалков.

Українська культура повоєнного періоду. Посилення партійного контролю над духовним життям суспільства в другій половині 40-х років. Література 60-х рр. Творчість Л. Костенко, Д. Павличка, І. Драча, М. Вінграновського, В. Стуса та ін.

Розвиток українського кінематографа (С. Параджанов, І. Миколайчук).

Театр: Н. Ужвій, А. Бучма, Г. Юра.

Музика: Л. Ревуцький, В. Лятошинський, Б. Руденко, Є. Мірошніченко, В. Івасюк, Д. Гнатюк.

Основні напрями розвитку медицини в Україні. Діяльність О. Богомольця, В. Філатова, О. Амосова.

Студенти повинні знати про:

- постмодернізм, концептуалізм, рок-музику, поп-музику, поп-арт, “Жданівщину”, космополізм, К. Данькевича;
- Г. Жуковського, Б. Лятошинського, В. Івасюка, Ю. Ілленка, Л. Осіку, А. Роговцеву, Т. Яблонську, К. Білокур, Є. Мірошніченко, Н. Матвієнко, С. Ротару, Т. Петриненка, М. Стельмаха, М. Бажана, П. Загребельного.

Тема 15. Відродження та перспективи розвитку української культури на сучасному етапі

ЛЕКЦІЯ

Проголошення незалежної Української держави і заходи щодо розбудови її культурного життя. Роль національної культури в утвердженні й розвитку незалежної держави. Національна тематика в літературі, образотворчому мистецтві, музиці в 90-х роках ХХ ст. В. Базилевський, В. Міняйло, І. Жиленко, Р.І ванченко, Н. Яремчук, Д. Петриненко, О. Бійма, В. Яворівський, А. Солов’яненко, Б. Ступка.

Відродження релігійного життя.

Боротьба за культурно-мовне відродження. Товариство української мови ім. Т.Г. Шевченка. Складності і перспективи сучасного культурного будівництва.

Діяльність української демократичної інтелігенції щодо відродження національної культури.

Культурне життя української діаспори далекого і ближнього зарубіжжя.

Студенти повинні знати про:

- діаспору, менталітет, толерантність, релігійне життя;
- розвиток освіти в Україні, вищі навчальні заклади;
- кіномистецтво в Україні;
- сучасну українську літературу, естрадне мистецтво.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СКЛАДАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙНОГО ЗАЛІКУ

1. Предмет, поняття, структура та функції культури.
2. Порівняльна характеристика філософських концепцій культури.
3. Первісна культура. Особливості виникнення і становлення.
4. Роль релігії в становленні світової культури.
5. Культура Стародавнього Китаю та Японії.
6. Культура Стародавнього Єгипту.
7. Загальна характеристика арабо-мусульманської культури.
8. Культура Стародавньої Греції та Стародавнього Риму.
9. Культура Латинської Америки доколумбових цивілізацій і вплив колонізації на культуру Латинської Америки.
10. Культура Стародавньої Індії.
11. Культура племен і народів, що проживали на території України в стародавні часи.
12. Культура дохристиянської Русі.
13. Вплив християнства на культуру Русі.
14. Основні досягнення давньоруської культури.
15. Особливості європейської культури епохи Середньовіччя. Вплив релігії на культуру цього періоду.
16. Гуманістичний зміст культури епохи Відродження.
17. Найвизначніші шедеври культури епохи Відродження.
18. Загальна характеристика Реформації. Сутність і значення Реформації для європейської культури.
19. Особливості культурно-історичного процесу в Україні в XIV — першій половині XVII ст.
20. Загальна характеристика епохи Просвітництва в Європі. Просвітництво на Україні.
21. Українська культура в другій половині XVII—XVIII ст.
22. Вплив діяльності Тараса Шевченка на культурне життя в Україні.
23. Роль культури у формуванні національної свідомості українського народу в XIX ст. Провідні діячі української культури цього періоду.
24. Напрямки літератури XIX ст.
25. Головні напрямки мистецтва XIX — початку XX ст.
26. Особливості культури XX ст.
27. Головні напрямки мистецтва 20—30 роках XX ст.
28. Історичні умови розвитку української культури в XX ст.
29. Українське Відродження в 20-х роках XX ст.
30. Згубний вплив тоталітарної системи на розвиток української культури.
31. “Шестидесятники” та їхня роль у розвитку національної культури.
32. Провідні діячі українського мистецтва XX ст., їхня творчість і значення для світової культури.
33. Культура рідного краю.
34. Особливості розвитку сучасної світової культури.
35. Релігії XX ст., закономірності розвитку і функціонування.
36. Наука XX ст.: видатні зарубіжні й українські вчені.
37. Закономірності розвитку сучасного світового та українського мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Історія світової та української культури: підручник для вищ. закл. освіти / В.А. Гречко, І.В. Чорний, В.А. Кушнерук, В.А. Режко. — К.: Літера ЛТД, 2002. — 464 с.

Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. — К.: ЦУЛ, 2003. — 508 с.

Кормич Л.І., Багацький В.В. Культурологія (історія світової культури ХХ ст.): навч. посіб. — Х.: Одиссей, 2002. — 304 с.

Культурологія: теорія та історія культури: навч. посіб. — 2-ге вид.; за ред. І.І. Тюрменко. — К.: Центр навч. л-ри, 2005. — 368 с.

Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. — 3-тє вид. — К.: Знання, КОО, 2002. — 557 с.

Хоменко В.Я. Українська і світова культура: підручник. — К.: Україна, 2002. — 333 с.

Додаткова

Гречко В.А., Чорний І.В. Історія світової та української культури: довідник для школярів та студентів. — К., 2009. — 416 с.

Зарудний Є. Усі міфи. Харків, 2007. — 214 с.

Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія. — К., 2003.

Уманцев В.С. Мистецтво давньої України: історичний нарис. — К.: Либідь, 2002. — 204 с.

Яйленко Е.В. Барокко. — М.: ОЛМА Медиа Групп, 2009. — 128 с.

1000 шедевров живописи / Текст Ж. Гийу; пер. с франц. Е. Зотовой. — М.: ООО “Издательство АСТ”, 2002. — 127 с.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»

Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України

О.П. Волосовець

УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів

I—III рівнів акредитації за спеціальностями

5.12010103 “Медико-профілактична справа”

5.12010106 “Стоматологія ортопедична”

Київ
2011

УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Укладачі:

Т.М. Антонюк — викладач-методист Державного вищого навчального закладу “Чернівецький індустріальний коледж”;

О.С. Стрижачковська — викладач-методист, викладач вищої категорії Чернівецького медичного коледжу БДМУ;

Л.М. Борис — викладач-методист Чернівецького кооперативного економіко-правового коледжу;

А.В. Коломієць — викладач-методист, викладач вищої категорії Черкаського медичного коледжу;

Л.В. Копач — викладач Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного;

Г.Г. Коваленко — викладач вищої категорії Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії української мови та історії Черкаського медичного коледжу (протокол № 2 від 06.09.2011 р.) та рекомендовано до затвердження опорною цикловою комісією з дисциплін хірургічного профілю ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України (протокол № 1 від 26.10.2011 р.)

Рецензенти:

М.І. Лісовий — доцент, канд. пед. наук, викладач кафедри українознавства ВНМУ ім. М.І. Пирогова;

Т.П. Ткачук — канд. філол. наук, старший викладач кафедри методики філологічних дисциплін Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського.

© МОЗ України, 2011
© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Перед вищими медичними навчальними закладами I—III рівнів акредитації МОЗ України поставлено завдання підготувати висококваліфікованих, грамотних, з належним інтелектуальним потенціалом спеціалістів. До майбутніх фахівців ставляться високі вимоги, які полягають не лише в досконалих знаннях фаху, а й у високому рівні володіння українською мовою, вільному користуванні нею в усіх сферах і особливо у професійній та офіційно-діловій.

Навчальну програму з дисципліни “Українська мова (за професійним спрямуванням)” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010103 “Медико-профілактична справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Уміння спілкуватися мовою професії сприяє швидкому засвоєнню спеціальних дисциплін, підвищує ефективність праці, допомагає орієнтуватися у професійній діяльності та ділових контактах.

На вивчення дисципліни відводиться 54 год, з них 2 год на лекції, 30 — на практичні заняття, 22 год — на самостійну роботу.

Метою дисципліни є формування національно-мовної особистості, ознайомлення студентів з нормами сучасної української мови в професійному спілкуванні, з основними вимогами до складання та оформлення професійних документів, навчання їх професійного мовлення, збагачення словника термінологічною, фаховою лексикою; підвищення загальномовного рівня майбутніх фахівців, формування практичних навичок ділового усного і писемного спілкування в колективі, розвиток комунікативних здібностей.

Більшість годин дисципліни “Українська мова (за професійним спрямуванням)” відведено на практичні заняття для удосконалення фахової мови. Тому велика увага під час вивчення всіх тем приділяється засвоєнню мовних стереотипів комунікацій певного фаху. Робота над культурою мови студентів проводиться з урахуванням двох аспектів: підвищення загальномовної культури майбутніх спеціалістів та їх мовної культури.

Основна увага на заняттях зосереджується на різних видах словникової роботи, що має на меті навчити студентів працювати з різними видами словників, збагатити словниковий запас термінологічною, фаховою лексикою, складати тексти фахової документації.

При опрацюванні термінологічної, фахової та інших груп лексики звертається увага на правопис, вимову й стилістичні функції аналізованих слів, що сприяє підвищенню загальномовної культури майбутніх спеціалістів.

Програма дисципліни “Українська мова (за професійним спрямуванням)” визначає загальну спрямованість і обов'язковий обсяг знань і вмінь, якими повинні оволодіти студенти.

Форма підсумкового контролю знань — екзамен.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- значимість вивчення курсу “Українська мова (за професійним спрямуванням)”;
- особливості стилів та жанрів сучасної української літературної мови;
- поняття “літературна мова”, “мовна норма”, функції мови;
- основні умови ефективного мовленнєвого спілкування, композицію публічного виступу;
- прийоми мислення, вимоги до мовлення і мислення, як правильно

- читати й осмислювати прочитане;
- сутність, види, завдання етики ділового спілкування, етичні норми та нормативи;
- основні функції, рівні ділового спілкування, міжособові стосунки;
- мову професії, термінологію свого фаху, джерела поповнення лексики сучасної української літературної мови;
- особливості використання багатозначних слів, паронімів та омонімів у професійному мовленні, правила написання складноскорочених слів, абревіатур, географічних скорочень;
- основні правила українського правопису;
- синтаксичні аспекти професійного мовлення, основні форми викладу матеріалу, структуру речень і словосполучень, труднощі узгодження підмета з присудком;
- призначення, кваліфікацію документів, вимоги до складання та оформлення різних видів документів та правила їх оформлення.

Студенти повинні вміти:

- здійснювати регламентування спілкування, застосовувати орфоепічні та акцентологічні норми української літературної мови в усному спілкуванні, доречно використовувати моделі звертання, привітання, ввічливості;
- володіти різними видами усного спілкування; готуватися до публічного виступу;
- знаходити в тексті й доречно використовувати в мовленні власне українську та іншомовну лексику, термінологічну лексику та виробничо-професійні, науково-технічні професіоналізми, користуватися словником іншомовних слів, термінологічними словниками та довідковою літературою;
- знаходити в тексті і доречно використовувати у професійному мовленні синоніми, пароніми, омоніми; користуватися різними видами словників;
- перекладати тексти українською мовою, використовуючи термінологічні двомовні словники, електронні словники;
- правильно записувати числівники та цифрову інформацію у професійних текстах: узгоджувати числівники з іменниками;
- правильно використовувати найпоширеніші дієслівні форми у професійному спілкуванні; користуватися додатковою літературою;
- правильно вживати прийменникові конструкції у професійних текстах, перекладати прийменникові конструкції українською мовою; користуватися довідковою літературою;
- користуватися синтаксичними нормами у професійному спілкуванні;
- правильно використовувати синтаксичні конструкції при складанні документів.

Студенти мають бути поінформовані про:

- розуміння державної мови у професійній діяльності.
- набуття комунікативного досвіду, що сприяє розвитку креативних здібностей студентів та спонукає до самореалізації фахівців, активізує пізнавальні інтереси, реалізує евристичні здібності як визначальні для формування професійної майстерності та конкурентоздатності сучасного фахівця.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
для спеціальностей:
5.12010103 “Медико-профілактична справа”
5.12010106 “Стоматологія ортопедична”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Вступ. Державотворча роль мови. Функції мови. Стилї, типи і форми мовлення	2	2		
2	Літературна мова. Мовна норма. Культура мови. Культура мовлення під час дискусії	4		2	2
3	Специфіка мовлення фахівця	2			2
4	Формування навичок і прийомів мислення. Види, форми, прийоми розумової діяльності. Основні закони риторики	2		2	
5	Етика ділового спілкування, її предмет та завдання	2		2	
6	Структура ділового спілкування. Мовленнєвий етикет	4		2	2
7	Правила спілкування фахівця при проведенні зустрічей, переговорів, прийомів та по телефону	2			2
8	Терміни і термінологія. Загальнонаукові терміни	2		2	
9	Спеціальна термінологія і професіоналізми	2			2
10	Типи термінологічних словників	2			2
11	Точність і доречність мовлення. Складні випадки слововживання. Пароніми та омоніми. Вибір синонімів	4		2	2
12	Орфографічні та орфоепічні норми сучасної української літературної мови. Словники	2		2	
13	Морфологічні норми сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні	4		2	2
14	Синтаксичні норми сучасної української літературної мови	4		2	2
15	Складання професійних документів: загальні вимоги, текст, основні реквізити, види	2		2	
16	Укладання документів щодо особового складу	2		2	
17	Укладання довідково-інформаційних документів	4		2	2
18	Особливості складання розпорядчих та організаційних документів	2			2
19	Укладання фахових документів	6		4	2
	Усього	54	2	28	24

Примітка. Години самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва тем	Кількість годин
1	Культура мовлення під час дискусії	2
2	Специфіка мовлення фахівця	2
3	Основні правила ділового спілкування	2
4	Правила спілкування фахівця при проведенні зустрічей, переговорів, прийомів та по телефону	2
5	Спеціальна термінологія і професіоналізми	2
6	Типи термінологічних словників	2
7	Складноскорочені слова, абрєвіатури та графічні скорочення	2
8	Морфологічні норми сучасної української літературної мови. Числівники, прийменники та дієслівні форми у професійному мовленні	2
9	Синтаксичні норми сучасної української літературної мови. Складні випадки керування та узгодження у професійному мовленні	2
10	Оформлення довідково-інформаційних документів: виробничі звіти, виробничі протоколи, витяг з протоколу	2
11	Особливості складання розпорядчих та організаційних документів	2
12	Укладання фахових документів	2
	Усього	24

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Державотворча роль мови. Функції мови. Стили, типи і форми мовлення

ЛЕКЦІЯ

Предмет і структура курсу “Українська мова (за професійним спілкуванням)”. Нормативні документи про державний статус української мови. Мова як генетичний код нації. Стили сучасної української мови. Особливості лексики та синтаксичної організації офіційно-ділового стилю. Типи мовлення.

Тема 2. Літературна мова. Мовна норма. Культура мови. Культура мовлення під час дискусії

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Поняття про літературну мову. Мовна норма, варіанти норм. Ознаки та аспекти культури мовлення. Мовленнєва культура — критерій професійної майстерності фахівця. Причини недостатнього рівня культури мовлення та способи підвищення мовленнєвої культури. Культура мовлення під час дискусії.

Практичні навички:

— орієнтація в основних процесах розвитку сучасної літературної мови.

Тема 3. Специфіка мовлення фахівця

САМОСТІЙНА РОБОТА

Мова і професія. Майстерність публічного виступу. Види підготовки до виступу. Управління мовленням та його структурування з допомогою тематичної організації, зв'язності та злитості. Набір відповідних тактичних та мовних засобів у межах конкретного виду усного спілкування.

Тема 4. Формування навичок і прийомів мислення. Види, форми, прийоми розумової діяльності. Основні закони риторики

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Мова і думка. Види, форми, прийоми розумової діяльності. Формулювання понять, порівняння і зіставлення, виділення головного, систематизація, узагальнення, аргументація, доведення, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, спростування, складання алгоритму, робота за аналогією, висування гіпотез, експериментування і моделювання. Закони риторики.

Практичні навички:

— володіння прийомами мислення та мовлення, збагачування індивідуального словника, правильне читання, осмислення й опрацювання тексту, вміння відредагувати текст.

Тема 5. Етика ділового спілкування, її предмет і завдання

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Поняття спілкування. Сутність і зміст етики ділового спілкування. Етичні норми і нормативи. Професійна етика. Вчинок як першоелемент моральної діяльності.

Практичні навички:

- використання набутих знань у процесі спілкування.

Тема 6. Структура ділового спілкування. Техніка ділового спілкування. Мовленнєвий етикет

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Форми та функції ділового спілкування. Бар'єри в спілкуванні, його рівні. Сучасні теорії міжособових стосунків. Основні види ділового спілкування: публічний виступ, ділова бесіда, службова нарада та переговори. Основні правила ділового спілкування. Мовленнєвий етикет у діловому спілкуванні.

Практичні навички:

- уміння говорити, слухати, формулювати запитання, сприймати партнера та вести переговори.

Тема 7. Правила спілкування фахівця при проведенні зустрічей, переговорів, прийомів та по телефону

САМОСТІЙНА РОБОТА

Загальні принципи і правила ділового спілкування фахівця: моральність, повага до інших людей, раціональність, правила критики та самокритики. Культура телефонного діалогу.

Тема 8. Терміни і термінологія. Загальнонаукові терміни

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Терміни і термінологія. Лексика зі сферою вживання. Термінологічна і професійна лексика, її відмінність від загальнонавчаної. Функції та структурно-граматичні особливості слів-термінів. Джерела, походження, способи творення термінологічної лексики. Правила вживання термінів.

Практичні навички:

- володіння літературною професійною мовою;
- користування термінологічними словниками та словниками іншомовних слів;
- правильне вжиття термінів свого фаху.

Тема 9. Спеціальна термінологія і професіоналізми

САМОСТІЙНА РОБОТА

Терміни і професіоналізми. Творення професіоналізмів. Фразеологічні одиниці, кліше та використання їх у мовленні. Джерела походження фразеологізмів. Сфери вживання.

Тема 10. Типи термінологічних словників

САМОСТІЙНА РОБОТА

Правила вживання термінів свого фаху, правила правопису термінів та слів іншомовного походження.

Тема 11. Точність і доречність мовлення. Складні випадки слововживання. Пароніми та омоніми. Вибір синонімів

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Багатозначність слова. Синонімічний вибір слова. Словники синонімів та паронімів: правила користування. Пароніми та омоніми у мові фаху. Складноскорочені слова, аббревіатури та графічні скорочення. Аббревіатури загальноновживані та вузькоспеціальні у тексті (граматичні форми).

Практичні навички:

- знаходження в тексті синонімів, паронімів, омонімів та доречне використання їх у професійному мовленні;
- користування словниками, редагування текстів.

Тема 12. Орфографічні та орфоепічні норми сучасної української літературної мови. Словники

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Особливості українського правопису. Правопис прізвищ, імен та по батькові в українській мові. Правопис складних іменників та прикметників. Правопис прислівників.

Практичні навички:

- використання правил орфографії сучасної української літературної мови в професійному спілкуванні.

Тема 13. Морфологічні норми сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Особливості використання різних частин мови (іменників, займенників, прикметників, числівників, дієслів, прийменників) у професійному спілкуванні.

Практичні навички:

- доречне добирання граматичних форм іменників;
- правильне вжиття форм прикметників у діловому спілкуванні;
- правильне записування цифрової інформації;
- використання дієслівних форм та прийменникових конструкцій у професійних текстах.

Тема 14. Синтаксичні норми сучасної української літературної мови

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Синтаксичні структури сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні. Прямий порядок слів, вживання інфінітивних конструкцій, дієприслівникових та дієприкметникових зворотів, однорідних членів речення. Місце в реченні вставних слів та словосполучень. Складні випадки керування та узгодження у професійному мовленні. Просте і складне речення.

Практичні навички:

- правильне будовання синтаксичних конструкцій при складанні професійних текстів.

Тема 15. Складання професійних документів: загальні вимоги, текст, основні реквізити, види

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Документ — основний вид ділового мовлення. Види документів та їх класифікація. Стандартні і нестандартні документи. Правила оформлення документів.

Практичні навички:

- складання ділових паперів управлінської документації обраної професії, грамотне написання й оформлення документів;

Тема 16. Укладання документів щодо особового складу

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Документи щодо особового складу: автобіографія, характеристика, накази щодо особового складу, резюме, заява.

Практичні навички:

- грамотне написання й оформлення документів.

Тема 17. Укладання довідково-інформаційних документів

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Види службових листів. Ділове листування. Вимоги до ділового

листування. Оформлення довідково-інформаційних документів: оголошення, запрошення, доповідні і пояснювальні записки, виробничі звіти. Виробничі протоколи. Витяг з протоколу.

Практичні навички:

- оформлення довідково-інформаційних документів;
- складання різних видів ділових листів, правильне писання виробничих протоколів та витягів з протоколів.

Тема 18. Особливості складання розпорядчих та організаційних документів

САМОСТІЙНА РОБОТА

Управлінська документація. Оформлення стандартних документів. Розпорядчі документи: наказ, розпорядження, постанова. Організаційні документи: статут, інструкція, положення.

Тема 19. Укладання фахових документів

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Правила оформлення текстів документів свого фаху з бездоганним застосуванням орфографічних та пунктуаційних норм літературної мови.

Практичні навички:

- складання текстів документів свого фаху, бездоганне застосування орфографічних та пунктуаційних норм літературної мови.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Орієнтація в основних процесах розвитку сучасної літературної мови.
2. Підготовка до публічного виступу, правильне сприйняття фахової інформації, володіння різними видами усного професійного спілкування.
3. Володіння прийомами мислення та мовлення, збагачення індивідуального словника, правильного читання, осмислення, опрацювання, редагування тексту.
4. Використання набутих знань у процесі ділового спілкування.
5. Уміння говорити, слухати, формулювати запитання, сприймати партнера та вести переговори.
6. Спілкування по телефону, підготовка й проведення ділових зустрічей та прийомів.
7. Оволодіння літературною професійною мовою, використання термінологічних словників та словників іншомовних слів, правильне використання термінів свого фаху.
8. Користування термінологічними словниками та словниками іншомовних слів, використання термінів і фразеологічних одиниць у професійному мовленні.
9. Користування термінологічними словниками, правильне вживання термінів свого фаху.
10. Знаходження в тексті синонімів, паронімів, омонімів та доречне використання їх у професійному мовленні; користування словниками, редагування текстів.
11. Використання правил орфографії сучасної української літературної мови в професійному спілкуванні.
12. Доречне добирання граматичних форм іменників; правильне вжиття форм прикметників у діловому спілкуванні.
13. Правильне будовання синтаксичних конструкцій при складанні професійних текстів.
14. Складання ділових паперів управлінської документації обраної професії, грамотне написання й оформлення документів.
15. Оформлення довідково-інформаційних документів, складання різних видів ділових листів, правильне написання виробничих протоколів та витягів з протоколів.
16. Правильне складання розпорядчих документів, грамотне їх оформлення.
17. Складання текстів документів свого фаху, бездоганне застосування орфографічних та пунктуаційних норм літературної мови.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Основні завдання курсу “Українська мова (за професійним спрямуванням)”.
2. Основні тенденції розвитку української літературної мови на сучасному етапі.
3. Культура фахового мовлення.
4. Державотворча роль мови. Мова як засіб пізнання, мислення, спілкування. Функції мови.
5. Стилi і типи мовлення.
6. Основні ознаки офіційно-ділового стилю.
7. Літературна мова. Мовна норма. Види норм.
8. Культура мови. Культура мовлення під час дискусії.
9. Мова і професія.
10. Майстерність публічного виступу. Види підготовки до виступу.
11. Мова і думка. Види, форми, прийоми розумової діяльності.
12. Основні закони риторики.
13. Поняття етики ділового спілкування, її предмет і завдання.
14. Основні види ділового спілкування: публічний виступ, ділова бесіда, службова нарада та переговори.
15. Основні правила ділового спілкування.
16. Мовленнєвий етикет.
17. Професійна етика медичного працівника.
18. Правила спілкування фахівця при проведенні зустрічей, переговорів, прийомів та по телефону.
19. Терміни і термінологія.
20. Лексика за сферою вживання.
21. Термінологічна і професійна лексика, її відмінність від загальнонавчальної.
22. Типи термінологічних словників.
23. Складні випадки слововживання.
24. Пароніми та омоніми в діловому мовленні.
25. Синоніми в діловому мовленні.
26. Фразеологічні звороти у мовленні медиків.
27. Багатозначні слова і контексти. Синонімічний вибір слова.
28. Складноскорочені слова, аббревіатури та графічні скорочення.
29. Орфографічні норми сучасної української літературної мови.
30. Правопис прізвищ, імен та по батькові.
31. Вживання м'якого знака та апострофа.
32. Правопис префіксів.
33. Безособові конструкції на **-но**, **-то**.
34. Зміни приголосних при словотворенні та словозміні.
35. Ознаки культури мови.
36. Орфоепічна правильність мовлення.
37. Граматична правильність мовлення.
38. Точність мовлення.
39. Логічність мовлення.
40. Багатство і різноманітність мовлення.
41. Чистота мовлення.
42. Доречність мовлення.

43. Виразність мовлення.
44. Культура діалогу.
45. Морфологічні норми сучасної української літературної мови, варіанти норм.
46. Правопис відмінкових закінчень іменників II відміни у родовому відмінку.
47. Рід, число невідмінюваних іменників.
48. Правопис складних іменників та прикметників.
49. Правопис прислівників.
50. Особливості вживання числівників у діловому мовленні.
51. Прийменник **по** в діловому мовленні.
52. Синтаксичні норми сучасної української літературної мови.
53. Складні випадки керування в службових документах.
54. Однорідні члени речення в діловому мовленні.
55. Вживання дієприкметникових та дієприслівникових зворотів у діловому мовленні.
56. Документ — основний вид ділового мовлення. Загальні вимоги до складання документів.
57. Види документів та їх класифікація.
58. Правила оформлення сторінки. Вимоги до тексту документа.
59. Реквізити документів та вимоги до їх написання.
60. Документи щодо особового складу: автобіографія, характеристика, накази щодо особового складу, резюме, заява.
61. Довідково-інформаційні документи.
62. Види службових листів. Ділове листування. Вимоги до офіційного листування. Етикет ділового листування.
63. Телеграма. Факс.
64. Оформлення довідково-інформаційних документів: оголошення, запрошення, доповідні і пояснювальні записки, виробничі звіти. Виробничі протоколи. Витяг з протоколу.
65. Особливості складання розпорядчих та організаційних документів.
66. Укладання фахових документів.
67. Температурний листок.
68. Термінове повідомлення про інфекційне захворювання.
69. Направлення хворого на дослідження.
70. Протокол про порушення санітарних норм.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Загнітко А.П., Данилюк І.Г. Українське ділове мовлення: професійне й непрофесійне спілкування. — Донецьк: ТОВ ВКФ “БАО”, 2004. — 480 с.

Культура фахового мовлення: навч. посіб. / За ред. Н.Д. Бабич. — Чернівці: Книги ХХІ. 2005. — 572 с.

Мацюк З.О., Станкевич Н.І. Українська мова професійного спілкування. — К.: Каравела, 2005.

Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура українського фахового мовлення: навч. посіб. — К.: ВЦ “Академія”, 2007. — 360 с.

Український правопис / НАН України. Інститут мовознавства імені О.О. Потебні: Інститут української мови. — стереотип. вид. — К.: Наукова думка, 2003. — 240 с.

Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / За ред. Л.О. Пустовіт. — К.: Довіра, 2000. — 1017 с.

Шевчук С.В., Кабиш О.О. Практикум з українського ділового мовлення: навч. посіб. — К.: Арій, 2008. — 160 с.

Додаткова

Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. — К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. — 344 с.

Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови: підручник. — К.: Вища школа, 2003. — 462 с.

Мозговий В.І., Семенова Л.П., Лазарева Л.К. Ділова мова у таблицях. — Донецьк: РВ ДонНТУ, 2003. — 106 с.

Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: навч. посіб. — К.: Знання, 2006. — 291 с.

Посібник з теорії і практики ділової української мови / Укладач: Т.М. Антонюк. — Чернівці, 2000. — 57 с.

Словники

Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. — 896 с.

Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2007. — 1736 с.

Головащук І.С. Російсько-український словник сталих словосполучень. — К., 2001.

Головащук І.С. Українське літературне слововживання: Словник-довідник з культури української мови. — Львів: Фенікс, 1996.

Гринчишин Д.Г. та ін. Словник-довідник з культури української мови. — Львів: Фенікс, 1996.

Гринчишин Д.Г., Сербенська О.А. Словник паронімів української мови: 2-ге вид., перероб. і доп. — К., 2000.

Івченко А. Тлумачний словник української мови. — Харків: Фоліо, 2001.

Новий російсько-український словник-довідник: Близько 65 тис. слів / С.Я. Єрмоленко, В.І. Єрмоленко, К.В. Ленець, Л.О. Пустовіт. — К.: Довіра, 1996. — 797 с.

Пустовіт Й.О. та ін. Словник іншомовних слів. — К.: Довіра, 2000. —

635 с.

Російсько-український словник наукової термінології: Суспільні науки.
— К.: Наук. думка, 1994.

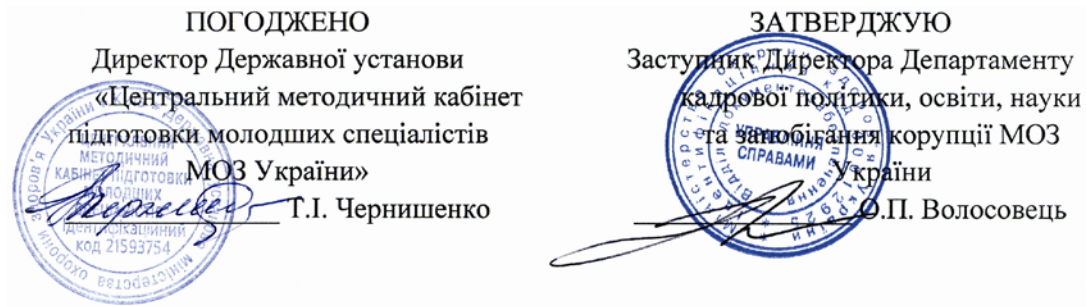
Словник синонімів української мови: У 2-х томах / Редкол. А.А. Бурячок та ін. — К.: Наук. думка, 2000.

Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В.М. Білоноженко та ін. — К.: Наукова думка, 2003. — 1104 с. — (Словники України).

Шевчук С.В. Російсько-український словник ділового мовлення. Русско-украинский словарь деловой речи. — К.: Вища шк., 2008. — 487 с.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ІНОЗЕМНА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальностями
5.12010104 «Стоматологія»
5.12010106 «Стоматологія ортопедична»

Київ
2011

ІНОЗЕМНА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Укладачі:

Н.О. Сердега — викладач вищої кваліфікаційної категорії, голова циклової комісії іноземних мов Житомирського інституту медсестринства;

Н.А. Костинська — викладач вищої кваліфікаційної категорії Житомирського інституту медсестринства.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні опорно-циклової комісії стоматологічних дисциплін.

Рецензенти:

Є.Ф. Маліновський — кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Житомирського національного агроекологічного університету;

І.Є. Процюк — викладач вищої категорії, голова циклової комісії філологічних дисциплін Житомирського базового фармацевтичного коледжу ім. Г.С. Протасевича і циклової комісії.

©МОЗ України, 2011
©ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Іноземна мова (за професійним спрямуванням)” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальностями 5.12010104 “Стоматологія” та 5.12010106 “Стоматологія ортопедична” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Предметом вивчення іноземної мови (за професійним спрямуванням) є проблеми в галузі медицини, пов’язані з конкретною спеціалізацією студентів та науково-технічним і культурним співробітництвом з іншими країнами, а також повсякденні та ділові контакти, ділове спілкування в усній і письмовій формі.

Навчальна дисципліна передбачає використання автентичних матеріалів з англomовних джерел та поєднання чотирьох видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, аудіювання та письма.

“Іноземна мова (за професійним спрямуванням)” передбачає міждисциплінарну інтеграцію, тобто вивчається паралельно з дисциплінами професійної та практичної підготовки для поглиблення фахового рівня знань.

Основні принципи програми: взаємопов’язане поєднання навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, говоріння, аудіювання та письма), особистісно-орієнтованого навчання, комунікативна та професійна спрямованість.

Основним завданням дисципліни є формування у студентів умінь і навичок логічного формулювання думки, дотримання логічності й послідовності мовлення, вміння вільно користуватися лексикою ділових паперів і правилами їх вживання в професійному спілкуванні.

Мета вивчення дисципліни “Іноземна мова” (за професійним спрямуванням)

Програма передбачає такі цілі:

- **практичну** — опанування студентами умінь мовлення на рівні, достатньому для здійснення іншомовного спілкування у сферах професійної діяльності в типових ситуаціях в усній та письмовій формах; забезпечення розвитку навичок аналітичного читання, розуміння й використання в професійній діяльності іншомовних джерел з медичної тематики, написання рефератів, анотацій іноземною мовою;
- **виховну** — виховання у студентів культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому світі; ціннісних орієнтацій, почуттів та емоцій; позитивного ставлення до іноземної мови, культури народу, який розмовляє цією мовою; розуміння важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користування нею у професійній діяльності; таких рис характеру, як доброзичливість, толерантність, гуманізм, активність, працьовитість;
- **освітню** — усвідомлення студентами суті мовних явищ, іншої системи понять, через яку може сприйматися дійсність; порівняння явищ іноземної мови, що вивчається, з рідною мовою; оволодіння знаннями про культуру, історію, традиції та систему охорони здоров'я й медичну освіту країни, мова якої вивчається; уміння працювати з підручником, довідковою літературою, словниками тощо;
- **розвивальну** — розвиток у студентів уміння переносити знання і навички в нову ситуацію на основі здійснення проблемно-пошукової діяльності; мовленнєвих здібностей (фонетичного інтонаційного слуху, мовної здогадки, імітації, логічного викладання думок тощо); різних видів пам'яті — слухової, зорової, оперативної та тривалої, довільної та мимовільної уваги, уваги тощо; готовності до участі в іншомовному спілкуванні; готовності до подальшої самоосвіти в оволодінні іноземною мовою.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- лексичний мінімум;
- професійно-орієнтований лексико-граматичний матеріал, що використовується в різних мовних ситуаціях; розмовні штампи ділового етикету й мовної поведінки — професійні терміни й поняття;
- словотворчий мінімум;
- словотворчі морфеми та моделі, характерні для підмови спеціальності, яка вивчається, особливо сфери термінотворення;
- граматичні й семантичні засоби для формування мовної та мовленнєвої компетенції, необхідної для вирішення студентами професійних ситуацій.

Студенти повинні вміти:

- спілкуватися в типових ситуаціях професійної діяльності, готувати доповіді у професійно-орієнтованій галузі та розуміти монологічне повідомлення в межах ситуації спілкування, застосовувати елементи дискурсивної компетенції;
- здійснювати ознайомче, наукове, вивчаюче читання та реалізовувати аналітичне опрацювання автентичних медичних джерел з метою отримання професійної інформації;
- реалізовувати комунікативні наміри на письмі, застосовуючи елементи

соціокультурної та соціолінгвістичної компетенції, фіксувати й передавати письмово необхідну інформацію, складати план тексту, рецензувати його, робити висновки та висловлювати свої пропозиції.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН для відділення “Стоматологія”

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		Усього	У тому числі	
			практичні заняття	самостійна робота
I. Перехідно-підготовчий етап				
1.1	Іноземна мова — мова ділового спілкування	6	6	
1.2	Персональна інформація	8	8	
1.3	Основи міжкультурної комунікації (регіональні, соціальні, культурні особливості України та країни, мова якої вивчається)	8	8	
1.4	Психічне та фізичне здоров'я	10	10	
II. Загальний етап				
2.1	Частини тіла людини. Внутрішні органи. Серце і кров	4	4	
2.2	Перша медична допомога	4	4	
2.3	Хвороби та догляд за хворими	4	4	
2.4	У поліклініці. У лікарні	4	4	
2.5	Ліки. Лікарські засоби. В аптеці	4	4	
III. Професійно-орієнтований етап				
3.1	Вступ до спеціальності. Навчальний заклад. Моя майбутня професія	4	4	
3.2	На прийомі в стоматолога	4	4	
3.3	Історія розвитку стоматології	4	4	
3.4	Системи охорони здоров'я та професійної медичної освіти в Україні та країні, мова якої вивчається	4	4	
3.5	Організація стоматологічної допомоги	6	6	
3.6	Обстеження ротової порожнини	4	4	
3.7	Структура зуба	6	6	
3.8	Формування та прорізування зубів	6	6	
3.9	Дитяча стоматологія	4	4	
3.10	Захворювання зубів. Лікування захворювання зубів і порожнини рота	17	17	
3.11	Профілактика та догляд за ротовою порожниною	4	4	
3.12	Стоматологічна хірургія	2	2	
3.13	Ортопедична стоматологія та ортодонція	4	4	
3.14	Онкологічна патологія в стоматології	4	4	
3.15	СНІД у стоматології	2	2	
3.16	Основні системи людського організму	16	16	
	Самостійна робота	72		72
	Усього	216	144	72

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН для відділення “Стоматологія ортопедична”

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		Усього	У тому числі	
			практичні заняття	самостійна робота
I. Перехідно-підготовчий етап				
1.1	Іноземна мова — мова ділового спілкування	6	6	
1.2	Персональна інформація	8	8	
1.3	Основи міжкультурної комунікації (регіональні, соціальні, культурні особливості України та країни, мова якої вивчається)	8	8	
1.4	Психічне та фізичне здоров'я	10	10	
II. Загальний етап				
2.1	Частини тіла людини. Внутрішні органи. Серце і кров	4	4	
2.2	Перша медична допомога	4	4	
2.3	Хвороби та догляд за хворими	4	4	
2.4	У поліклініці. У лікарні	4	4	
2.5	Ліки. Лікарські засоби. В аптеці	4	4	
III. Професійно-орієнтований етап				
3.1	Вступ до спеціальності. Навчальний заклад. Моя майбутня професія	4	4	
3.2	На прийомі в стоматолога	4	4	
3.3	Історія розвитку стоматології	4	4	
3.4	Системи охорони здоров'я та професійної медичної освіти в Україні та країні, мова якої вивчається	4	4	
3.5	Організація стоматологічної допомоги	4	4	
3.6	Обстеження ротової порожнини	4	4	
3.7	Структура зуба	4	4	
3.8	Формування та прорізування зубів	6	6	
3.9	Дитяча стоматологія	4	4	
3.10	Захворювання зубів. Лікування захворювання зубів і порожнини рота	14	14	
3.11	Профілактика та догляд за ротовою порожниною	8	8	
3.12	Стоматологічна хірургія	2	2	
3.13	Ортопедія та ортодонтія	4	4	
3.14	Онкологічна патологія в стоматології.	2	2	
3.15	СНІД у стоматології	2	2	
3.16	Основні системи людського організму	16	16	
	Самостійна робота	76		76
	Усього	216	140	76

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗМІСТ

Розділ 1. Перехідно-підготовчий етап

Тема 1.1. Іноземна мова — мова ділового спілкування

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Мовленнєвий етикет. Мовні моделі ввічливості. Звертання, привітання, вибачення, подяка, прохання, прощання як функціональні формули категорії ввічливості.

Роль іноземної мови в житті сучасної людини. Систематизація фонетичних, лексичних, граматичних особливостей мови, що вивчається.

Практичні навички:

- засвоєння фонетичних, лексичних, граматичних особливостей, найуживаніших формул мовленнєвого етикету іноземної мови, що вивчається;
- використання мовних моделей звертання, привітання, вибачення, подяки, прохання, прощання тощо в конкретних ситуаціях з урахуванням фонетичних, лексичних, граматичних особливостей іноземної мови, що вивчається.

Тема 1.2. Персональна інформація

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Персональна інформація. Моя сім'я. Рідна мова. Рідне місто (село). Мандрівки та подорожі.

Підготовка письмових розповідей: повідомлення, фактичний репортаж.

Практичні навички:

- засвоєння лексико-граматичного мінімуму та найуживаніших комунікативних моделей з теми;
- засвоєння інформації про види письмових розповідей та план їх написання;
- повідомлення персональної інформації в усній і письмовій формах, визначення своїх рис та особливостей.

Тема 1.3. Основи міжкультурної комунікації (регіональні, соціальні, культурні особливості України та країни, мова якої вивчається)

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Порівняльна характеристика географічного положення, чисельності населення, систем навчання тощо України та країни, мова якої вивчається.

Написання листів. Види листів. Службові та особисті листи. План

написання листів.

Практичні навички:

- оволодіння лексичним мінімумом краєзнавчої сфери;
- знання культурних і краєзнавчих особливостей України та країни, мова якої вивчається;
- аналіз відмінностей між країнами;
- узагальнення, систематизація, порівняння отриманої інформації її оцінювання в листі.

Тема 1.4. Психічне та фізичне здоров'я

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вплив погоди на настрій і здоров'я людей. Погода в Україні та в країні, мова якої вивчається. У лікаря.

Письмове обґрунтування. Види обґрунтувань: переваги/недоліки, думка/рішення, дискурсивні есе. Структура обґрунтувань.

Практичні навички:

- оволодіння лексико-граматичним мінімумом та найуживанішими виразами зі сфери погоди, здоров'я людини, спілкування пацієнта з лікарями-спеціалістами;
- уміння доцільно використовувати в спілкуванні найуживаніші вислови, необхідні для ведення бесіди з лікарями, письмово обґрунтовувати причини хвороб та пропонувати шляхи їх подолання;
- написання дискурсивних есе за визначеною темою.

Розділ 2. Загальний етап

Тема 2.1. Частина тіла людини. Внутрішні органи. Серце і кров

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Будова тіла людини. Функції внутрішніх органів. Особливості перекладу медичних та анатомічних термінів.

Практичні навички:

- володіння анатомічною лексикою;
- засвоєння найуживаніших комунікативних моделей медичної тематики;
- уміння розповідати про будову тіла людини за допомогою анатомічного малюнка, використовуючи засвоєну лексику.

Тема 2.2. Перша медична допомога

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Надання першої медичної допомоги при кровотечах, непритомності, отруєнні, переломах. Лексико-граматичні особливості перекладу професійно-орієнтованих текстів.

Практичні навички:

- уміння надавати невідкладну медичну допомогу в разі непритомності, кровотечі, переломів, отруєннях;
- підготовка монологічного повідомлення професійного характеру за визначеною темою;
- участь у рольовій грі «Я надаю першу медичну допомогу».

Тема 2.3. Хвороби та догляд за хворими

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Інфекційні захворювання. Догляд за хворими. Предмети догляду за хворими. Порівняльна характеристика симптомів інфекційних захворювань.

Практичні навички:

- знання симптомів хвороб;
- володіння лексико-граматичним мінімумом, що належить до сфери предметів догляду за хворими;
- узагальнення, систематизація, порівняння здобутої інформації.

Тема 2.4. У поліклініці. У лікарні

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

У поліклініці. У лікарні. Монологічне повідомлення професійного характеру.

Практичні навички:

- засвоєння базового лексико-граматичного мінімуму;
- уміння вести бесіду за темами: “У поліклініці”, “На прийомі в лікаря”;
- підготовка монологічного повідомлення професійного характеру за визначеною темою.

Тема 2.5. Ліки. Лікарські засоби. В аптеці

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Лікарські препарати. Лікарські засоби. Структура та правила написання рецепта. Структура анотації до лікарських препаратів. Лексико-граматичні особливості перекладу анотації до лікарських засобів.

Практичні навички:

- засвоєння професійно-орієнтованого лексико-граматичного матеріалу;
- уміння складати повідомлення про лікарські препарати, використовуючи засвоєну лексику;
- формування вмінь складання анотацій до лікарських препаратів;
- відтворення ситуації «В аптеці».

Розділ 3. Професійно-орієнтований етап

Тема 3.1. Вступ до спеціальності. Навчальний заклад. Моя майбутня професія

Практичні навички:

- засвоєння професійно-орієнтованого лексико-граматичного матеріалу, необхідного для презентації професійного характеру;
- засвоєння найуживаніших комунікативних моделей медичної тематики;
- підготовка монологічного повідомлення професійного характеру за визначеною темою;
- уміння розповісти про свій навчальний заклад та майбутню професію.

Тема 3.2. На прийомі у стоматолога

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Стоматологічний кабінет — майбутнє місце роботи студента — зубного гігієніста. Підготовка письмових та усних розповідей: повідомлення, фактичний репортаж.

Практичні навички:

- відтворення ситуації «У стоматолога»;
- вміння розповідати про оснащення стоматологічного кабінету;
- підготовка письмового повідомлення про проходження виробничої практики в стоматологічній поліклініці.

Тема 3.3. Історія розвитку стоматології

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Стоматологія як наука, її історія та сучасність. Анотування та реферування професійно-орієнтованих іншомовних джерел.

Практичні навички:

- засвоєння інформації про етапи розвитку стоматології;
- засвоєння основ анотування та реферування професійно-орієнтованих іншомовних джерел;
- формування вмінь написання анотації та реферату;
- ведення бесіди з використанням спеціальної медичної термінології.

Тема 3.4. Системи охорони здоров'я та професійної медичної освіти в Україні та країні, мова якої вивчається

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Система охорони здоров'я, вища медична освіта в Україні та країні, мова якої вивчається.

Опрацювання іншомовної оригінальної літератури та розширення лексико-граматичних навичок.

Практичні навички:

- порівняння особливостей охорони здоров'я України та країн, мова якої вивчається;
- ознайомлення із системою медичної освіти в Україні та в країні, мова якої вивчається;

- вміння обговорювати актуальні проблеми сучасної світової медицини;
- оволодіння методами перекладу та реферування іншомовних джерел професійного характеру;
- опрацювання професійно-орієнтованих джерел та їх реферування.

Тема 3.5. Організація стоматологічної допомоги

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Порівняльна характеристика організації стоматологічної допомоги в Україні, Великобританії та США. Комп'ютерний переклад іншомовної інформації. Післякомп'ютерне редагування перекладу.

Практичні навички:

- виділення особливостей організації стоматологічної допомоги в Україні, Великобританії та США;
- вилучення інформації з іншомовних джерел;
- перейняття досвіду інших країн з питань організації стоматологічної допомоги;
- вміння робити власні висновки;
- використання комп'ютерних систем автоматизованого перекладу та електронних словників під час виховання професійних обов'язків.

Тема 3.6. Обстеження ротової порожнини

Практичні заняття

Методика обстеження порожнини рота й зубів. Ознайомлювальне, пошукове та навчальне читання текстів за професійним спрямуванням.

Практичні навички:

- засвоєння найуживаніших виразів зі сфери обстеження ротової порожнини;
- переклад автентичних текстів професійного характеру;
- уміння робити усне повідомлення, використовуючи базовий лексико-граматичний матеріал з теми.

Тема 3.7. Структура зуба

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Будова зубів та їх функції. Основи перекладу професійно-орієнтованої літератури.

Практичні навички:

- засвоєння професійно-орієнтованого лексико-граматичного матеріалу;
- знання анатомо-фізіологічної будови зубів та їх функцій;
- уміння передавати зміст тексту за допомогою складання тез.

Тема 3.8. Формування та прорізування зубів

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Терміни формування і прорізування зубів. Підготовка текстів-монологів за темою

Практичні навички:

- уміння здійснювати переклад тексту з наступним складанням плану до нього у вигляді питань;
- використання лексико-граматичного матеріалу по темі під час спілкування у монологічному та діалогічному мовленні.

Тема 3.9. Дитяча стоматологія

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Дитяча стоматологія та її особливості. Аналітичне опрацювання автентичних медичних джерел з метою отримання професійної інформації.

Практичні навички:

- засвоєння лексико-граматичного мінімуму та найуживаніших комунікативних моделей з теми;
- уміння передавати короткий зміст тексту за планом;
- аналіз, порівняння, систематизація й коментування одержаної інформації;
- уміння робити власні висновки.

Тема 3.10. Захворювання зубів. Лікування захворювання зубів і порожнини рота.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Захворювання зубів. Карієс. Причини виникнення та розвитку карієсу. Лікування захворювання зубів і порожнини рота. Підготовка письмових та усних повідомлень.

Практичні навички:

- засвоєння інформації про захворювання зубів, порожнини рота та їх лікування;
- уміння систематизувати, аналізувати, коментувати отриману інформацію;
- уміння готувати повідомлення за темою з використанням нової лексики.

Тема 3.11. Профілактика та догляд з ротовою порожниною

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Профілактика стоматологічних захворювань і предмети догляду за ротовою порожниною. Монологічне повідомлення та складання діалогів професійного характеру.

Практичні навички:

- володіння лексико-граматичним мінімумом та найуживанішими

- моделями, що належать до даної теми;
- обґрунтування доцільності профілактичних заходів щодо стоматологічних захворювань;
 - уміння робити коротке повідомлення про засоби догляду за ротовою порожниною (зубні порошки, зубні паста, рідкі засоби гігієни);
 - уміння вести бесіду в межах відповідної теми.

Тема 3.12. Стоматологічна хірургія

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Стоматологічна хірургія як розділ стоматології, її історія та сучасність. Основи перекладу професійно-орієнтованих іншомовних джерел.

Практичні навички:

- засвоєння інформації про етапи розвитку стоматологічної хірургії як науки;
- опрацювання професійно-орієнтованих джерел та їх реферування.

Тема 3.13. Ортопедична стоматологія та ортодонтія

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Ортопедична стоматологія та ортодонтія в сучасному баченні. Протезування. Анотування та реферування професійно-орієнтованих іншомовних джерел.

Практичні навички:

- засвоєння лексико-граматичного мінімуму та найуживаніших моделей з теми;
- засвоєння основ анотування та реферування професійно-орієнтованих іншомовних джерел;
- формування вмінь написання анотації та реферату;
- ведення бесіди з використанням спеціальної стоматологічної термінології.

Тема 3.14. Онкологічна патологія в стоматології

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Злоякісні ураження та ракові новоутворення в стоматології. Опрацювання іншомовної оригінальної літератури та розширення лексико-граматичних навичок.

Практичні навички:

- засвоєння професійно-орієнтованого лексико-граматичного матеріалу;
- оволодіння лексико-граматичними особливостями оглядів професійної та наукової літератури;
- уміння вести дискусію з проблеми онкологічної патології в стоматології.

Тема 3.15. СНІД у стоматології

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Синдром набутого імунodefіциту в стоматології. Профілактика захворювання на СНІД. Особливості надання стоматологічних послуг ВІЛ-інфікованим та хворим на СНІД.

Робота з іншомовними автентичними джерелами професійного та наукового характеру (журнальні статті, монографії, реферати тощо).

Практичні навички:

- володіння лексико-граматичним мінімумом, що належить до даної теми;
- обґрунтування доцільності профілактичних заходів щодо захворювання на СНІД у стоматології;
- уміння аналізувати, систематизувати й коментувати одержану інформацію;
- виконання пошуково-дослідницької роботи із заданої теми з використанням новітніх інформаційних технологій.

Тема 3.16. Основні системи людського організму

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

М'язово-скелетна, серцево-судина, травна, дихальна, нервова системи. Анатомічні та клінічні терміни. Етимолого-семантичний аналіз медичної термінології.

Робота з іншомовними автентичними джерелами професійного та наукового характеру (журнальні статті, монографії, реферати тощо). Особливості перекладу медичних та анатомічних термінів.

Практичні навички:

- володіння анатомічними та клінічними термінами, які стосуються систем організму;
- знання елементів будови систем організму, їх функцій і дисфункцій;
- оперування грецькими та латинськими терміноелементами медичної лексики;
- уміння робити адекватний переклад професійно-орієнтованих іншомовних джерел.

ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ З ГРАМАТИКИ

1. Засоби словотворення.
2. Порядок слів у простому й складному реченнях.
3. Іменник. Вживання артиклів. Відмінювання іменників. Множина іменників.
4. Прикметник. Особливості вживання. Ступені порівняння.
5. Числівник. Кількісні й порядкові числівники.
6. Займенник. Розряди. Особливості вживання.
7. Прислівник. Ступені порівняння.
8. Дієслово. Система часових і видових форм дієслова. Узгодження часів. Активний і пасивний стани дієслова. Модальні дієслова та їх еквіваленти. Інфінітив. Звороти з інфінітивом.
9. Дієприкметник. Особливості вживання.
10. Прийменники. Керування прийменників.
11. Сполучники. Особливості вживання.
12. Пряма й непряма мова.
13. Умовні речення.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Уміння висловлювати свої думки в усній і письмовій формі з метою вирішення конкретного мовленнєвого завдання: запитати, попросити, заперечити, підтвердити чи спростувати чиюсь думку тощо.
2. Розуміти думки інших людей в усній та письмовій формі: сприймати звуковий або графічний образ, розпізнавати граматичні форми та співвідносити їх з певним значенням.
3. Правильно вживати лексичні одиниці активного мінімуму в говорінні та письмі згідно з ситуацією спілкування з метою комунікації.
4. Розпізнавати і розуміти лексичні одиниці активного і пасивного мінімумів при читанні та аудіюванні.
5. Користуватися різними видами словників — двомовними, одномовними, тематичними (медичними), лінгвокраїнознавчими.
6. Використовувати при перекладі медичних термінів знання грецьких та латинських терміноелементів.
7. Набути правильності фонетичного оформлення мови, достатнього, щоб бути зрозумілим для співрозмовника.
8. Говорити в нормальному (середньо-нормальному) темпі мовлення (130—150 слів за 1 хв).
9. Набути фонемно правильної вимови усіх звуків у потоці мовлення та розуміння всіх звуків при аудіюванні мовлення.
10. Інтонаційно й ритмічно правильно оформлювати мовлення.
11. При перекладі медичного тексту використовувати лексико-граматичні трансформації.
12. Опанувати англійською орфографією з метою використання її як допоміжного засобу в самостійній роботі студентів.
13. Складати анотації, резюме, реферативні доповіді, повідомлення, плани, тези до текстів, вести медичну документацію.
14. Розуміти неповні репліки партнерів у діалогічному мовленні, вживати позамовні засоби (жести, міміка).
15. Широко вживати готові мовленнєві одиниці (шаблони, кліше, словосполучення) для висловлювання вдячності, привітання, привернення уваги співрозмовника, підтвердження або коментування почутого.
16. Уміти брати участь у обговоренні медичних, соціальних та інших проблем, спонукати до попередження небажаної дії, відстоювати власні переконання та думки.
17. Вилучати інформацію з різноманітних усних та письмових джерел з метою подальшого професійного удосконалення.

ВИМОГИ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛКУ

Студенти повинні:

- прочитати і перекласти зі словником незнайомий текст англійською мовою, в якому міститься вивчений граматичний матеріал;
- розуміти зміст прочитаного тексту;
- визначити головні думки;
- вилучити необхідну інформацію;
- висловити своє ставлення до прочитаного;
- розуміти особливості професійного дискурсу;
- вести бесіду в межах вивчених тем.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛКУ

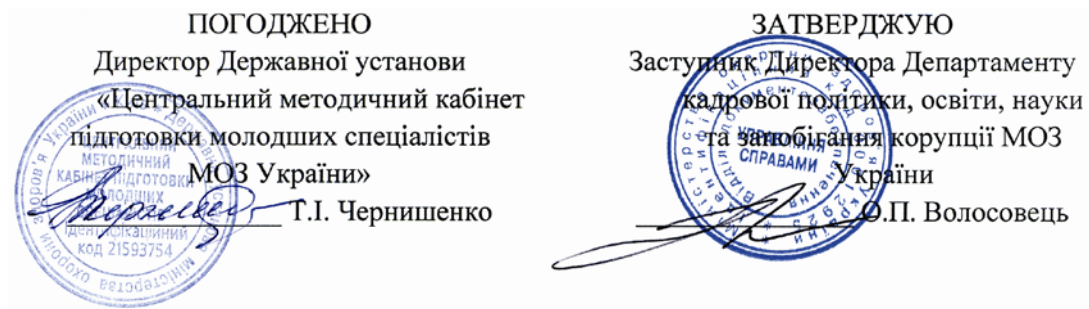
1. Іноземна мова — мова ділового спілкування.
2. Персональна інформація
3. Основи міжкультурної комунікації (регіональні, соціальні, культурні особливості України та країни, мова якої вивчається).
4. Психічне та фізичне здоров'я.
5. Частина тіла людини. Внутрішні органи. Серце і кров.
6. Перша допомога.
7. Хвороби та догляд за хворими.
8. У поліклініці. У лікарні.
9. Ліки. Лікарські засоби. В аптеці.
10. Вступ до спеціальності. Навчальний заклад. Моя майбутня професія.
11. Основні системи людського організму.
12. На прийомі в стоматолога.
13. Історія розвитку стоматології.
14. Системи охорони здоров'я та професійної медичної освіти в Україні та країні, мова якої вивчається.
15. Структура зуба.
16. Формування та прорізування зубів.
17. Дитяча стоматологія.
18. Профілактика та догляд за ротовою порожниною.
19. Стоматологічна допомога.
20. Обстеження ротової порожнини.
21. Захворювання зубів.
22. Лікування захворювань зубів і порожнини рота.
23. Стоматологічна хірургія.
24. Ортопедія та ортодонтія.
25. Стоматологічні ротові захворювання
26. СНІД у стоматології.

ЛІТЕРАТУРА

- Аврахова Л.Я., Лавруш Ю.Э.* English for Dentists. — К.: Видавничий дім “Асканія”, 2008. — 364 с.
- Maslova A.M.* Essential English for Medical Students. — М.: List New, 2002. — 336 с.
- Мухина В.В.* Английский язык для студентов-стоматологов. М.: АСТ “Астрель”, 2003. — 415 с.
- Захарчук І.* Англійська мова для студентів-медиків. Здоров’я. — К: Медицина, 2006. — 176 с.
- Eric H. Glendinning, Ron Howard.* Professional English in Use. Cambridge University Press. — 167 p
- John Christopher Maher.* Medical Communication in English. The University of Michigan Press, 2004. — 200 p.
- Верба Г.В., Верба Л.Г.* Граматика сучасної англійської мови (довідник). — К.: Освіта, 2005. — 345 с.
- Stuart Redman.* English Vocabulary in Use. Cambridge University Press. — 1997. — 270 p.
- Danuta Crysa, Russell Whitehead.* Oxford Exam Excellence. Oxford University Press, 2006. — 200 p.
- Sam McCarter.* Medicine. Essential Skills for Doctor — Patient Communication. Oxford University Press, 2005. — 147 p.
- Eric H. Glendinning, Beverly A.S. Holmstrom.* English in Medicine. Cambridge University Press, 2007. — 150 p.
- Norman Coe.* Oxford Practice in Grammar. Oxford University Press, 2006. — 296 p.
- Murphy R.* English Grammar in Use –Cambridge University Press, 1988. — 327.
- Голіцинський Ю.Б.* Граматика сучасної англійської мови: збірник вправ. — К.: Арій, 2007. — 544 с.
- Барановська Т.В.* Граматика англійської мови: збірник вправ. — К.: ТОВ “ВП ЛОГОС-М”. 384 с.
- Настаченко В.М., Гринюк Г.А.* Німецький язык. —К.: 15 и., 2003. — 246 с.
- Verblexikon Deutsch als Fremdsprache “Cornelsen“* Verlag, Berlin 2011.
- Übungsgrammatik Deutsch als Fremdsprache Grammatik — kein Problem “Cornelsen“* Verlag, Berlin 2011
- Kommunikation in sozialen und medizinischen Berufen “Cornelsen“* Verlag, Berlin, 2009.
- Pluspunkte Beruf — Erfolgreich in der Pflege “Cornelsen“* Verlag, Berlin, 2011.
- Матвишин В.Г.* Французский язык. Высшая школа. — 2008, 407 с.
- Опацкий С.Е.* Français, niveau debutant — К.; Ирпень: Перун, 2005. — 312 с.
- Сологуб О.О.* 250 тем. Французька мова. — Донецьк: ТОВ “ВКФ” С60 “БАО”, 2011. — 320 с.
- Иванченко А.И.* Сборник упражнений по грамматике французского языка для школьников. — СПб.: КАРО, 2009. — 320 с.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних)
навчальних закладів I—III рівнів акредитації

Київ
2011

ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА

Укладачі:

Л.Є. Братанюк — викладач-методист, викладач вищої категорії, канд. юр. наук, викладач основ права Погребищенського медичного коледжу;

Ю.Б. Панасюк — викладач вищої категорії, викладач основ права, заступник директора з гуманітарної освіти та виховної роботи, Погребищенського медичного коледжу.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії соціально-економічних дисциплін Погребищенського медичного коледжу від 21.11.2011 р., протокол № 4.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні опорної циклової комісії з дисциплін хірургічного профілю ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України.

Рецензенти:

І.І. Котюк — доктор юр. наук, завідувач кафедри криміналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка;

П.Г. Білоконний — доктор екон. наук, професор, ректор Вінницького фінансово-економічного університету;

О.Ф. Гаврилюк — викладач-методист, викладач вищої категорії, канд. мед. наук, директор Погребищенського медичного коледжу.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму “Основи правознавства” для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації складено для спеціальностей: 5.12010101 “Лікувальна справа”, 5.12010102 “Сестринська справа”, 5.12010105 “Акушерська справа”, 5.12010103 “Медико-профілактична справа”, 5.12010201 “Лабораторна діагностика”, 5.12010104 “Стоматологія”, 5.12010106 “Стоматологія ортопедична”, 5.12020101 “Фармація”, відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ та ОПІ підготовки молодших спеціалістів, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р. та навчальних планів 2011 р.

Метою навчальної дисципліни “Основи правознавства” є засвоєння студентами основних теоретичних положень і понять національного права України, розуміння ними Конституції та чинного законодавства України, закономірностей побудови правової держави, формування в них високого рівня правової свідомості та правової культури, вміння тлумачити і правильно застосовувати нормативно-правові акти у практичній медичній діяльності, грамотно оцінювати юридичні факти, вільно орієнтуватися в сучасному правовому полі.

Завдання навчальної дисципліни — надати студентам систематичні знання з юридичних наук. Засвоєння специфічної фахової термінології, певного правового мінімуму знань з конституційного, цивільного, сімейного, трудового, адміністративного, кримінального, медичного права України — неодмінна передумова майбутньої професійної діяльності фахівця в обставинах сучасного економічного життя.

Після вивчення дисципліни *студенти повинні знати:*

- головні загальнотеоретичні поняття галузей цивільного, трудового, сімейного, адміністративного, господарського та кримінального права, їх тлумачення та категорії;
- завдання, мету та основні положення (принципи), відповідно до яких здійснюються цивільні, трудові, сімейні, адміністративні, господарські, медичні та кримінальні правовідносини в Україні;
- основні правила та процедури прийняття рішень та складання для їх закріплення відповідних документів з усіх питань, що виникають під час їх розгляду.

Студенти повинні вміти:

- своєчасно та правильно виявляти, перевіряти та оцінювати докази та фактичні обставини, які виникають у процесі практичної роботи та життя;
- правильно вибирати та аналізувати правові норми в процесі їх фактичного застосування;
- приймати законні, обґрунтовані та доцільні рішення з усіх питань, які виникають повсякденно в реальному житті;
- набути твердих навичок з використання отриманих знань у стандартних ситуаціях — під час виконання вправ, розв’язання задач, аналізу навчальних тестів, що дасть змогу орієнтуватися в реальних життєвих ситуаціях і приймати правильні рішення.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12010101 “ЛІКУВАЛЬНА СПРАВА”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Основи теорії держави і права України. Право, мораль, медична етика та деонтологія	5	2	2	1
2	Основи конституційного права України. Права та обов'язки медичних працівників. Захист прав пацієнта	5	2	2	1
3	Основи адміністративного права України. Адміністративні правопорушення в галузі охорони здоров'я	6	2	2	2
4	Основи цивільного права і цивільного процесу. Цивільно-правовий статус медичного працівника	5	2	2	1
5	Основи трудового права. Особливості регулювання праці медичних працівників	5	2	2	1
6	Основи кримінального права. Кримінальна відповідальність в охороні здоров'я	6	2	2	2
7	Основи сімейного права. Медико-правові проблеми штучного запліднення	3	1	—	2
8	Основи права соціального захисту. Медичне обслуговування — одна з форм соціального забезпечення	5	1	2	2
9	Основи фінансового права України. Державна система медичної допомоги, її фінансування	4	2	—	2
10	Основи господарського права України. Приватна медична практика як вид спеціальної підприємницької діяльності	6	2	2	2
11	Основи екологічного права та завдання санітарно-епідеміологічного нагляду в галузі охорони навколишнього середовища	4	—	2	2
Усього		54	18	18	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
5.12010102 “СЕСТРИНСЬКА СПРАВА”
5.12010104 “СТОМАТОЛОГІЯ”
5.12010106 “СТОМАТОЛОГІЯ ОРТОПЕДИЧНА”**

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Основи теорії держави і права України. Право, мораль, медична етика та деонтологія	6	2	2	2
2	Основи конституційного права України. Права та обов'язки медичних працівників. Захист прав пацієнта	5	2	1	2
3	Основи адміністративного права України. Адміністративні правопорушення в галузі охорони здоров'я	5	2	1	2
4	Основи цивільного права і цивільного процесу. Цивільно-правовий статус медичного працівника	6	2	2	2
5	Основи трудового права. Особливості регулювання праці медичних працівників	6	2	2	2
6	Основи кримінального права. Кримінальна відповідальність в охороні здоров'я	6	2	2	2
7	Основи сімейного права. Медико-правові проблеми штучного запліднення	3	1	-	2
8	Основи права соціального захисту. Медичне обслуговування — одна з форм соціального забезпечення	5	1	2	2
9	Основи фінансового права України. Державна система медичної допомоги, її фінансування	4	2	—	2
10	Основи господарського права України. Приватна медична практика як вид спеціальної підприємницької діяльності	5	2	1	2
11	Основи екологічного права та завдання санітарно-епідеміологічного нагляду в галузі охорони навколишнього середовища	3	—	1	2
Усього		54	18	14	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
5.12010103 “МЕДИКО-ПРОФІЛАКТИЧНА СПРАВА”**

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Основи теорії держави і права України. Право, мораль, медична етика та деонтологія	6	2	2	2
2	Основи конституційного права України. Права та обов'язки медичних працівників. Захист прав пацієнта	5	1	2	2
3	Основи адміністративного права України. Адміністративні правопорушення в галузі охорони здоров'я	5	1	2	2
4	Основи цивільного права і цивільного процесу. Цивільно-правовий статус медичного працівника	6	2	2	2
5	Основи трудового права. Особливості регулювання праці медичних працівників	6	2	2	2
6	Основи кримінального права. Кримінальна відповідальність в охороні здоров'я	6	2	2	2
7	Основи сімейного права. Медико-правові проблеми штучного запліднення	4	1	1	2
8	Основи права соціального захисту. Медичне обслуговування — одна з форм соціального забезпечення	4	1	1	2
9	Основи фінансового права України. Державна система медичної допомоги, її фінансування	4	1	1	2
10	Основи господарського права України. Приватна медична практика як вид спеціальної підприємницької діяльності	4	1	1	2
11	Основи екологічного права та завдання санітарно-епідеміологічного нагляду в галузі охорони навколишнього середовища	4	—	2	2
Усього		54	14	18	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12010105 “АКУШЕРСЬКА СПРАВА”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Основи теорії держави і права України. Право, мораль, медична етика та деонтологія	7	4	2	1
2	Основи конституційного права України. Права та обов'язки медичних працівників. Захист прав пацієнта	4	2	1	1
3	Основи адміністративного права України. Адміністративні правопорушення в галузі охорони здоров'я	4	2	—	2
4	Основи цивільного права і цивільного процесу. Цивільно-правовий статус медичного працівника	5	2	2	1
5	Основи трудового права. Особливості регулювання праці медичних працівників	6	4	1	1
6	Основи кримінального права. Кримінальна відповідальність в охороні здоров'я	5	2	1	2
7	Основи сімейного права. Медико-правові проблеми штучного запліднення	4	2	—	2
8	Основи права соціального захисту. Медичне обслуговування — одна з форм соціального забезпечення	5	2	1	2
9	Основи фінансового права України. Державна система медичної допомоги, її фінансування	4	2	—	2
10	Основи господарського права України. Приватна медична практика як вид спеціальної підприємницької діяльності	5	2	1	2
11	Основи екологічного права та завдання санітарно-епідеміологічного нагляду в галузі охорони навколишнього середовища	5	2	1	2
Усього		54	26	10	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12010201 “ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Основи теорії держави і права України. Право, мораль, медична етика та деонтологія	6	2	2	2
2	Основи конституційного права України. Права та обов'язки медичних працівників. Захист прав пацієнта	5	2	1	2
3	Основи адміністративного права України. Адміністративні правопорушення в галузі охорони здоров'я	4	2	1	1
4	Основи цивільного права і цивільного процесу. Цивільно-правовий статус медичного працівника	5	2	2	1
5	Основи трудового права. Особливості регулювання праці медичних працівників	5	2	2	1
6	Основи кримінального права. Кримінальна відповідальність в охороні здоров'я	6	2	2	2
7	Основи сімейного права. Медико-правові проблеми штучного запліднення	5	2	1	2
8	Основи права соціального захисту. Медичне обслуговування — одна з форм соціального забезпечення	4	1	1	2
9	Основи фінансового права України. Державна система медичної допомоги, її фінансування	5	2	1	2
10	Основи господарського права України. Приватна медична практика як вид спеціальної підприємницької діяльності	5	2	1	2
11	Основи екологічного права та завдання санітарно-епідеміологічного нагляду в галузі охорони навколишнього середовища	4	1	1	2
Усього		54	20	15	19

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12020101 “ФАРМАЦІЯ”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Основи теорії держави і права України. Право, мораль, медична етика та деонтологія	4	2	—	2
2	Основи конституційного права України. Права та обов'язки медичних працівників. Захист прав пацієнта	5	2	1	2
3	Основи адміністративного права України. Адміністративні правопорушення в галузі охорони здоров'я	5	2	1	2
4	Основи цивільного права і цивільного процесу. Цивільно-правовий статус медичного працівника	5	2	1	2
5	Основи трудового права. Особливості регулювання праці медичних працівників	6	2	2	2
6	Основи кримінального права. Кримінальна відповідальність в охороні здоров'я	6	4	—	2
7	Основи сімейного права. Медико-правові проблеми штучного запліднення	5	2	1	2
8	Основи права соціального захисту. Медичне обслуговування — одна з форм соціального забезпечення	4	2	—	2
9	Основи фінансового права України. Державна система медичної допомоги, її фінансування	4	2	—	2
10	Основи господарського права України. Приватна медична практика як вид спеціальної підприємницької діяльності	5	2	1	2
11	Основи екологічного права та завдання санітарно-епідеміологічного нагляду в галузі охорони навколишнього середовища	5	2	1	2
Усього		54	24	8	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Зв'язок лікарської етики та медичної деонтології з правовою культурою. Правова культура медичного працівника. Правове виховання: поняття, ознаки, функції.
2. Права та обов'язки медичних працівників. Визначення поняття "пацієнт". Права пацієнта.
3. Основні принципи накладання дисциплінарного стягнення у сфері медичної діяльності.
4. Загальна характеристика управління санітарно-епідеміологічним наглядом. Адміністративна відповідальність та фінансові санкції за порушення санітарного законодавства.
5. Відповідальність у цивільному праві, її підстави.
6. Цивільно-правова відповідальність медичних працівників. Мораль та шкода. Принципи компенсації моральної шкоди у сфері медичної діяльності.
7. Оплата праці працівників охорони здоров'я у разі відхилення від нормальних умов праці.
8. Матеріальна відповідальність у закладах охорони здоров'я.
9. Охорона праці в закладах охорони здоров'я. Юридична відповідальність медичних працівників за порушення законодавства про охорону праці.
10. Кримінально-правові наслідки евтаназії.
11. Злочини проти життя і здоров'я особи.
12. Злочини проти здоров'я населення: поняття та види.
13. Роль медичних працівників у правовому та медичному регулюванні сімейних відносин.
14. Медико-правові проблеми штучного запліднення.
15. Шляхи правового захисту сім'ї державою.
16. Медичне обслуговування — одна із форм соціального забезпечення.
17. Види державних пенсій. Допомоги: поняття і види.
18. Фінансування системи охорони здоров'я. Розвиток лікувальних закладів усіх форм власності.
19. Приватна медична практика як вид спеціальної медичної діяльності. Припинення приватної медичної практики.
20. Екологічне право: поняття, предмет і джерела. Об'єкти екологічного права. Правове забезпечення екологічної безпеки. Екологічна експертиза.
21. Роль санітарно-епідеміологічного нагляду. Юридична відповідальність у галузі екології.

ЗМІСТ

Тема 1. Основи теорії держави і права України. Право, мораль, медична етика та деонтологія

ЛЕКЦІЯ

Передумови виникнення держави і права в Україні. Теорії походження держави. Відмінності держави від соціальної організації первісного суспільства. Держава: поняття, ознаки та функції. Правова держава: поняття та ознаки. Право: поняття, ознаки та суть. Мораль і право в системі соціальних норм. Норми права та структура норми права. Джерела (форми) права. Система права. Правова система. Правові відносини: поняття, склад, види. Правопорушення та юридична відповідальність. Зв'язок лікарської етики та медичної деонтології з правовою культурою. Правова культура медичного працівника. Правове виховання: поняття, ознаки, функції.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Зв'язок лікарської етики та медичної деонтології з правовою культурою. Правова культура медичного працівника. Правове виховання: поняття, ознаки, функції.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Теорії походження держави. Держава: поняття, ознаки та функції. Правова держава: поняття та ознаки. Право: поняття, ознаки та суть. Мораль і право в системі соціальних норм. Норми права та джерела права. Правові відносини: поняття, склад, види. Правова культура медичного працівника.

Студенти повинні знати:

Поняття, ознаки та функції держави. Поняття, ознаки та суть права. Норми права. Джерела права. Систему права. Правові відносини. Правопорушення та юридичну відповідальність.

Тема 2. Основи конституційного права України. Права та обов'язки медичних працівників. Захист прав пацієнта

ЛЕКЦІЯ

Конституційне право: поняття, предмет, метод. Визначення поняття “конституція”, її політичне та юридичне значення. Структура Конституції України. Державні символи України. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні. Громадянство України як постійний зв'язок особи і держави. Права та обов'язки медичних працівників. Визначення поняття “пацієнт”. Права пацієнта.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Права та обов'язки медичних працівників. Визначення поняття “пацієнт”. Права пацієнта.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Конституційне право: поняття, предмет, метод. Структура Конституції України. Державні символи України. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні. Права та обов'язки медичних працівників. Права пацієнта.

Студенти повинні знати:

Поняття, предмет конституційного права. Політичне та юридичне значення конституції України. Структуру Конституції України. Державні символи України. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні. Права та обов'язки медичних працівників. Визначення поняття "пацієнт". Права пацієнта.

Тема 3. Основи адміністративного права України. Адміністративні правопорушення в галузі охорони здоров'я

ЛЕКЦІЯ

Адміністративне право: поняття, предмет і джерела. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Система органів державного управління. Адміністративне правопорушення: поняття, ознаки, склад. Види адміністративних стягнень. Адміністративні правопорушення в галузі охорони здоров'я. Адміністративна відповідальність медичних працівників. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників. Основні принципи накладання дисциплінарного стягнення у сфері медичної діяльності. Загальна характеристика управління санітарно-епідемічним наглядом. Адміністративна відповідальність та фінансові санкції за порушення санітарного законодавства.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Основні принципи накладання дисциплінарного стягнення у сфері медичної діяльності. Загальна характеристика управління санітарно-епідемічним наглядом. Адміністративна відповідальність та фінансові санкції за порушення санітарного законодавства.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Кодекс України про адміністративні правопорушення. Система органів державного управління. Адміністративне правопорушення: поняття, ознаки, склад. Види адміністративних стягнень. Адміністративна відповідальність медичних працівників. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників. Загальна характеристика управління санітарно-епідемічним наглядом.

Студенти повинні знати:

Поняття, предмет і джерела адміністративного права. Адміністративне правопорушення. Види адміністративних стягнень. Адміністративну та дисциплінарну відповідальність медичних працівників.

Тема 4. Основи цивільного права і цивільного процесу. Цивільно-правовий статус медичного працівника

ЛЕКЦІЯ

Поняття про сучасне цивільне право України. Цивільне законодавство. Суб'єкти та об'єкти цивільного права. Спадкування за законом і за заповітом. Секретний заповіт. Поняття про юридичну особу. Юридичні особи в системі охорони здоров'я. Страхова медицина. Цивільно-правовий статус медичної сестри. Відповідальність у цивільному праві, її підстави. Цивільно-правова відповідальність медичних працівників. Мораль та шкода. Принципи компенсації моральної шкоди у сфері медичної діяльності.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Відповідальність у цивільному праві, її підстави. Цивільно-правова відповідальність медичних працівників. Мораль та шкода. Принципи компенсації моральної шкоди у сфері медичної діяльності.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Суб'єкти та об'єкти цивільного права. Спадкування за законом і за заповітом. Секретний заповіт. Поняття про юридичну особу. Юридичні особи в системі охорони здоров'я. Страхова медицина. Цивільно-правовий статус сімейного лікаря. Цивільно-правовий статус медичної сестри. Мораль та шкода.

Студенти повинні знати:

Суб'єкти та об'єкти цивільного права. Спадкування за законом і за заповітом. Секретний заповіт. Юридичні особи в системі охорони здоров'я. Цивільно-правовий статус сімейного лікаря та медичної сестри. Цивільно-правова відповідальність медичних працівників.

Тема 5. Основи трудового права. Особливості регулювання праці медичних працівників

ЛЕКЦІЯ

Трудове право: поняття, предмет і система. Джерела трудового права. Кодекс законів про працю. Колективний та трудовий договори, порядок укладання. Оформлення трудових відносин з медичним персоналом. Переміщення та переведення на інше робоче місце в галузі охорони здоров'я. Відсторонення від роботи медичних працівників. Робочий час, його види. Тривалість робочого часу в закладах охорони здоров'я. Час відпочинку, його види. Оплата праці працівників охорони здоров'я в разі відхилення від нормальних умов праці. Матеріальна відповідальність у закладах охорони здоров'я. Охорона праці в закладах охорони здоров'я. Юридична відповідальність медичних працівників за порушення законодавства про охорону праці.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Оплата праці працівників охорони здоров'я у разі відхилення від нормальних умов праці. Матеріальна відповідальність у закладах охорони здоров'я. Охорона праці в закладах охорони здоров'я. Юридична

відповідальність медичних працівників за порушення законодавства про охорону праці.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Трудове право: поняття, предмет і система. Джерела трудового права. Кодекс законів про працю. Робочий час, його види. Тривалість робочого часу в закладах охорони здоров'я. Час відпочинку, його види. Матеріальна відповідальність у закладах охорони здоров'я. Юридична відповідальність медичних працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Студенти повинні знати:

Трудове право: поняття, предмет та систему. Джерела трудового права. Кодекс законів про працю. Колективний та трудовий договори, порядок укладання. Робочий час, його види. Час відпочинку, його види. Матеріальну відповідальність у закладах охорони здоров'я.

Тема 6. Основи кримінального права. Кримінальна відповідальність в охороні здоров'я

ЛЕКЦІЯ

Кримінальне право: поняття, предмет і завдання. Загальна характеристика Кримінального кодексу України. Злочини: поняття, ознаки, класифікація. Покарання. Система та види покарань. Злочини в системі охорони здоров'я. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування. Кримінально-правові наслідки евтаназії. Злочини проти життя і здоров'я особи. Злочини проти здоров'я населення: поняття та види.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Кримінально-правові наслідки евтаназії. Злочини проти життя і здоров'я особи. Злочини проти здоров'я населення: поняття та види.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Поняття, предмет і завдання кримінального права. Загальна характеристика Кримінального кодексу України. Злочини: поняття, ознаки, класифікація. Покарання. Система та види покарань. Злочини в системі охорони здоров'я. Кримінально-правові наслідки евтаназії. Злочини проти життя і здоров'я особи.

Студенти повинні знати:

Поняття, предмет і завдання кримінального права. Злочини: поняття, ознаки, класифікацію. Покарання. Систему та види покарань. Злочини в системі охорони здоров'я. Кримінально-правові наслідки евтаназії. Злочини проти здоров'я населення.

Тема 7. Основи сімейного права. Медико-правові проблеми штучного запліднення

ЛЕКЦІЯ

Сімейне право: поняття, предмет, система та принципи. Загальна характеристика Сімейного кодексу України. Шлюб: поняття, порядок і умови укладання. Шлюбний договір: поняття та алгоритм складання шлюбного договору. Права та обов'язки подружжя, батьків і дітей. Право спільної сумісної власності на майно жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі. Підстави й порядок припинення шлюбу. Роль медичних працівників у правовому та медичному регулюванні сімейних відносин. Медико-правові проблеми штучного запліднення. Шляхи правового захисту сім'ї державою.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Роль медичних працівників у правовому та медичному регулюванні сімейних відносин. Медико-правові проблеми штучного запліднення. Шляхи правового захисту сім'ї державою.

Студенти повинні знати:

Поняття та предмет сімейного права. Поняття, порядок і умови укладання шлюбу. Шлюбний договір. Права та обов'язки подружжя. Порядок припинення шлюбу. Медико-правові проблеми штучного запліднення.

Тема 8. Основи права соціального захисту. Медичне обслуговування — одна з форм соціального забезпечення

ЛЕКЦІЯ

Право соціального забезпечення: поняття, предмет, метод і система. Конституція України про соціальний захист і соціальне забезпечення громадян. Види соціального забезпечення. Порядок встановлення груп інвалідності. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Медичне обслуговування — одна із форм соціального забезпечення. Види державних пенсій. Допомоги: поняття і види.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Медичне обслуговування — одна із форм соціального забезпечення. Види державних пенсій. Допомоги: поняття і види.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Конституція України про соціальний захист і соціальне забезпечення громадян. Види соціального забезпечення. Порядок встановлення груп інвалідності. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Види державних пенсій. Допомоги: поняття і види.

Студенти повинні знати:

Види соціального забезпечення. Порядок встановлення груп інвалідності. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Види державних пенсій. Допомоги: поняття і види.

Тема 9. Основи фінансового права України. Державна система

медичної допомоги, її фінансування

ЛЕКЦІЯ

Фінансове право України: поняття і предмет правового регулювання. Бюджет і бюджетна система. Система оподаткування в Україні. Благодійні надходження: основні поняття та види. Державна система медичної допомоги, її фінансування. Фінансування системи охорони здоров'я. Розвиток лікувальних закладів усіх форм власності.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Фінансування системи охорони здоров'я. Розвиток лікувальних закладів усіх форм власності.

Студенти повинні знати:

Поняття і предмет фінансового права. Бюджет і бюджетну систему. Систему оподаткування в Україні. Благодійні надходження. Фінансування системи охорони здоров'я. Розвиток лікувальних закладів усіх форм власності.

Тема 10. Основи господарського права України. Приватна медична практика як вид спеціальної підприємницької діяльності

ЛЕКЦІЯ

Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання. Господарський кодекс України. Підприємницька діяльність в Україні. Види підприємницької діяльності. Приватна медична практика як вид спеціальної медичної діяльності. Припинення приватної медичної практики.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Приватна медична практика як вид спеціальної медичної діяльності. Припинення приватної медичної практики.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Господарське право України: поняття і предмет правового регулювання. Господарський кодекс України. Види підприємницької діяльності. Приватна медична практика.

Студенти повинні знати:

Поняття і предмет господарського права. Господарський кодекс України. Види підприємницької діяльності. Приватну медичну практику.

Тема 11. Основи екологічного права та завдання санітарно-епідеміологічного нагляду в галузі охорони навколишнього середовища

САМОСТІЙНА РОБОТА

Екологічне право: поняття, предмет і джерела. Об'єкти екологічного

права. Правове забезпечення екологічної безпеки. Екологічна експертиза. Роль санітарно-епідеміологічного нагляду. Юридична відповідальність у галузі екології.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Екологічне право: поняття, предмет і джерела. Об'єкти екологічного права. Правове забезпечення екологічної безпеки. Екологічна експертиза. Роль санітарно-епідеміологічного нагляду.

Студенти повинні знати:

Поняття, предмет і джерела екологічного права. Об'єкти екологічного права. Екологічну експертизу. Роль санітарно-епідеміологічного нагляду. Юридичну відповідальність у галузі екології.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Правова культура медичного працівника.
2. Права та обов'язки медичних працівників.
3. Основні принципи накладання дисциплінарного стягнення у сфері медичної діяльності.
4. Принципи компенсації моральної шкоди в сфері медичної діяльності
5. Охорона праці в закладах охорони здоров'я.
6. Юридична відповідальність медичних працівників за порушення законодавства про охорону праці.
7. Злочини в системі охорони здоров'я.
8. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування.
9. Медико-правові проблеми штучного запліднення.
10. Право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.
11. Медичне обслуговування — одна із форм соціального забезпечення.
12. Державна система медичної допомоги, її фінансування.
13. Фінансування системи охорони здоров'я.
14. Приватна медична практика як вид спеціальної медичної діяльності.
15. Припинення приватної медичної практики.
16. Роль санітарно-епідеміологічного нагляду.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Що таке держава?
2. Які причини й закономірності виникнення держави та права?
3. У чому полягають переваги й недоліки основних теорій походження держави?
4. Як співвідносяться соціальна, політична й державна влада?
5. Яке місце посідає держава у політичній системі?
6. Охарактеризуйте основні ознаки держави.
7. Які види державних органів існують в Україні?
8. У чому полягають основні проблеми формування громадянського суспільства й правової держави в Україні?
9. Що таке право?
10. Яке місце посідають норми права в системі соціальних норм?
11. У чому полягає відмінність права від моралі?
12. Яка система влади діє в сучасній Україні? Охарактеризуйте її основні елементи та функції.
13. Як можна визначити поняття: “законність”, “правові відносини”, “юридичний факт”, “правопорушення”, “юридична відповідальність”?
14. Як ви розумієте поняття “лікарська етика” та “медична деонтологія”?
15. У чому полягає суть правової і політичної культури медичного працівника?
16. Які основні ознаки та юридичні властивості Конституції України?
17. Яку структуру має Конституція України?
18. Які державні символи має Україна?
19. Які документи підтверджують громадянство України?
20. Які права та обов'язки людини і громадянина передбачені Конституцією України?
21. Які органи уповноважені вирішувати питання громадянства?
22. Дайте характеристику джерел конституційного права України.
23. Кому належить право визначати і змінювати конституційний лад в Україні?
24. За яких умов громадяни України мають право безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах?
25. Охарактеризуйте права та обов'язки медичних працівників.
26. Дайте визначення поняття “пацієнт” і перерахуйте права пацієнтів за законодавством України.
27. Дайте визначення адміністративного права.
28. Що являє собою предмет адміністративного права?
29. Охарактеризуйте джерела адміністративного права. У чому їх особливості?
30. Державне управління як вид соціального управління: поняття, ознаки, принципи.
31. Форми і методи державного управління.
32. Поняття, види, правові засади державної служби в Україні.
33. Дайте визначення адміністративного правопорушення.
34. Адміністративна відповідальність як вид юридичної відповідальності.
35. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх у віці від 16 до 18 років.
36. Які органи уповноважені розглядати справи про адміністративні

- правопорушення?
37. Які існують види відповідальності медичних працівників за вчинені правопорушення?
 38. Охарактеризуйте управління санітарно-епідеміологічним наглядом.
 39. Охарактеризуйте систему цивільного законодавства.
 40. Дайте характеристику Цивільному кодексу України.
 41. Охарактеризуйте предмет і метод цивільного права.
 42. Коли має місце спадкоємство за законом, а коли за заповітом?
 43. Хто може бути спадкоємцем?
 44. Черговість спадкоємців за законом до спадкування.
 45. Що таке юридична особа і які ознаки їй властиві?
 46. Чим філія юридичної особи відрізняється від її представництва?
 47. Охарактеризуйте цивільно-правовий статус сімейного лікаря та медичної сестри.
 48. Поясніть, у чому полягає особливість страхової медицини.
 49. Дайте визначення та розкрийте суть цивільно-правової відповідальності у сфері медичної діяльності.
 50. Що являє собою зміст трудового договору?
 51. У чому полягають відмінності переведення на іншу роботу від переміщення?
 52. У чому полягають відмінності скороченого та неповного робочого часу?
 53. У яких випадках щорічна відпустка має бути перенесена за вимогою працівника?
 54. Назвіть методи забезпечення трудової дисципліни.
 55. Які категорії працівників несуть спеціальну дисциплінарну відповідальність?
 56. Порівняйте матеріальну відповідальність за трудовим правом і майнову відповідальність за цивільним правом.
 57. Визначте сторони колективних трудових спорів (конфліктів).
 58. Назвіть організаційно-правові форми соціального захисту.
 59. Які пенсійні виплати призначаються за рахунок коштів Пенсійного фонду України?
 60. Розкрийте поняття, систему, принципи та завдання кримінального права України.
 61. Дайте загальну характеристику Кримінального кодексу України.
 62. Дайте визначення поняття “злочин”. Вкажіть його види.
 63. Розкрийте поняття та елементи складу злочину.
 64. Дайте визначення поняття “покарання”. Вкажіть його види.
 65. У чому полягають особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх?
 66. Розкрийте поняття “стадії вчинення злочину”, їх види і значення.
 67. Дайте визначення співучасті у злочині.
 68. Вкажіть та охарактеризуйте обставини, що виключають злочинність діяння.
 69. Розкрийте поняття множинності злочинів та його форм.
 70. Дайте визначення понять “шлюб” і “сім’я”.
 71. Які перешкоди встановлені законодавством до вступу в шлюб?
 72. Визначіть поняття та предмет правового регулювання сімейного права України.
 73. Що слід розуміти під сім’єю за сімейним законодавством?
 74. Перерахуйте права та обов’язки подружжя?

75. Назвіть основні права та обов'язки матері, батька і дитини.
76. Визначте зміст шлюбного договору. Які питання не можуть бути предметом шлюбного договору?
77. На які предмети (речі, майно) чоловік і дружина мають право особистої приватної власності, а на які — право сумісної власності?
78. Який порядок припинення шлюбу?
79. Які форми правового захисту дітей вам відомі?
80. Охарактеризуйте медико-правові проблеми штучного запліднення.
81. Що таке право соціального захисту?
82. Які Ви знаєте джерела права соціального захисту?
83. Які Ви знаєте види соціального забезпечення?
84. Назвіть основні права та обов'язки громадян у галузі охорони здоров'я.
85. Які Ви знаєте нормативно-правові акти, що спрямовані на забезпечення прав громадян на охорону здоров'я і медико-санітарне обслуговування?
86. У яких випадках призначають пенсії за вислугу років?
87. У чому полягає державний захист сім'ї та дитинства?
88. Які види пенсій належать до категорії обов'язкових?
89. Охарактеризуйте допомоги та їх види.
90. Що є предметом вивчення фінансового права?
91. Що таке бюджетний процес?
92. Показники яких бюджетів входять до зведеного бюджету України?
93. Які установи чи організації повністю утримуються за рахунок державного чи місцевого бюджету?
94. Охарактеризуйте державну систему медичної допомоги.
95. Особливості фінансування медичної галузі.
96. Приватна медицина та її суть.
97. Дайте визначення господарського права.
98. Дайте загальну характеристику Господарського кодексу.
99. Охарактеризуйте джерела підприємницького права.
100. Назвіть види підприємницької діяльності.
101. Назвіть принципи підприємницької діяльності.
102. Які види підприємств можуть бути утворені в Україні?
103. Які ліцензійні умови провадження господарської діяльності з медичної практики?
104. Перерахуйте кваліфікаційні вимоги до суб'єктів господарювання, які здійснюють медичну практику.
105. Обґрунтуйте спеціальні та особливі вимоги до суб'єктів господарювання, що здійснюють медичну практику.
106. Що є предметом екологічного права?
107. Охарактеризуйте екологічні права та обов'язки громадян.
108. Які об'єкти екологічного права ви знаєте?
109. Охарактеризуйте правове забезпечення екологічної безпеки.
110. Які існують види екологічної експертизи?
111. Які завдання санітарно-епідеміологічного нагляду?
112. Що є основою юридичної відповідальності в галузі екології?

ЛІТЕРАТУРА

Основна

- Административное право Украины* / Ю.П. Битяк, В.В. Богущкий, В.Н. Гаращук и др.; Под ред. проф. Ю.П. Битяка. — Х.: Право, 2003. — 576 с.
- Алісов Є.А.* Фінансове право. — Х.: Ескада, 2000. — 228 с.
- Бандурка А.М., Тищенко Н.М.* Административный процесс. — Х.: Право, 2001. — 352 с.
- Бойко М.Д.* Правовий самозахист: коментарі, роз'яснення, практичні поради, зразки юридичних документів. — К.: Наук. думка, 2004. — 447 с.
- Болотіна Н.Б.* Медичне право України: Збірник нормативно-правових актів. — К.: ВД "Ін-Юре", 2005. — 412 с.
- Братанюк Л.Є.* Основи права і законодавства в охороні здоров'я: підручник. — К.: Медицина, 2011. — 544 с.
- Брецько Ф.Ф.* Основи держави і права: навч. видання в 2-х кн. — Ужгород: Закарпаття, 1998. — Кн. 1. — 660 с.
- Вінник О.М.* Господарське право: Курс лекцій. — К.: Атіка, 2005. — 624 с.
- Воронова Л.К., Кучерявенко Н.П.* Финансовое право: учеб. пособ. — Х.: Легас, 2003. — 360 с.
- Гладун З.С.* Основи конституційного права. — Астон, 2003. — 425 с.
- Господарське право: навч. посіб.* / Л.А. Жук, І.Л. Жук, О.М. Неживець. — К.: Кондор, 2003. — 400 с.
- Дмитренко І.А.* Екологічне право України: підручник. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 352 с.
- Екологічне право України: підручник* / А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.К. Попов та ін.; За ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. — Х.: Право, 2005. — 384 с.
- Зюнькін А.Г.* Фінансове право: Опорний конспект лекцій. — К.: МАУП, 2003. — 150 с.
- Кононенко І.В.* Основи правознавства. Навчальний посібник у схемах і таблицях. — К.: Кондор. — 2008. — 170 с.
- Конституційне право України* / За ред. В.Ф. Погорілка. — К.: Наук. думка, 2000. — 734 с.
- Кравченко В.В.* Конституційне право України: навч. посіб. — К.: Атіка, 2006. — 568 с.
- Кримінальне право України: підручник* / За ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 480 с.
- Охорона праці у медицині та фармакології* / В.М. Мороз, І.В. Сергета, Н.М. Фещук, М.П. Олійник. — Вінниця: Нова книга, 2005. — 544 с.
- Осауленко О.І.* Основи правознавства: навч. посіб. для абітурієнтів. — К.: КНТ, 2008. — 408 с.
- Основи трудового права України: Курс лекцій* / За ред. проф. П.Д. Пилипенка. — Львів: Магнолія плюс, 2004. — 238 с.
- Підприємницьке право України* / За ред. Р.Б. Шишки. — Харків, 2000. — 64 с.
- Правознавство: навч. посіб.* / За заг. ред. С.М. Тимченка, Т.О. Коломієць. — К.: Істина, 2007. — 480 с.
- Правознавство: підручник* / За ред. В.В. Копейчикова. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.
- Медичне право України: підручник* / С.Г. Стеценко, В.Ю. Стеценко,

І.Я. Сенюта; За заг. ред. проф. С.Г. Стеценка. — К.: Всеукраїнська асоціація видавців “Правова єдність”, 2008. — 507 с.

Трудове право України: навч. посіб. / В.М. Короленко, В.П. Пастухов, М.О. Міщук, Ю.М. Щотова; за ред. проф. В.П. Пастухова. — К.: Школа, 2004. — 320 с.

Додаткова

Фрицький О.Ф. Конституційне право України: підручник. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 510 с.

Цивільне право України / За ред. Я.М. Шевченко. — К., 2003. — 360 с.

Цивільний кодекс України: коментар. — Х.: ТОВ “Одіссей”, 2003. — 856 с.

Шпиталенко Г.А., Шпиталенко Р.Б. Основи правознавства: навч. посіб. 4-е вид. — К.: Каравела, 2006. — 376 с.

Законодавче забезпечення лікарської діяльності: навч. посіб. / І.Ю. Хміль, Б.В. Михайличенко, О.І. Артеменко. — К.: Медицина, 2010. — 208 с.

Основи медичного законодавства України: учеб. пособие / И.Ю. Хмиль, Б.В. Михайличенко, А.И. Артеменко. — К.: Медицина, 2011. — 240 с.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

СОЦІОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних)
навчальних закладів I—III рівнів акредитації

Київ
2011

СОЦІОЛОГІЯ

Укладачі:

О.Ф. Гаврилюк — канд. мед. наук, викладач-методист, викладач вищої категорії, директор Погребищенського медичного коледжу;

Ю.Б. Панасюк — викладач вищої категорії, заступник директора Погребищенського медичного коледжу з гуманітарної освіти та виховання.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Погребищенського медичного коледжу 25 жовтня 2011 р., протокол № 2.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні опорної циклової комісії з дисциплін хірургічного профілю ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України.

Рецензенти:

С.В. Черкасов — доктор філософ. наук, професор, завідувач кафедри філософії Вінницького медичного університету ім. М.І. Пирогова;

Г.О. Слабкий — доктор медичних наук, професор, директор інституту стратегічних досліджень Міністерства охорони здоров'я України.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з дисципліни “Соціологія” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ та ОПП, затверджених МОН України та МОЗ України в 2011 р. та навчальних планів 2011 р.

Соціологія — це інтегративна, міждисциплінарна наука, яка містить основи знань багатьох інших природничих, соціальних та гуманітарних дисциплін, що забезпечує появу нових галузей соціологічного знання, зокрема і медичної соціології.

Вивчення дисципліни дасть можливість студентам-медикам сформуванню поглядів на суспільство як на складний, але цільний і динамічний організм, та на своє місце як людини і як фахівця в суспільній системі.

У програмі дисципліни велику увагу приділено вивченню спеціальних соціологічних теорій.

Вивчення тем навчальної дисципліни сприятиме формуванню світоглядних позицій і переконань щодо ролі медицини та медичного працівника в суспільстві.

Після вивчення дисципліни ***студенти повинні знати:***

- основні етапи розвитку соціологічної думки і сучасні напрями її розвитку;
- визначення суспільства як соціальної реальності і цілісної саморегулюючої системи;
- основи соціальної диференціації та вплив її на людину;
- основні соціальні інститути, що забезпечують розвиток суспільства;
- механізми виникнення і способи розв’язання соціальних конфліктів;
- соціальну суть особистості, поняття соціалізації;
- соціальну суть праці;
- соціальні відносини, які формуються в трудовому колективі;
- теоретичні основи механізмів функціонування демократії;
- суть етнічних процесів та міжетнічних відносин;
- вплив релігії на суспільне життя;
- значення шлюбних відносин та сімейного життя для людини і суспільства;
- роль у суспільстві медицини як соціального інституту;
- зв’язок медицини з іншими соціальними інститутами та галузями суспільного життя;
- соціальні моделі системи охорони здоров’я;
- методику проведення соціологічних досліджень в медичній галузі.

Студенти повинні вміти:

- аналізувати явища соціального життя;
- орієнтуватися у системі зв’язків медицини та соціального життя;
- визначати роль соціальних впливів на здоров’я людини;
- орієнтуватися в реаліях економічного та політичного життя сучасного суспільства;
- проводити зрівняльний аналіз існуючих систем охорони здоров’я;
- підготувати і провести соціологічне дослідження.

Студенти мають бути поінформовані про:

- напрями соціологічних досліджень в галузі медицини;
- сучасні теорії індустріальної соціології;
- типи існуючих в сучасному світі політичних систем;
- шляхи вирішення проблем гендерної рівності в різних країнах світу.

За рішенням циклової комісії години, відведені для позааудиторної самостійної роботи, можуть бути використані для проведення студентами під керівництвом викладача конкретних соціологічних досліджень з тематики соціології медицини та соціології здоров'я.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
для спеціальності
5.12010101 “Лікувальна справа”,
5.12010105 “Акушерська справа”,
5.12010106 “Стоматологія ортопедична”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Соціологія як наука	5	2	1	3
2	Методика проведення соціологічних досліджень	9	2	1	5
3	Суспільство як соціальний організм	6	2	2	2
4	Особистість. Соціалізація особистості	6	2	2	2
5	Соціологія економіки. Соціологія праці. Управління трудовим колективом	6	2	2	2
6	Соціологія політики	4	2	1	2
7	Етносоціологія. Соціологія релігії	6	2	1	2
8	Соціологія сім'ї. Гендерні відносини	6	2	2	2
9	Соціологія медицини та здоров'я	6	2	2	2
Усього		54	18	14	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

для спеціальності

5.12010102 “Сестринська справа”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Соціологія як наука	6	2		4
2	Методика проведення соціологічних досліджень	6	2	2	2
3	Суспільство як соціальний організм	6	2	2	2
4	Особистість. Соціалізація особистості	6	2	2	2
5	Соціологія економіки. Соціологія праці. Управління трудовим колективом	6	2	2	2
6	Соціологія політики	6	2	2	2
7	Етносоціологія. Соціологія релігії	6	2	2	2
8	Соціологія сім'ї. Гендерні відносини	6	2	2	2
9	Соціологія медицини та здоров'я	6	2	2	2
Усього		54	18	16	20

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
для спеціальності
5.12010103 “Медико-профілактична справа”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Соціологія як наука	5	2	1	2
2	Методика проведення соціологічних досліджень	6	2	1	3
3	Суспільство як соціальний організм	7	2	2	3
4	Особистість. Соціалізація особистості	7	2	2	3
5	Соціологія економіки. Соціологія праці. Управління трудовим колективом	6	2	2	2
6	Соціологія політики	5	1	1	3
7	Етносоціологія. Соціологія релігії	5	1	1	3
8	Соціологія сім'ї. Гендерні відносини	7	2	2	3
9	Соціологія медицини та здоров'я	6	2	2	2
Усього		54	16	14	24

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
для спеціальності
5.12010201 “Лабораторна діагностика”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Соціологія як наука	5	2	1	2
2	Методика проведення соціологічних досліджень	6	2	1	3
3	Суспільство як соціальний організм	6	2	2	2
4	Особистість. Соціалізація особистості	6	2	2	2
5	Соціологія економіки. Соціологія праці. Управління трудовим колективом	8	4	2	2
6	Соціологія політики	6	2	2	2
7	Етносоціологія. Соціологія релігії	6	2	2	2
8	Соціологія сім'ї. Гендерні відносини	6	2	2	2
9	Соціологія медицини та здоров'я	5	2	1	2
Усього		54	20	15	19

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
для спеціальності
5.12020101 “Фармація”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Соціологія як наука	6	2	1	3
2	Методика проведення соціологічних досліджень	6	2		4
3	Суспільство як соціальний організм	6	4	1	1
4	Особистість. Соціалізація особистості	6	2	1	3
5	Соціологія економіки. Соціологія праці. Управління трудовим колективом	6	4	1	1
6	Соціологія політики	7	2	1	4
7	Етносоціологія. Соціологія релігії	6	2	1	3
8	Соціологія сім'ї. Гендерні відносини	4	2	1	1
9	Соціологія медицини та здоров'я	7	4	1	2
Усього		54	24	8	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН для спеціальності 5.12010104 “Стоматологія”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Соціологія як наука	5	2	1	2
2	Методика проведення соціологічних досліджень	6	2	1	3
3	Суспільство як соціальний організм	6	2	1	3
4	Особистість. Соціалізація особистості	6	2	1	3
5	Соціологія економіки. Соціологія праці. Управління трудовим колективом	6	2	2	2
6	Соціологія політики	6	2	1	3
7	Етносоціологія. Соціологія релігії	6	2	1	3
8	Соціологія сім'ї. Гендерні відносини	7	2	2	3
9	Соціологія медицини та здоров'я	6	2	2	2
Усього		54	18	12	24

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Зародження та становлення соціології медицини.
2. Вимоги до складання анкет та опитувальних листів та види запитань.
3. Оброблення та аналіз соціологічної інформації.
4. Методи формування вибірки.
5. Основні напрями соціологічних досліджень у галузі медицини.
6. Базові соціальні інститути та їх функції. Медицина як соціальний інститут.
7. Основні теорії соціалізації.
8. Основні етапи процесу соціалізації.
9. Трудовий колектив та його структура.
10. Конфлікт у трудовому колективі та шляхи його розв'язання.
11. Політична система в Україні.
12. Громадські організації та громадсько-політичні рухи.
13. Релігійні процеси в Україні.
14. Взаємозв'язок релігії й медицини як соціальних інститутів.
15. Умови життя сім'ї та вплив їх на стан здоров'я людини.
16. Роль медицини в забезпеченні відтворення населення та планування сім'ї.
17. Соціальна організація медичної допомоги в Україні.
18. Тенденції розвитку системи охорони здоров'я в Україні.

ЗМІСТ

Тема 1. Соціологія як наука

ЛЕКЦІЯ

Предмет і об'єкт соціології. Структура соціології. Теоретична соціологія. Спеціальні соціологічні теорії. Емпіричні соціологічні дослідження. Функції соціології як науки.

Значення соціології для розвитку медицини як науки і як виду суспільної практики.

Передумови виникнення соціології. Основні етапи становлення і розвитку соціології як науки.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Зародження та становлення соціології медицини.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Предмет і об'єкт соціології. Структура соціології. Теоретична соціологія. Спеціальні соціологічні теорії. Емпіричні соціологічні дослідження. Функції соціології як науки.

Значення соціології для розвитку медицини як науки і як виду суспільної практики.

Передумови виникнення соціології. Основні етапи становлення і розвитку соціології як науки.

Зародження та становлення соціології медицини.

Студенти повинні знати:

- предмет і об'єкт соціології;
- структуру соціології;
- функції соціології;
- основні етапи становлення і розвитку соціології як науки;
- значення соціології для розвитку медицини.

Тема 2. Методика проведення соціологічних досліджень

ЛЕКЦІЯ

Значення соціологічних досліджень для розвитку соціології та вирішення конкретних соціальних проблем. Роль соціологічних досліджень у вирішенні проблем у системі охорони здоров'я та розвитку медичної науки. Види соціологічних досліджень. Спостереження. Опитування. Аналіз документів. Соціологічний експеримент. Програма соціологічного дослідження. Методи формування вибірки.

Основні напрями соціологічних досліджень в галузі медицини та охорони здоров'я.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Вимоги до складання анкет та опитувальних листів. Види запитань.

Оброблення та аналіз соціологічної інформації.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Значення соціологічних досліджень для розвитку соціології та для вирішення конкретних соціальних проблем. Види соціологічних досліджень. Програма соціологічного дослідження. Методи формування вибірки.

Основні напрями соціологічних досліджень в галузі медицини та охорони здоров'я.

Вимоги до складання анкет та опитувальних листів. Види запитань. Оброблення та аналіз соціологічної інформації.

Студенти повинні знати:

- значення соціологічних досліджень для розвитку соціології та для вирішення конкретних соціальних проблем;
- види соціологічних досліджень;
- значення програми соціологічного дослідження для організації його проведення;
- розділи, з яких складається програма соціологічного дослідження;
- значення вибіркового соціологічного дослідження;
- вимоги до складання анкет та опитувальних листів.

Тема 3. Суспільство як соціальний організм

ЛЕКЦІЯ

Основні теорії походження суспільства. Основні підходи до вирішення проблеми типологізації суспільства. Формативна теорія розвитку суспільства. Теорія постіндустріального суспільства. Теорія інформаційного суспільства. Характерні особливості сучасного суспільства.

Соціальна структура суспільства. Соціальні спільності. Соціальні верстви та класи. Поняття про середній клас. Соціальна стратифікація, цільові групи та система охорони здоров'я. Соціальна мобільність.

Зв'язок між здоров'ям населення та соціальною диференціацією.

Базові соціальні інститути та їх функції. Медицина як соціальний інститут.

Соціальна взаємодія і соціальні зв'язки. Соціальні відносини. Соціальні конфлікти.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Базові соціальні інститути та їх функції. Медицина, як соціальний інститут.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Основні теорії походження суспільства. Основні підходи до вирішення проблеми типологізації суспільства. Соціальна структура суспільства. Зв'язок між здоров'ям населення та соціальною диференціацією.

Базові соціальні інститути та їх функції. Медицина як соціальний інститут.

Соціальна взаємодія і соціальні зв'язки. Соціальні відносини. Соціальні

конфлікти.

Студенти повинні знати:

- основні теорії походження суспільства;
- основні підходи до вирішення проблеми типологізації суспільства;
- основні характеристики постіндустріального та інформаційного суспільства;
- мати поняття про соціальну структуру суспільства;
- основні соціальні спільності сучасного суспільства;
- мати поняття про середній клас;
- мати поняття про соціальну мобільність;
- базові соціальні інститути та їх функції;
- функції медицини, як соціального інституту;
- сутність та форми соціальної взаємодії;
- мати поняття про соціальний конфлікт. Причини його виникнення та шляхи розв'язання.

Тема 4. Особистість. Соціалізація особистості

ЛЕКЦІЯ

Людина як біосоціальна система. Соціологічні теорії особистості. Соціальні типи особистості. Соціологічна структура особистості. Соціальний статус. Соціальна роль.

Особистість як предмет вивчення медичної соціології.

Поняття “соціалізація”. Механізми соціалізації. Основні теорії соціалізації. Моделі рольового тренінгу (Т. Парсонс), соціального вчення (Дж. Доллард, Б. Скіннер), міжособистісного спілкування (Ч. Кулі, Дж. Мід). Зв'язок теоретичних засад моделі міжособистісного спілкування з практикою групової психотерапії. Модель “когнітивної” соціалізації (Ж. Піаже, А. Маслоу). Вплив медичної науки на формування розуміння соціалізації в теорії психоаналізу (З. Фройд).

Основні етапи процесу соціалізації.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Основні теорії соціалізації.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Людина як біосоціальна система. Соціологічні теорії особистості. Соціальні типи особистості. Соціологічна структура особистості. Соціальний статус. Соціальна роль.

Особистість як предмет вивчення медичної соціології.

Поняття “соціалізація”. Механізми соціалізації. Основні теорії соціалізації.

Основні етапи процесу соціалізації.

Студенти повинні знати:

- соціологічні теорії особистості;
- соціальні типи особистості;
- поняття “соціальний статус” та “соціальна роль”;

- особистість як предмет вивчення медичної соціології;
- поняття “соціалізація”.

Тема 5. Соціологія економіки. Соціологія праці. Управління трудовим колективом

ЛЕКЦІЯ

Об’єкт, предмет, функції, категорії соціології економіки. Економічне життя. Функції економіки. Економічні відносини. Соціально-економічна поведінка. Економічна культура. Економічні інтереси. Економічні моделі надання медичних послуг населенню.

Праця як соціальний процес. Функції праці. Основні категорії соціології праці: характер праці, зміст праці, умови праці, ставлення до праці, зайнятість населення, мотивація трудової діяльності, трудова адаптація, трудова мобільність, трудова кар’єра тощо. Проблема пошуку шляхів підвищення продуктивності праці в соціології. Теорії наукового менеджменту (Ф.-В. Тейлор), менеджменту людських відносин (Е. Мейо). Особливості трудової діяльності в медичній сфері.

Трудовий колектив. Функції трудового колективу. Структура трудового колективу. Соціально-психологічний клімат трудового колективу. Трудовий колектив лікувально-профілактичного закладу. Соціометрія.

Основи соціального управління трудовим колективом. Формування компонентів сприятливого соціально-психологічного клімату в колективах медичних закладів. Конфлікт у трудовому колективі та шляхи його розв’язання.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Конфлікт у трудовому колективі та шляхи його розв’язання.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Економічне життя суспільства. Праця як соціальний процес. Проблема пошуку шляхів підвищення продуктивності праці в соціології. Теорії наукового менеджменту (Ф.-В. Тейлор), менеджменту людських відносин (Е. Мейо). Особливості трудової діяльності в медичній сфері.

Трудовий колектив. Функції трудового колективу. Структура трудового колективу. Соціально-психологічний клімат трудового колективу. Трудовий колектив лікувально-профілактичного закладу. Соціометрія.

Основи соціального управління трудовим колективом.

Студенти повинні знати:

- об’єкт, предмет, функції, категорії соціології економіки;
- поняття “економічне життя”;
- функції економіки;
- поняття “соціально-економічна поведінка”;
- економічні моделі надання медичних послуг населенню;
- поняття “праця”;
- основні категорії соціології праці: характер праці, зміст праці, умови праці, ставлення до праці, зайнятість населення, мотивація трудової діяльності, трудова адаптація, трудова мобільність, трудова кар’єра;

- особливості трудової діяльності в медичній сфері;
- поняття “трудоий колектив”;
- функції та структуру трудового колективу;
- суть соціометричного дослідження;
- основи соціального управління трудовим колективом.

Тема 6. Соціологія політики

ЛЕКЦІЯ

Політична сфера суспільного життя. Політичний інтерес. Поняття влади. Способи здійснення влади. Політичний режим. Авторитаризм. Тоталітаризм. Демократія. Форми демократії. Механізми, що забезпечують функціонування демократичного суспільства.

Політична система суспільства. Форми політичної системи.

Держава — основний політичний інститут. Ознаки держави. Форми державного правління та державного устрою. Правова держава та громадянське суспільство.

Громадські організації та громадсько-політичні рухи.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Політична система в Україні.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Політична сфера суспільного життя. Способи здійснення влади. Політичний режим. Механізми, що забезпечують функціонування демократичного суспільства.

Політична система суспільства. Громадські організації та громадсько-політичні рухи.

Студенти повинні знати:

- поняття “політична сфера суспільного життя”;
- поняття про владу;
- способи здійснення влади;
- форми політичного режиму;
- механізми, що забезпечують функціонування демократичного суспільства;
- поняття “політична система суспільства”;
- поняття “правова держава” та “громадянське суспільство”;
- особливості політичної системи України.

Тема 7. Етносоціологія. Соціологія релігії

ЛЕКЦІЯ

Предмет етносоціології. Поняття про етнос. Етнічна ідентичність. Народність. Нація. Титульні нації. Національні меншини. Національно-етнічні процеси і відносини. Інтеграція. Асиміляція. Сепаратизм. Геноцид. Національне питання та націоналізм як соціальне явище. Етнічні процеси в українському суспільстві.

Релігія: структура, функції, класифікація. Сакралізація. Секуляризація. Релігійні процеси в Україні. Вплив релігії на інші соціальні інститути. Взаємозв'язок релігії і медицини як соціальних інститутів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Релігійні процеси в Україні.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Предмет етносоціології. Поняття про етнос. Народність. Нація. Національно-етнічні процеси і відносини. Етнічні процеси в українському суспільстві.

Релігія: структура, функції, класифікація. Сакралізація. Секуляризація. Релігійні процеси в Україні.

Студенти повинні знати:

- поняття про етнос, нації;
- національно-етнічні процеси і відносини;
- поняття “інтеграція”, “асиміляція”, “сепаратизм”, “геноцид”, “національне питання”;
- сутність націоналізму як соціального явища;
- особливості етнічних процесів в українському суспільстві;
- функції, класифікацію релігії;
- особливості релігійних процесів в Україні

Тема 8. Соціологія сім'ї. Гендерні відносини

ЛЕКЦІЯ

Сім'я як специфічна мала соціальна група і як важливий соціальний інститут. Поняття про шлюб. Історичні форми шлюбу. Класифікація сім'ї. Життєвий цикл сім'ї. Функції сім'ї. Сучасні тенденції розвитку шлюбних і сімейних відносин. Умови життя сім'ї та вплив їх на стан здоров'я людини.

Поняття “гендер” та “гендерні відносини”. Проблема гендерної рівності в суспільстві та зокрема, в галузі охорони здоров'я.

Демографічні процеси.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Роль медицини в забезпеченні відтворення населення та плануванні сім'ї.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Сім'я як специфічна мала соціальна група і як важливий соціальний інститут. Поняття про шлюб. Сучасні тенденції розвитку шлюбних та сімейних відносин. Умови життя сім'ї та вплив їх на стан здоров'я людини.

Проблема гендерної рівності в суспільстві.

Демографічні процеси. Роль медицини у забезпеченні відтворення населення та плануванні сім'ї.

Студенти повинні знати:

- сутність сім'ї як соціального інституту;
- поняття про шлюб;
- класифікацію сім'ї;
- життєвий цикл сім'ї;
- функції сім'ї;
- сучасні тенденції розвитку шлюбних та сімейних відносин;
- поняття “гендер” та “гендерні відносини”;
- демографічні процеси сучасного суспільства.

Тема 9. Соціологія медицини та здоров'я

ЛЕКЦІЯ

Предмет соціології медицини. Поняття “здоров'я” та “хвороба”. Медичні переконання. Медицина як професія. Соціальні відносини в медичній галузі. Система відносин лікар — пацієнт — медична сестра.

Медична влада. Лікарська помилка.

Соціальна організація медичної допомоги. Порівняльний аналіз систем охорони здоров'я.

Тенденції розвитку системи охорони здоров'я в Україні.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Напрями реформування системи охорони здоров'я України.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Предмет соціології медицини. Поняття “здоров'я” та “хвороба”. Медичні переконання. Медицина як професія. Соціальні відносини в медичній галузі.

Соціальна організація медичної допомоги. Порівняльний аналіз систем охорони здоров'я.

Напрями реформування системи охорони здоров'я України.

Студенти повинні знати:

- поняття “здоров'я” та “хвороба”;
- функції медицини як соціального інституту;
- сутність соціальних відносин в медичній галузі;
- форми соціальної організації медичної допомоги;
- напрями реформування системи охорони здоров'я України.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Предмет і об'єкт соціології як науки.
2. Структура соціології.
3. Значення соціології для розвитку медицини.
4. Передумови виникнення соціології.
5. Основні етапи становлення і розвитку соціології як науки.
6. Зародження та становлення соціології медицини.
7. Роль соціологічних досліджень у вирішенні проблем в системі охорони здоров'я та розвитку медичної науки.
8. Види соціологічних досліджень.
9. Програма соціологічного дослідження.
10. Вибіркове соціологічне дослідження. Методи формування вибірки.
11. Анкети та опитувальні листи.
12. Основні теорії походження суспільства.
13. Основні підходи до вирішення проблеми типологізації суспільства.
14. Соціальна структура суспільства.
15. Соціальна стратифікація.
16. Зв'язок між здоров'ям населення та соціальною диференціацією.
17. Соціальна взаємодія і соціальні зв'язки.
18. Соціальні конфлікти та шляхи їх розв'язання.
19. Людина як біосоціальна система.
20. Соціальний статус і соціальна роль.
21. Соціальна мобільність.
22. Особистість як предмет вивчення медичної соціології.
23. Поняття "соціалізація".
24. Механізми соціалізації особистості.
25. Основні етапи процесу соціалізації.
26. Економічне життя. Функції економіки.
27. Економічні моделі організації системи охорони здоров'я.
28. Праця як соціальний процес.
29. Проблема пошуку шляхів підвищення продуктивності праці в соціології.
30. Трудовий колектив. Функції трудового колективу.
31. Структура трудового колективу.
32. Соціально-психологічний клімат трудового колективу.
33. Конфлікт у трудовому колективі та шляхи його розв'язання.
34. Політична сфера суспільного життя.
35. Поняття про владу.
36. Політичний режим.
37. Механізми, що забезпечують функціонування демократичного суспільства.
38. Політична система суспільства.
39. Політична система України.
40. Поняття про етнос та націю.
41. Національно-етнічні процеси і відносини.
42. Національне питання та націоналізм як соціальне явище.
43. Релігія: структура, функції, класифікація.
44. Релігійні процеси в Україні.
45. Взаємозв'язок релігії і медицини як соціальних інститутів.

46. Сім'я як специфічна мала соціальна група і як важливий соціальний інститут.
47. Поняття про шлюб. Історичні форми шлюбу.
48. Класифікація сім'ї.
49. Сучасні тенденції розвитку шлюбних та сімейних відносин.
50. Умови життя сім'ї та вплив їх на стан здоров'я людини.
51. Проблема гендерної рівності в суспільстві та зокрема, у галузі охорони здоров'я.
52. Демографічні процеси.
53. Роль медицини у забезпеченні відтворення населення та плануванні сім'ї.
54. Предмет соціології медицини.
55. Медицина як професія.
56. Соціальні відносини в медичній галузі.
57. Порівняльний аналіз систем охорони здоров'я.
58. Тенденції розвитку системи охорони здоров'я в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

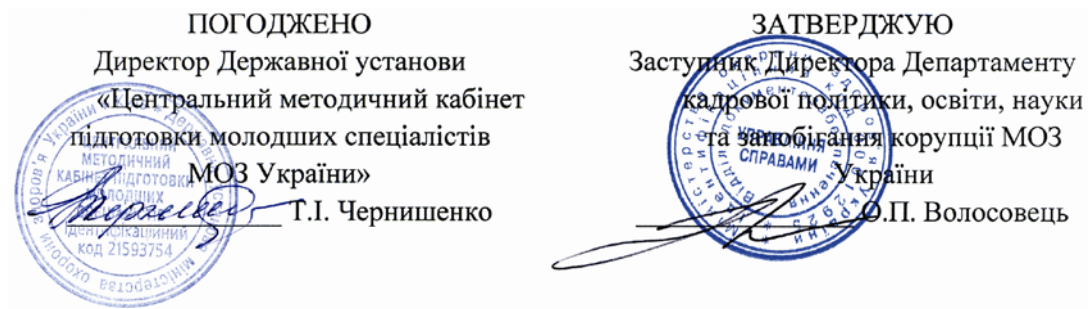
- Вербець В.В.* Соціологія. Курс лекцій: навч. посіб. — К., 2009.
- Герасимчук А.А., Палеха Ю.І., Шиян О.М.* Соціологія: навч. посіб. — К., 2002.
- Козловець Є.А.* Соціологія: словник термінів. — К., 2006.
- Лобанова А.С.* Соціологія: навч.-метод. посіб. — Кривий Ріг, 1998.
- Лукашевич М.П., Туленков М.В.* Соціологія. Базовий курс. — К., 2006.
- Піча В.М.* Соціологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К., 2000.
- Решетников А.В.* Методология исследований в социологии медицины. — М., 2000.
- Решетников А.В.* Социология медицины. — М., 2007.
- Сірий Є.В.* Соціологія: навч. посіб. — К., 2001.

Додаткова

- Соціологія: Курс лекцій / За ред. В.М. Піча.* — К., 1996.
- Соціологія: навч. посіб. / Упоряд. П.П. Марчук.* — Тернопіль, 1998.
- Соціологія: підручник / За ред. В.Г. Городяненка.* — К., 2006.
- Соціологія: підручник для вищої школи / За ред. Андрущенко.* — Харків, 1998.
- Требіна М.П.* Соціологія. — К., 2010.
- Юрій М.Ф.* Соціологія: підручник. — К., 2009.
- Якуба О.О.* Соціологія : навч. посіб. — Харків, 1996.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних)
навчальних закладів I—III рівнів акредитації

Київ
2011

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Укладачі:

Л.Є. Братанюк — викладач-методист, викладач вищої категорії, викладач економічної теорії Погребищенського медичного коледжу;

Л.Ю. Братанюк — викладач економіки Вінницького фінансово-економічного університету.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії соціально-економічних дисциплін Погребищенського медичного коледжу 21.11.2011 р., протокол № 4.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні опорної комісії з дисципліни хірургічного профілю ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України.

Рецензенти:

П.Г. Білоконний — доктор екон. наук, професор, ректор Вінницького фінансово-економічного університету;

Л.Й. Баніт — викладач, завідувач відділення "Лікувальна справа" Погребищенського медичного коледжу.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ "Медицина", 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Економічна наука в Україні, її пізнання й викладання перебувають на новому етапі свого розвитку. Зміни в господарському та політичному житті нашого суспільства зумовили суттєві зміни в розвитку економічної системи, що існувала раніше, та економічної теорії.

Для проведення трансформаційних перетворень потрібно використати найкращі досягнення світової економічної науки, реалістичні теорії та практичні рекомендації.

Економічна теорія — це один із найважливіших елементів гуманітарної культури людини і необхідний компонент її інтелектуального розвитку. Економічна теорія повинна стати тією основою, яка сприятиме формуванню навичок поведінки суб'єкта діяльності в умовах ринку, підвищенню його компетентності відповідно до вимог, що висуваються екстремальними обставинами. Тобто необхідно встановити жорсткий зв'язок між переходом до ринку і підготовкою нових поколінь українських медичних фахівців, які покликані сформувати міцну та ефективну кадрову базу для розвитку національної економіки.

Теоретична спрямованість курсу повинна бути узгоджена з усією сукупністю господарських, культурних та політичних відносин, які розглядаються в єдності і взаємозалежності як основні елементи соціально-економічної системи. Тому дисципліна покликана не тільки враховувати культуру міжособистісних відносин, а й формувати нові підходи до вирішення соціально-економічних конфліктів, економічну культуру поведінки.

Важливим аспектом є також вивчення особливостей національної економіки, її місця й ролі у світовому господарстві. Це необхідно не тільки для формування національної самосвідомості, а й для розуміння зовнішньоекономічної політики власної держави.

Особливого значення набуває суворе дотримання природо-історичного підходу до розвитку соціально-економічних систем. Необхідна відмова від надуманих господарських систем і догм, від пріоритету класового підходу в економічних відносинах між суб'єктами господарювання.

Дисципліна “Основи економічної теорії” передбачає вивчення основних закономірностей економічного життя та відображення їх у системі економічних категорій, принципів, законів, моделей. Опанування дисципліни сприятиме розумінню студентами сучасної ринкової економіки, формування підприємства на основі різних форм власності, позитивних і негативних чинників розвитку, національної економіки, а також структури сучасних міжнародних відносин, механізму та специфіки їх реалізації.

Програма з дисципліни “Основи економічної теорії” розрахована на 54 год і складається з п'яти розділів:

1. Загальні основи економічного розвитку.
2. Ринкова економіка.
3. Основи підприємництва.
4. Національна економіка.
5. Міжнародні економічні відносини.

Мета дисципліни “Основи економічної теорії” — сформувати у молодих спеціалістів економічне мислення, адекватне до специфіки соціально-економічних перетворень, що дасть змогу з нових світоглядних, концептуальних позицій усвідомити наявні та гіпотетичні суперечності життя й використовувати їх у майбутній практичній діяльності.

Основне завдання дисципліни — допомогти студентам зрозуміти

трансформаційні процеси в економіці України, проблеми перехідної економіки, зорієнтуватись у виборі ефективного управлінського рішення, набути первинних навичок раціональної економічної поведінки.

Знання, здобуті студентами після вивчення економічної теорії, стануть теоретичною та методологічною базою для подальшого опанування медицини, яка розвивається й удосконалюється в умовах ринкової економіки.

Після вивчення дисципліни ***студенти повинні знати:***

- основний зміст усіх розділів економічної теорії;
- доцільність і можливість застосування отриманих знань у господарській діяльності;
- суть основних економічних явищ і процесів;
- особливості розвитку ринкової економіки в Україні;
- економічні механізми, які визначають суб'єктів господарювання і суб'єктів освіти і медицини;
- основи організації фінансово-господарської діяльності закладів охорони здоров'я;
- мати уявлення про фактори, які впливають на розвиток економічних процесів у медицині;
- зміст основних категорій, законів і процесів ринкової економіки;
- суть циклічного розвитку економіки, економічної кризи та шляхів її подолання;
- ключові питання трансформаційних процесів з погляду нових світоглядних, концептуальних і теоретичних підходів економічного життя і науки;
- особливості сучасного стану вітчизняної економіки, реформування відносин власності в галузі охорони здоров'я;
- зміст основних пропорцій, процесів і ситуацій на мікрорівні, розбиратися в чинниках макроекономічної рівноваги і макродинаміці, представляти механізм та причини інфляції та безробіття.

Студенти повинні вміти:

- вміти самостійно аналізувати, розуміти і знаходити напрямки вирішення складних економічних проблем у галузі охорони здоров'я;
- оцінювати результати господарчої діяльності підприємств медичного комплексу;
- робити обґрунтовані висновки із проведеного аналізу;
- використовувати методи економічної науки в своїй професійній та організаційно-соціальній діяльності, виявляти проблеми економічного характеру, пропонувати методи їх вирішення і оцінювати очікуваний результат;
- орієнтуватися в питаннях функціонування економіки;
- орієнтуватись в проблемах розвитку підприємництва, ринкових відносин, фінансово-кредитної та банківської системи господарства;
- приймати практичні рішення щодо ефективного застосування набутих економічних знань під час виконання своїх професійних обов'язків;
- представляти закономірності економічної поведінки ринкових суб'єктів (продавців і покупців, фірм-виробників і споживачів у галузі охорони здоров'я тощо).
- володіти категоріальним апаратом мікро- і макроекономіки на рівні розуміння і вільного відтворення;

- володіти методикою проведення економічного аналізу;
- володіти методами моделювання економічних процесів і явищ у медицині;
- основами комп'ютерного моделювання для відображення різних медичних взаємозв'язків і результатів;
- володіти особливостями аналізу різних ланок розвитку галузі охорони здоров'я.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12010101 “ЛІКУВАЛЬНА СПРАВА”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
	Розділ 1. Загальні основи економічного розвитку				
1	Економічна теорія: предмет, значення, функції, методи пізнання	5	2	2	1
2	Економічні потреби і виробництво	5	1	2	2
3	Економічна система та її зміст	1	1		
4	Сутність відносин власності	6	2	2	2
	Розділ 2. Ринкова економіка				
5	Товарне виробництво. Товар	5	2	2	1
6	Ринок в економічній системі суспільства	4	1	2	1
7	Інфраструктура ринку	3	1		2
8	Сутність і функції грошей. Історія розвитку грошей	5	2	2	1
	Розділ 3. Основи підприємництва				
9	Підприємництво і підприємство (фірма)	4	1	2	1
10	Капітал. Витрати виробництва. Прибуток. Рента	3	1		2
	Розділ 4. Національна економіка				
11	Виробництво, розподіл і використання національного доходу	3	1	2	1
12	Економічне зростання. Фінансова система	3	1		1
13	Держава у ринковій економіці	2	1		1
	Розділ 5. Міжнародні економічні відносини				
14	Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин	5	1	2	2
	Усього	54	18	18	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
5.12010102 “СЕСТРИНСЬКА СПРАВА”,
5.12010104 “СТОМАТОЛОГІЯ”,
5.12010106 “СТОМАТОЛОГІЯ ОРТОПЕДИЧНА”**

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
	Розділ 1. Загальні основи економічного розвитку				
1	Економічна теорія: предмет, значення, функції, методи пізнання	6	2	2	2
2	Економічні потреби і виробництво	3	1		2
3	Економічна система та її зміст	1	1		
4	Сутність відносин власності	6	2	2	2
	Розділ 2. Ринкова економіка				
5	Товарне виробництво. Товар	6	2	2	2
6	Ринок в економічній системі суспільства	5	1	2	2
7	Інфраструктура ринку	3	1		2
8	Сутність і функції грошей. Історія розвитку грошей	4	2		2
	Розділ 3. Основи підприємництва				
9	Підприємництво і підприємство (фірма)	5	1	2	2
10	Капітал. Витрати виробництва. Прибуток. Рента	1	1		
	Розділ 4. Національна економіка				
11	Виробництво, розподіл та використання національного доходу	3	1	2	
12	Економічне зростання. Фінансова система	3	1		2
13	Держава у ринковій економіці	3	1		2
	Розділ 5. Міжнародні економічні відносини				
14	Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин	5	1	2	2
	Усього	54	18	14	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
5.12010103 “МЕДИКО-ПРОФІЛАКТИЧНА СПРАВА”**

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
	Розділ 1. Загальні основи економічного розвитку				
1	Економічна теорія: предмет, значення, функції, методи пізнання	4	2	2	
2	Економічні потреби і виробництво	3	1		2
3	Економічна система та її зміст	1	1		
4	Сутність відносин власності	6	2	2	2
	Розділ 2. Ринкова економіка				
5	Товарне виробництво. Товар.	4	2	2	—
6	Ринок в економічній системі суспільства	2			2
7	Інфраструктура ринку.	5	1	2	2
8	Сутність і функції грошей. Історія розвитку грошей	6	2	2	2
	Розділ 3. Основи підприємництва				
9	Підприємництво і підприємство (фірма)	5	1	2	2
10	Капітал. Витрати виробництва. Прибуток. Рента	3	1		2
	Розділ 4. Національна економіка				
11	Виробництво, розподіл і використання національного доходу	5	1	2	2
12	Економічне зростання. Фінансова система	4		2	2
13	Держава в ринковій економіці	2			2
	Розділ 5. Міжнародні економічні відносини				
14	Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин	4		2	2
	Усього	54	14	18	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
5.12010105 “АКУШЕРСЬКА СПРАВА”**

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
	Розділ 1. Загальні основи економічного розвитку				
1	Економічна теорія: предмет, значення, функції, методи пізнання	6	2	2	2
2	Економічні потреби і виробництво	5	1	2	2
3	Економічна система та її зміст	1	1		—
4	Сутність відносин власності	4	2		2
	Розділ 2. Ринкова економіка				
5	Товарне виробництво. Товар	6	2	2	2
6	Ринок в економічній системі суспільств	5	1	2	2
7	Інфраструктура ринку	1	1		
8	Сутність і функції грошей. Історія розвитку грошей	6	2	2	2
	Розділ 3. Основи підприємництва				
9	Підприємництво і підприємство (фірма)	5	1	2	2
10	Капітал. Витрати виробництва. Прибуток. Рента	2	2		
	Розділ 4. Національна економіка				
11	Виробництво, розподіл і використання національного доходу	4	2	2	
12	Економічне зростання. Фінансова система	3	1		2
13	Держава у ринковій економіці	1	1		
	Розділ 5. Міжнародні економічні відносини				
14	Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин	5	1	2	2
	Усього	54	20	16	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12010201 “ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
	Розділ 1. Загальні основи економічного розвитку				
1	Економічна теорія: предмет, значення, функції, методи пізнання	5	2	2	1
2	Економічні потреби і виробництво	2	1		1
3	Економічна система та її зміст	2	2		
4	Сутність відносин власності	5	2	2	1
	Розділ 2. Ринкова економіка				
5	Товарне виробництво. Товар	5	2	2	1
6	Ринок в економічній системі суспільства	5	1	2	2
7	Інфраструктура ринку	3	1		2
8	Сутність і функції грошей. Історія розвитку грошей	4	2		2
	Розділ 3. Основи підприємництва				
9	Підприємництво і підприємство (фірма)	5	2	2	1
10	Капітал. Витрати виробництва. Прибуток. Рента	3	1		2
	Розділ 4. Національна економіка				
11	Виробництво, розподіл і використання національного доходу	4	2	2	
12	Економічне зростання. Фінансова система	3	2		1
13	Держава у ринковій економіці	3	1		2
	Розділ 5. Міжнародні економічні відносини				
14	Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин	5	1	2	2
	Усього	54	22	14	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12020101 “ФАРМАЦІЯ”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
	Розділ 1. Загальні основи економічного розвитку				
1	Економічна теорія: предмет, значення, функції, методи пізнання	4	2		2
2	Економічні потреби і виробництво	3	1		2
3	Економічна система та її зміст	3	1	2	
4	Сутність відносин власності	4	2		2
	Розділ 2. Ринкова економіка				
5	Товарне виробництво. Товар	4	2		2
6	Ринок в економічній системі суспільства	4	2		2
7	Інфраструктура ринку.	4	2	2	
8	Сутність і функції грошей. Історія розвитку грошей	4	2		2
	Розділ 3. Основи підприємництва				
9	Підприємництво і підприємство (фірма)	6	2	2	2
10	Капітал. Витрати виробництва. Прибуток. Рента	2			2
	Розділ 4. Національна економіка				
11.	Виробництво, розподіл і використання національного доходу	4	2	2	—
12	Економічне зростання. Фінансова система	4	2		2
13	Держава у ринковій економіці	4	2		2
	Розділ 5. Міжнародні економічні відносини				
14	Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин	4	2		2
	Усього	54	24	8	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Економіка та економічна теорія.
2. Історичний процес розвитку економічної науки та її основні шляхи.
3. Розвиток економічної думки в Україні.
4. Економічні потреби суспільства, їх суть і структура. Види економічних інтересів, взаємодія їх.
5. Індивідуальна властивість — вихідна ланка відносин власті. Основні форми власності, їх еволюція та роль на сучасному етапі.
6. Приватна власність.
7. Державна власність.
8. Колективна власність.
9. Акціонерна власність.
10. Ціна в ринковій економіці. Сутність ціни. Методи ціноутворення. Регулювання цін державою.
11. Конкуренція в охороні здоров'я. Функції конкурентоспроможності медичних організацій.
12. Умови формування конкурентного середовища на ринках медичних послуг.
13. Антимонопольний комітет України.
14. Біржі праці, їх роль у галузі охорони здоров'я.
15. Ринкова інфраструктура в галузі охорони здоров'я. Формування державної та приватної інфраструктури в галузі охорони здоров'я.
16. Сутність, форми й чинники інфляції.
17. Антиінфляційна політика в Україні.
18. Види підприємств за формою, розміром, сферою і видом господарської діяльності.
19. Підприємництво в медицині. Особливості підприємництва в Україні.
20. Рентабельність підприємства (фірми). Розподіл продукту. Рента, її види. Земельна рента: суть, форми та розподіл.
21. Альтернативне використання землі. Ціна землі.
22. Чистий національний продукт. Національний доход. Особистий доход. Номінальний ВВП. Індекс цін. Дефлятор ВВП. Національне багатство України та перспективи його нарощування.
23. Державний бюджет: принципи побудови, функції, доходи і витрати. Бюджетний дефіцит, джерела його фінансування. Державний борг і його обслуговування.
24. Вплив держави на ціноутворення в умовах ринкових відносин.
25. Місце України у світовій економіці. Роль міжнародних економічних організацій у трансформаційному процесі України.
26. Геополітичні інтереси. Експортно-імпортний потенціал України.
27. Відносини з ЄС. Міжнародні валютно-фінансові відносини України. Проблема зовнішньої заборгованості.

ЗМІСТ

Розділ 1. Загальні основи економічного розвитку

Тема 1. Економічна теорія: предмет, знання, функції, методи пізнання

ЛЕКЦІЯ

Економіка та економічна теорія. Місце економічної теорії в системі медичних наук. Економічна теорія як наука. Об'єкт і предмет економічної теорії. Методологія та методи пізнання економіки. Методи дослідження економічних процесів. Загально-логічні методи: аналіз і синтез, абстрагування, індукція та дедукція, моделювання. Наукові методи емпіричного дослідження: спостереження, економічний аналіз, експеримент. Функції економічної теорії. Економічні категорії і закони. Історичний процес розвитку економічної науки та її основні школи. Розвиток економічної думки в Україні.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Економіка та економічна теорія. Історичний процес розвитку економічної науки та її основні школи. Розвиток економічної думки в Україні.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Економічна теорія як наука. Об'єкт і предмет економічної теорії. Методи дослідження економічних процесів. Загально-логічні методи: аналіз і синтез, абстрагування, індукція та дедукція, моделювання. Наукові методи емпіричного дослідження: спостереження, економічний аналіз, експеримент. Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі медичних наук.

Студенти повинні знати:

Об'єкт і предмет економічної теорії. Методи пізнання економіки. Методи дослідження економічних процесів. Загальнологічні методи. Наукові методи емпіричного дослідження. Економічні категорії і закони.

Тема 2. Економічні потреби і виробництво

ЛЕКЦІЯ

Економічні потреби суспільства, їх суть і структура. Закон зростання потреб. Формування потреб. Суб'єкти економічних відносин, їхні економічні інтереси. Види економічних інтересів, взаємодія їх. Сутність виробництва. Зміст виробництва. Фактори виробництва: земля, праця, капітал і підприємницький хист. Галузь охорони здоров'я як структурний підрозділ суспільного виробництва. Поділ праці. Структура суспільного виробництва. Межа виробничих можливостей. Продукт і стадії його руху.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Економічні потреби суспільства, їх суть і структура. Види економічних інтересів, взаємодія їх.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Закон зростання потреб. Суб'єкти економічних відносин, їхні економічні інтереси. Сутність виробництва. Фактори виробництва. Галузь охорони здоров'я як структурний підрозділ суспільного виробництва. Продукт і стадії його руху.

Студенти повинні знати:

Економічні потреби суспільства, їх суть і структуру. Закон зростання потреб. Суб'єкти економічних відносин, їхні економічні інтереси. Фактори виробництва. Поділ праці. Структуру суспільного виробництва.

Тема 3. Економічна система та її зміст

ЛЕКЦІЯ

Економічна система суспільства: суть і зміст. Продуктивні сили і виробничі відносини. Типи економічних систем: "чистий" капіталізм або капіталізм вільної конкуренції; командна або адміністративно-господарська система; традиційна економіка; змішана економіка. Економічні реформи в Україні.

Студенти повинні знати:

Поняття економічної системи. Продуктивні сили. Виробничі відносини. Типи економічних систем.

Тема 4. Сутність відносин власності

ЛЕКЦІЯ

Власність як економічна категорія. Індивідуальна власність – вихідна ланка відносин власності. Принципи формування власності. Об'єкти і суб'єкти власності. Основні форми власності, їх еволюція та роль на сучасному етапі. Приватна власність. Державна власність. Колективна власність. Акціонерна власність. Власність на землю. Розвиток власності на землю та сільськогосподарські підприємства. Становлення і розвиток нових форм господарювання на землі. Роздержавлення і приватизація власності в Україні.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Індивідуальна власність — вихідна ланка відносин власності. Основні форми власності, їх еволюція та роль на сучасному етапі. Приватна власність. Державна власність. Колективна власність. Акціонерна власність.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Власність як економічна категорія. Принципи формування власності. Об'єкти і суб'єкти власності. Власність на землю. Становлення і розвиток нових форм господарювання на землі. Роздержавлення і приватизація власності в Україні.

Студенти повинні знати:

Принципи формування власності. Об'єкти і суб'єкти власності. Основні форми власності. Роздержавлення і приватизацію власності в Україні.

Розділ 2. Ринкова економіка

Тема 5. Товарне виробництво. Товар

ЛЕКЦІЯ

Форми господарювання. Натуральне виробництво. Товарне виробництво. Товар, його сутність і властивості. Двоїтий характер праці, втіленої у товар. Закон вартості та його функції. Теорія попиту і пропозиції. Ціна в ринковій економіці. Сутність ціни. Методи ціноутворення. Регулювання цін державою.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Ціна в ринковій економіці. Сутність ціни. Методи ціноутворення. Регулювання цін державою.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Товарне виробництво. Товар, його сутність і властивості. Двоїтий характер праці, втіленої у товар. Закон вартості та його функції. Теорія попиту і пропозиції.

Студенти повинні знати:

Форми господарювання. Товарне виробництво. Товар, його сутність і властивості. Закон вартості та його функції. Теорію попиту і пропозиції. Сутність ціни. Методи ціноутворення.

Тема 6. Ринок в економічній системі суспільства

ЛЕКЦІЯ

Поняття ринку. Історія ринкових відносин. Ефективний ринок. Функції ринку. Умови формування ринку. Структура сучасного ринку. Критерії розмежування ринку. Види ринків: предметів споживання, засобів виробництва, науково-технічних розробок та інформації, фінансів, валютних, нерухомості, праці, природних ресурсів, тіньовий ринок. Особливості становлення ринкових відносин у галузі охорони здоров'я України. Моделі ринкової економіки. Конкуренція як рушійна сила ринкової економіки. Сутність конкуренції. Види конкуренції. Методи цінової та нецінової конкуренції. Поняття монополії та конкуренції на медичному ринку в Україні. Класифікація монополій. Конкуренція в охороні здоров'я. Функції конкурентоспроможності медичних організацій. Умови формування конкурентного середовища на ринках медичних послуг. Конкурентне середовище виробників медичних послуг. Антимонопольний комітет України.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Конкуренція в охороні здоров'я. Функції конкурентоспроможності медичних організацій. Умови формування конкурентного середовища на ринках медичних послуг. Конкурентне середовище виробників медичних послуг. Антимонопольний комітет України.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Поняття ринку. Функції ринку. Види ринків: предметів споживання, засобів виробництва, науково-технічних розробок та інформації, фінансів, валютних, нерухомості, праці, природних ресурсів, тіньовий ринок. Особливості становлення ринкових відносин у галузі охорони здоров'я України. Моделі ринкової економіки. Конкуренція як рушійна сила ринкової економіки. Сутність конкуренції. Види конкуренції.

Студенти повинні знати:

Умови формування ринку. Структуру сучасного ринку. Види ринків. Ринкові відносини в галузі охорони здоров'я України. Моделі ринкової економіки. Види конкуренції.

Тема 7. Інфраструктура ринку

ЛЕКЦІЯ

Поняття про інфраструктуру ринку. Біржі, типи та види біржі. Біржові угоди. Мета і функції товарної біржі. Типи товарних бірж, їхні суб'єкти. Фондова біржа: поняття, суб'єкти і класифікація. Основні види біржових операцій. Ринок товарних бірж в Україні. Ринок цінних паперів. Банки і фінансово-кредитні посередники. Банківська система. Страхова система. Біржі праці, їх роль у галузі охорони здоров'я. Ринкова інфраструктура в галузі охорони здоров'я. Формування державної та приватної інфраструктури в галузі охорони здоров'я.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Біржі праці, їх роль у галузі охорони здоров'я. Ринкова інфраструктура в галузі охорони здоров'я. Формування державної та приватної інфраструктури в галузі охорони здоров'я.

Студенти повинні знати:

Поняття біржі, типи та види біржі. Біржові угоди. Функції товарної біржі. Поняття, суб'єкти і класифікацію фондової біржі. Ринок цінних паперів. Роль біржі праці в галузі охорони здоров'я. Ринкову інфраструктуру в галузі охорони здоров'я.

Тема 8. Сутність і функції грошей. Історія розвитку грошей

ЛЕКЦІЯ

Місце грошей у ринковій економіці. Становлення грошових відносин, основні етапи їх розвитку. Історизм грошових відносин. Коротка історія розвитку грошей. Сутність грошей. Гроші як загальний вартісний еквівалент. Функції грошей. Класифікація грошей. Сутність інфляції. Форми інфляції.

Чинники інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Інфляція і безробіття. Антиінфляційна політика в Україні.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Сутність інфляції. Форми інфляції. Чинники інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Інфляція і безробіття. Антиінфляційна політика в Україні.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Становлення грошових відносин, основні етапи їх розвитку. Сутність грошей. Гроші як загальний вартісний еквівалент. Функції грошей. Класифікація грошей. Сутність інфляції. Чинники інфляції. Інфляція і безробіття. Антиінфляційна політика в Україні.

Студенти повинні знати:

Становлення грошових відносин. Сутність грошей. Функції грошей. Класифікацію грошей. Сутність інфляції. Форми інфляції. Чинники інфляції. Інфляцію попиту. Інфляцію витрат. Антиінфляційну політику в Україні.

Розділ 3. Основи підприємництва

Тема 9. Підприємництво і підприємство (фірма)

ЛЕКЦІЯ

Сутність підприємництва. Поняття “підприємець” і “підприємництво”. Функції та умови існування підприємництва. Суб’єкти, об’єкти і види підприємництва. Права, обов’язки та відповідальність підприємця.

Поняття підприємства (фірми). Умови функціонування підприємства. Види підприємств за формою, розміром, за сферою і видом господарської діяльності. Підприємництво в медицині. Особливості підприємництва в Україні.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Види підприємств за формою, розміром, за сферою і видом господарської діяльності. Підприємництво в медицині. Особливості підприємництва в Україні.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Сутність підприємництва. Функції та умови існування підприємництва. Суб’єкти, об’єкти і види підприємництва. Права, обов’язки та відповідальність підприємця. Види підприємств за формою, розміром, за сферою і видом господарської діяльності. Підприємництво в медицині. Особливості підприємництва в Україні.

Студенти повинні знати:

Поняття “підприємець” і “підприємництво”. Функції підприємництва. Суб’єкти, об’єкти і види підприємництва. Поняття підприємства (фірми). Види

підприємств за формою, розміром, за сферою і видом господарської діяльності. Підприємництво в медицині.

Тема 10. Капітал. Витрати виробництва. Прибуток. Рента

ЛЕКЦІЯ

Поняття “капітал”. Ринок капіталу. Поняття кругообігу і обіг капіталу. Зношування. Амортизація. Методи амортизації.

Сутність витрат виробництва. Види витрат виробництва. Шляхи зниження витрат виробництва. Сутність прибутку. Види прибутку. Маса і норма прибутку. Рентабельність підприємства (фірми). Розподіл продукту. Сутність ренти, її види. Земельна рента, її суть, форми та розподіл. Альтернативне використання землі. Ціна землі.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Рентабельність підприємства (фірми). Розподіл продукту. Рента, її види. Земельна рента, її суть, форми та розподіл. Альтернативне використання землі. Ціна землі.

Студенти повинні знати:

Поняття “капітал”. Методи амортизації. Шляхи зниження витрат виробництва. Сутність прибутку. Види прибутку. Розподіл продукту. Види ренти. Альтернативне використання землі. Ціну землі.

Розділ 4. Національна економіка

Тема 11. Виробництво, розподіл і використання національного доходу

ЛЕКЦІЯ

Макроекономіка і національний продукт. Національний доход і його джерела. Обчислення національного продукту. Сутність і структура національного багатства. Основні макроекономічні показники. Валовий внутрішній продукт (ВВП), методи його розрахунку за доходами і витратами. Макроекономічні показники, похідні від ВВП. Чистий національний продукт. Національний доход. Особистий доход. Номінальний ВВП. Індекс цін. Дефлятор ВВП. Національне багатство України і перспективи його нарощування.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Чистий національний продукт. Національний доход. Особистий доход. Номінальний ВВП. Індекс цін. Дефлятор ВВП. Національне багатство України та перспективи його нарощування.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Національний доход і його джерела. Обчислення національного продукту. Основні макроекономічні показники. Валовий внутрішній продукт,

методи його розрахунку за доходами і витратами. Макроекономічні показники похідні від ВВП. Чистий національний продукт. Національний доход. Особистий доход. Номінальний ВВП. Дефлятор ВВП.

Студенти повинні знати:

Джерела національного доходу. Обчислення національного продукту. Валовий внутрішній продукт, методи його розрахунку за доходами і витратами. Чистий національний продукт. Національний доход. Особистий доход. Номінальний ВВП. Індекс цін. Дефлятор ВВП.

Тема 12. Економічне зростання. Фінансова система

ЛЕКЦІЯ

Суспільне відтворення. Сутність економічного зростання. Критерії економічного зростання. Теорії економічного зростання. Чинники економічного зростання. Типи економічного зростання. Закони інтенсифікації економіки. Економічна рівновага і циклічність. Короткі, середні і великі цикли.

Система фінансових відносин в Україні. Функції фінансів. Сутність і функції податків. Види податків. Державні фінанси. Фінансова система в галузі охорони здоров'я. Поняття державного бюджету. Принципи побудови бюджету. Функції державного бюджету. Доходи і витрати бюджету. Бюджетний дефіцит, джерела його фінансування. Державний борг і його обслуговування.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Державний бюджет: принципи побудови, функції, доходи і витрати. Бюджетний дефіцит, джерела його фінансування. Державний борг і його обслуговування.

Студенти повинні знати:

Суспільне відтворення. Критерії економічного зростання. Типи економічного зростання. Короткі, середні і великі цикли. Функції фінансів. Види податків. Фінансову систему в галузі охорони здоров'я. Поняття про державний бюджет. Функції державного бюджету.

Тема 13. Держава у ринковій економіці

ЛЕКЦІЯ

Регулююча роль держави у ринковій економіці. Причини втручання держави у ринковий механізм. Функції держави у ринковій економіці. Методи державного впливу на ринкову економіку: адміністративні (прямі) методи регулювання, економічні (непрямі) методи регулювання.

Організаційна структура та методи управління виробництвом. Суть, визначення та види маркетингу. Маркетинг у галузі охорони здоров'я. Маркетингове дослідження ринку платних медичних послуг в Україні.

Вплив держави на ціноутворення в умовах ринкових відносин.

Соціальна політика держави. Соціальний захист населення в Україні під час переходу до ринкової економіки. Соціальна політика щодо медичних

працівників в галузі охорони здоров'я. Державне управління у галузі охорони здоров'я.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Вплив держави на ціноутворення в умовах ринкових відносин.

Студенти повинні знати:

Функції держави в ринковій економіці. Методи державного впливу на ринкову економіку. Методи управління виробництвом. Суть, визначення та види маркетингу. Маркетинг у галузі охорони здоров'я. Соціальну політику держави. Державне управління в галузі охорони здоров'я.

Розділ 5. Міжнародні економічні відносини

Тема 14. Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин

ЛЕКЦІЯ

Світове господарство: його структура та етапи розвитку. Міжнародний поділ праці. Форми економічних відносин. Зовнішньоекономічна політика. Структура та суб'єкти світового ринку.

Міжнародні економічні організації. Економічні організації ООН. Міжнародний валютний фонд. Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Інші міжнародні економічні організації.

Місце України у світовій економіці. Роль міжнародних економічних організацій у трансформаційному процесі України. Геополітичні інтереси. Експортно-імпортний потенціал України. Відносини з ЄС. Міжнародні валютно-фінансові відносини України. Проблема зовнішньої заборгованості. Залучення іноземного капіталу в економіку України. Відносини з міжнародними економічними і фінансовими організаціями. Відносини з Європейським регіональним бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Місце України у світовій економіці. Роль міжнародних економічних організацій у трансформаційному процесі України. Геополітичні інтереси. Експортно-імпортний потенціал України. Відносини з ЄС. Міжнародні валютно-фінансові відносини України. Проблема зовнішньої заборгованості. Залучення іноземного капіталу в економіку України. Відносини з міжнародними економічними і фінансовими організаціями. Відносини з Європейським регіональним бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Світове господарство: його структура та етапи розвитку. Міжнародний поділ праці. Структура та суб'єкти світового ринку. Міжнародні економічні організації. Місце України у світовій економіці. Відносини з ЄС. Відносини з міжнародними економічними і фінансовими організаціями.

Студенти повинні знати:

Структуру світового господарства. Міжнародний поділ праці. Структуру та суб'єкти світового ринку. Економічні організації ООН. Місце України в світовій економіці. Відносини з ЄС. Відносини з Європейським регіональним бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Інвестиційні проблеми української економіки.
2. Теорії і моделі економічного зростання.
3. Економічне зростання: зміст, типи, темпи, фактори.
4. Світова економіка: сутність, структура, тенденції розвитку.
5. Міжнародна торгівля. Торговельний баланс.
6. Шляхи та проблеми інтеграції України у світове господарство.
7. Валютні відносини. Платіжний баланс.
8. Меркантилізм.
9. Теоретичні погляди фізіократів.
10. Класична англійська політична економія.
11. Неокласична економічна теорія та її школи.
12. Інституціоналізм.
13. Українська економічна наука: історія і сучасність.
14. Основні риси економіки доіндустріального, індустріального та постіндустріального суспільства.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СКЛАДАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙНОГО ЗАЛІКУ

1. Різні течії та школи в економічній науці.
2. Методи економічних досліджень.
3. Виникнення економічної думки.
4. Перші наукові школи. Меркантилізм і фізіократи.
5. Порівняльний аналіз традиційної, ринкової та адміністративно-командної господарських систем.
6. Змішана економіка: риси і національні моделі.
7. Економічні функції держави.
8. Трансформаційні процеси в українській економіці.
9. Власність: теоретичні аспекти.
10. Основні форми власності, їх еволюція та роль на сучасному етапі.
11. Приватна власність і її розвиток в українській економіці.
12. Державна власність: зміст і роль у різних економічних системах.
13. Муніципальна власність: сутність, об'єкти, проблеми управління.
14. Кооперативна власність: основні риси, історичний досвід і перспективи розвитку.
15. Акціонерна власність і акціонерні підприємства.
16. Власність працівників: форми, характеристики, можливості і проблеми.
17. Приватизація в перехідних економіках: необхідність, цілі, методи, результати.
18. Галузь охорони здоров'я як структурний підрозділ суспільного виробництва.
19. Особливості приватизації в Україні і зарубіжних країнах.
20. Трудова теорія вартості.
21. Теорія граничної корисності.
22. Особливості становлення ринкових відносин у галузі охорони здоров'я.
23. Підприємництво: сутність, форми, роль в економіці.
24. Особливості підприємництва в Україні.
25. Теорія недосконалої конкуренції.
26. Досконала конкуренція як тип ринку.
27. Конкуренція в охороні здоров'я.
28. Функції конкурентоспроможності медичних організацій.
29. Умови формування конкурентного середовища виробників медичних послуг.
30. Конкурентне середовище виробників медичних послуг.
31. Чиста монополія як тип ринку. Антимонопольна політика.
32. Монополістична конкуренція.
33. Поняття монополії та конкуренція на медичному ринку в Україні.
34. Олігополія як тип ринку.
35. Антимонопольна політика держави: світовий досвід та українська практика.
36. Рентні відносини в економіці.
37. Безробіття: форми, причини, масштаби, вплив на громадянське життя.
38. Економічні теорії зайнятості (безробіття).
39. Ринок праці та проблеми зайнятості в Україні.
40. Соціальна політика держави: цілі, принципи, механізми.
41. Соціальна політика держави щодо медичних працівників у галузі охорони здоров'я.
42. Державне управління в галузі охорони здоров'я.

43. Система національного рахівництва та макроекономічні показники.
44. Макроекономічна рівновага в моделі сукупного попиту і пропозиції.
45. Інфляція: сутність, форми, причини. Антиінфляційна політика.
46. Інфляція в українській економіці.
47. Ринок цінних паперів.
48. Фондова біржа.
49. Біржі праці, їх роль у галузі охорони здоров'я.
50. Податки: види, функції і роль в економіці.
51. Шляхи реформування податкової системи України. Бюджетно-податкова політика.
52. Тіньова економіка: причини, форми, вплив на суспільне життя.
53. Товарне господарство, його відмінності від натурального і фактори розвитку.
54. Традиційна та ринкова економічні системи. Роль ринку і проблеми його функціонування.
55. Адміністративно-командна і змішана економічні системи.
56. Роль держави в сучасних ринкових системах: напрямки та інструменти державного регулювання економіки.
57. Попит. Закон і нецінові фактори попиту.
58. Пропозиція. Закон і нецінові чинники пропозиції.
59. Ціна рівноваги та її роль у ринковій економіці. Рівновага і незбалансованість ринку.
60. Закономірності споживчої поведінки. Криві байдужості і бюджетної лінії. Рівновага споживача.
61. Фактори виробництва. Різні трактування ролі факторів виробництва.
62. Теорія продуктивності факторів виробництва. Ефективність виробництва.
63. Підприємництво: сутність, форми та роль в економіці. Організаційно-правові форми підприємств.
64. Підприємництво в медицині.
65. Виручка від реалізації та прибуток. Види і роль прибутку в економіці. Норма прибутку.
66. Безробіття: сутність, форми, вплив на суспільне життя. Державне регулювання зайнятості.
67. Ринок капіталу. Процентна ставка та інвестиції.
68. Ринок землі. Земельна рента і ціна землі. Природокористування. Рентні відносини в економіці.
69. Ринкова інфраструктура в галузі охорони здоров'я.
70. Формування державної та приватної інфраструктури в галузі охорони здоров'я.
71. Національна економіка як ціле. Кругообіг ресурсів, доходів, продуктів і грошей.
72. Макроекономічні вимірювачі. ВВП і способи його вимірювання. Чистий національний продукт, національний дохід. Індекси цін. Тіньова економіка.
73. Споживання, заощадження. Їх сутність, форми та роль у макроекономіці.
74. Сукупний попит: структура та чинники зміни. Крива сукупного попиту.
75. Сукупна пропозиція: сутність і нецінові чинники. Крива сукупної пропозиції.
76. Гроші: сутність, форми, функції, теорії.
77. Банки: види і функції. Банківська система та її роль в економіці

- України. Грошовий мультиплікатор. Грошово-кредитна політика.
78. Кредит: його сутність, роль в економіці і види.
 79. Фінанси. Державний бюджет: структура і роль в економічному та соціальному розвитку. Дефіцит бюджету. Державний борг.
 80. Економічне зростання і економічний розвиток. Темпи, типи, фактори економічного зростання.
 81. Циклічність як форма розвитку ринкової економіки. Середньострокові цикли. Теорія довгих хвиль економічного розвитку.
 82. Система доходів у ринковій економіці.
 83. Світова економіка: структура та тенденції розвитку.
 84. Зовнішня торгівля і зовнішня торгова політика.
 85. Валютні відносини. Валютний курс.
 86. Перехідна економіка. Особливості перехідної економіки України.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

- Баб'як М.М., Пешенкова Л.А., Рібчук А.В.* Економічна теорія: навч. посіб. / *М.М. Баб'як, Л.А. Пешенкова, А.В. Рібчук.* — К., 2005. — 208 с.
- Бунге М.* Сучасний дискурс / За ред. В.Д. Базилевича. — К., 2005. — 696 с.
- Грошово-кредитна політика в Україні* / В.С. Стельмах, А.О. Єпіфанов, Н.І. Гребеник, В.І. Міщенко. — К., 2003. — 424 с.
- Дахно І.І.* Світова економіка: навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2006. — 264 с.
- Дзюбик С.Д., Ривак О.С.* Основи економічної теорії: навч. посіб. — К., 2006. — 482 с.
- Дідівська Л.І., Головка Л.С.* Державне регулювання економіки: навч. посіб. — К., 2006. — 214 с.
- Дмитренко Л.А.* Менеджмент і маркетинг у фармації: навч. посіб. — К.: Медицина, 2010. — 144 с.
- Економічна теорія: Політекономія: підручник* / За ред. В.Д. Базилевича. — К., 2006. — 616 с.
- Задоя А.О.* Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи: навч. посіб. — К., 2005. — 212 с.
- Злупко С.М.* Історія економічної теорії: підручник. — К., 2005. — 720 с.
- Історія економічних учень: підручник* / За ред. В.Д. Базилевича. — К., 2004. — 1300 с.
- Камінська Т.М.* Основи економічної теорії: підручник. — К.: Медицина, 2011. — 256 с.
- Круш П.В., Тульчинська С.О.* Макроекономіка: навч. посіб. — К.: ЦУЛ, 2005. — 400 с.
- Макроекономіка: підручник* / За ред. В.Д. Базилевича. — К., 2006. — 624 с.
- Менеджмент і маркетинг у фармації: підручник* / За ред. В.П. Грошовика. — К.: Медицина, 2008. — 752 с.
- Мочерний С.В.* Політекономія: підручник. — К., 2005. — 386 с.
- Одягайло Б.М.* Міжнародна економіка: навч. посіб. — К., 2005. — 400 с.
- Основи економічної теорії* / За ред. А.А. Чухна. — К., 2001. — 608 с.
- Основи економічної теорії: навч. посіб.* / В.О. Рибалкін, М.О. Хмелевський, Т.І. Біленко, А.Г. Прохоренко та ін. — К.: Академія, 2002. — 352 с.
- Основи підприємницької діяльності: навч. посіб.* / С.В. Мочерний, О.А. Устинко, С.І. Чоботар. — К.: Академія, 2005. — 280 с.
- Панчишин С.* Макроекономіка. — К., 2002. — 616 с.
- Пасічник Ю.В.* Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посіб. / Ю.В. Пасічник. — К., 2002. — 496 с.
- Політична економія: навч. посіб.* / За ред. В. Рибалкіна. — К., 2004. — 672 с.
- Предборський В.А.* Економічна теорія: навч. посіб. — К., 2003. — 492 с.
- Тарасович В.М.* Економічна теорія: підручник. — К., 2006. — 784 с.
- Тарасюк Г.М., Шваб Л.І.* Планування діяльності підприємства: навч. посіб. — К.: Каравела, 2003. — 432 с.
- Чепіного В.Г.* Основи економічної теорії: навч. посіб. — К., 2003. — 456 с.
- Шегда А.В.* Менеджмент: підручник. — К.: Знання, 2004. — 687 с.

Додаткова

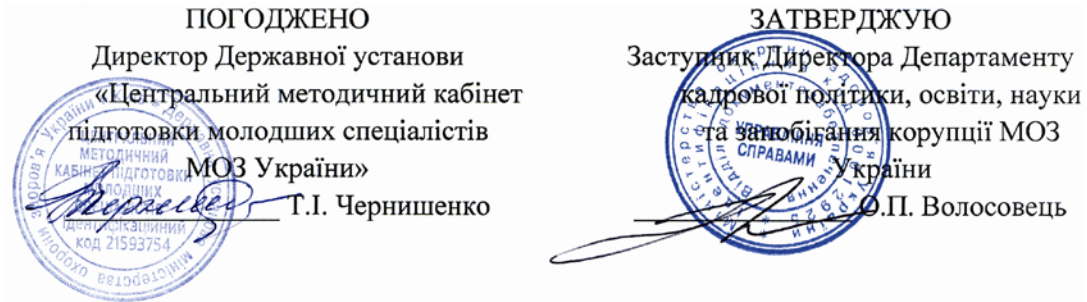
Варналій З.С. Мале підприємництво: Основи теорії і практики. — К., 2005. — 304 с.

Макроекономіка у запитаннях та відповідях / О.С. Кривцов, В.М. Бережний, В.М. Онегіна. — Х., 2003. — 192 с.

Навчальний економічний словник-довідник (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність, планування): Терміни. Поняття. Персоналії / За ред. Г.І. Башняніна. — Львів: Магнолія, 2007. — 688 с.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ОСНОВИ МЕДИЧНОЇ ІНФОРМАТИКИ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010106 «Стоматологія ортопедична»

Київ
2011

ОСНОВИ МЕДИЧНОЇ ІНФОРМАТИКИ

Укладач

П.О. Іванова — викладач-методист, викладач вищої категорії Кременчуцького медичного коледжу.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової методичної комісії природного-наукових дисциплін Комунального вищого навчального закладу I рівня акредитації Полтавської обласної ради “Кременчуцький медичний коледж” 18.10.2011 р., протокол № 3.

Програму розглянуто на засіданні опорної циклової комісії стоматологічних дисциплін МОЗ України.

Рецензенти:

В.П. Ляшенко — професор, канд. фіз.-мат. наук, завідувач кафедри інформатики та вищої математики Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського;

Г.А. Загорулько — викладач-методист, викладач вищої категорії, базовий методист Полтавського базового методичного коледжу;

Н.Р. Єфіменко — викладач вищої категорії, голова циклової комісії природничо-математичних дисциплін Полтавського базового медичного коледжу;

О.Л. Лалетіна — викладач вищої категорії, старший викладач медичної інформатики Одеського обласного базового медичного училища.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Основи медичної інформатики” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010106 “Стоматологія ортопедична” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Метою вивчення дисципліни є формування в студентів теоретичної бази знань з основ медичної інформатики, умінь і навичок ефективного використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності, що має забезпечити формування у випускників коледжу основ *інформаційної культури* та *інформативних компетентностей*.

Розвиток комп’ютерних технологій, їх впровадження в медицину і охорону здоров’я потребує від медичних працівників знань і вмінь щодо ведення медичної документації, здійснення аналізу захворюваності, оброблення медичної та соціальної інформації з використанням стандартних процедур, включаючи сучасні комп’ютерні інформаційні технології. До цієї програми введено найважливіші питання сучасних комп’ютерних технологій, які реалізуються в медицині та системі охорони здоров’я.

Міжпредметна інтеграція основ медичної інформатики з іншими дисциплінами особливо виявляється при реалізації програм медичного напрямку, пов’язаних з такими темами, які визначають можливості застосування інформаційних технологій та ПК у медицині та стоматології.

Програма дисципліни “Основи медичної інформатики” розрахована на 54 год: 10 год — лекції, 20 год — практичні заняття та 24 год — самостійна робота.

Дисципліна включає 5 основних тем.

Основні вимоги до кожного виду занять такі:

- лекції — дати необхідні знання з теоретичних питань;
- практичні заняття — набути практичних навичок користування ПК в межах програми;
- самостійна робота — одержати додаткові знання для засвоєння основного матеріалу.

Матеріал повинен викладатися на рівні сучасних досягнень інформаційних технологій у галузі медицини. Необхідно приділяти увагу екологічному вихованню.

Після вивчення дисципліни ***студенти повинні знати:***

- завдання та структуру медичної інформатики;
- медичну інформацію та її види;
- дискретні та аналогові медичні дані;
- структуру інформаційної системи;
- принципи будови та роботи комп’ютера;
- основні функціональні пристрої ПК;
- класифікацію програмного забезпечення;
- основи роботи з операційною системою Windows-XP та програмою-оболонкою FAR, яка працює під керуванням ОС Windows;
- правила «профілактики» та боротьби з комп’ютерними вірусами;
- правила використання програм-архіваторів;
- системи опрацювання графічної інформації;

- системи оброблення текстів;
- системи опрацювання електронних таблиць;
- системи підготовки презентацій;
- класифікацію комп'ютерних мереж;
- можливості використання основних послуг глобальної мережі;
- медичні ресурси мережі Internet;
- типи інформаційних систем в галузі охорони здоров'я;
- інформаційні ресурси системи охорони здоров'я.

Студенти повинні вміти:

- працювати з ПК відповідно до інструкції з охорони праці, правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних норм;
- готувати комп'ютер до роботи;
- користуватися клавіатурою, маніпулятором “миша” та іншими пристроями введення-виведення;
- виконувати дії з елементами графічного інтерфейсу ОС Windows-XP;
- користуватися навігаційною програмою «Проводник» та виконувати основні операції з файловою структурою: запускати програми, створювати папки, ярлики, відкривати документи, копіювати, перейменовувати та вилучати файли та папки, впорядковувати інформацію в папках;
- одержувати інформацію з різних джерел;
- користуватися програмами-архіваторами;
- користуватися антивірусними програмами;
- вводити, редагувати, формувати тексти, зберігати його, друкувати, підключати перевірку орфографії, створювати в текстовому документі таблиці довільного рівня складності, вставляти графічні об'єкти;
- працювати з українсько-російським перекладачем;
- вводити, редагувати числову, формульну та текстову інформацію в електронних таблицях Excel, опрацьовувати табличні дані за допомогою вбудованих функцій та операцій, будувати діаграми і графіки, робити елементарний статистичний аналіз даних;
- користуватися готовою базою даних (БД), створеною в табличному процесорі Excel: заповнювати БД, фільтрувати, впорядковувати дані, здійснювати прості запити;
- розробляти структуру презентації, створювати слайди, добирати стильове оформлення презентації та дизайн слайдів, застосовувати основні принципи дизайну слайдів при створенні презентації, додавати до слайдів текст і зображення та налаштовувати їх параметри, додавати до об'єктів на слайдах анімаційні ефекти, налаштовувати анімаційні ефекти змінювання слайдів, зберігати презентацію в різних форматах і відтворювати її як у середовищі програми розробки презентацій, так і за допомогою інших засобів;
- здійснювати пошук інформації в мережі Internet, користуватись пошуковими системами, працювати з електронною поштою;
- працювати в локальній мережі навчального закладу;
- користуватися автономним і мережевим принтером.

Студенти мають бути поінформовані про:

- променеву діагностику в стоматології;

— комп'ютерне моделювання конструкції протеза.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Вступ до медичної інформатики	4	2		2
2	Сучасна обчислювальна техніка в системі охорони здоров'я	8	2	2	4
3	Інтегрований пакет прикладних програм	20	2	10	8
4	Мережеві технології	10	2	4	4
5	Інформаційні системи в галузі охорони здоров'я	12	2	4	6
Усього		54	10	20	24

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії медичних навчальних закладів.

ПИТАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Теми	Кількість годин
1	Основні етапи розвитку комп'ютерної техніки. Характеристика поколінь комп'ютерів і перспективи розвитку комп'ютерної техніки. Комп'ютер у діяльності майбутнього зубного техника	2
2	Зовнішня пам'ять комп'ютера. Програми обслуговування дисків. Архівація інформації	2
3	Комп'ютерні віруси. Методи захисту та боротьби з ними	2
4	Робота з таблицями та графічними об'єктами в текстовому процесорі MS Word	2
5	Робота в електронних таблицях MS Excel. Оброблення медичних даних	2
6	Побудова графіків та даграм. Аналіз статистичних даних	2
7	Комп'ютерні презентації. Створення проєктів презентацій. Опрацювання мультимедійних даних	2
8	Технічні засоби реалізації інформаційних технологій: мережеві технології. Робота в глобальних мережах. Пошукові системи	2
9	Використання ресурсів Інтернет у професійній діяльності зубного техника. Українські стоматологічні сайти. Перший Український Стоматологічний Сервер Укрдентал (www.ukrdental.com)	2
10	Концепція інформатизації галузі охорони здоров'я	2
11	Комп'ютерні технології в стоматології. Медичні прикладо-комп'ютерні системи візуалізації	4
	Усього	24

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ до медичної інформатики

ЛЕКЦІЯ

Історична довідка розвитку медичної інформатики.
Завдання медичної інформатики. Структура дисципліни.
Сучасний стан і основні напрями розвитку медичної інформатики в Україні.

Медична інформація, її властивості.
Інформація, дані, знання.
Медичні дані.

Тема 2. Сучасна обчислювальна техніка в системі охорони здоров'я

ЛЕКЦІЯ

Структура інформаційної системи.
Основні пристрої апаратної складової інформаційної системи, їх функції та взаємодія.

Програмне забезпечення інформаційної системи:
Системне програмне забезпечення. Операційні системи. Файлова структура.

Операційна система Windows XP.
Прикладне програмне забезпечення.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Техніки безпеки та санітарно-гігієнічні норми роботи з ПК.
Операційна система Windows XP. Робота з програмою “Проводник”.

Практичні навички:

- підготовка комп'ютера до роботи;
- користування клавіатурою та іншими пристроями введення-виведення;
- робота з елементами вікна програми “Мой компьютер”;
- запускання навігаційної програми “Проводник”;
- виконання основних операцій з файловою структурою: запускання програм, створення папки, відкриття документів, копіювання та вилучення файлів і папок, упорядкування інформації в папках.

Тема 3. Інтегрований пакет прикладних програм

ЛЕКЦІЯ

Системи оброблення текстів. Текстовий процесор MS Word.
Робота в електронних таблицях MS Excel.
Програма презентаційної графіки MS Power Point.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Текстовий процесор Word. Створення і збереження документа. Введення, редагування та форматування текстових документів.

Практичні навички:

- завантаження текстового процесора MS Word;
- створення нового документа;
- введення, редагування тексту;
- форматування тексту;
- створення маркованих і нумерованих списків;
- задавання параметрів сторінок документа;
- створення і редагування колонтитулів, номерів сторінок;
- підключення перевірки орфографії, пошук синонімів у тезаурусі;
- переклад тексту українською мовою з російської за допомогою перекладача;
- зберігання тексту;
- друкування тексту.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Створення таблиць у текстовому редакторі MS Word. Вставка в тексти документів графічних об'єктів. Побудова схем.

Практичні навички:

- створення таблиць різного рівня складності;
- редагування таблиць;
- форматування таблиць;
- виконання елементарних арифметичних дій;
- вставляння, редагування графічних об'єктів;
- побудова схем.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Робота в електронних таблицях MS Excel. Введення, редагування, форматування та зберігання електронних таблиць. Опрацювання табличних даних за допомогою вбудованих функцій та операцій. Робота з формулами.

Практичні навички:

- завантаження програм;
- введення, редагування числової та текстової інформації;
- форматування таблиць;
- використання формул та функцій;
- друкування таблиць;
- зберігання таблиці.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Побудова діаграм та графіків в MS Excel. Аналіз статистичних даних.

Практичні навички:

- побудова діаграм та графіків;
- аналіз табличних даних.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Робота з найпростішими БД у табличному процесорі MS Excel.

Практичні навички:

- фільтрувати та впорядковувати дані;
- здійснювати прості запити.

Тема 4. Мережеві технології

ЛЕКЦІЯ

Основні поняття комп'ютерних мереж.
Класифікація комп'ютерних мереж.
Глобальна мережа Internet та її можливості.
Медичні ресурси Internet.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Робота в мережі Інтернет. Пошук збереження, перегляд і друкування інформації. Електронна пошта.

Практичні навички:

- користування пошуковими системами;
- здійснення пошуку інформації;
- зберігання корисної інформації в особистій папці;
- здійснення приймання-передавання електронних листів;
- користування адресною книгою;
- приєднання до електронних повідомлень файлів різних типів.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Медичні ресурси Internet.

Практичні навички:

- здійснення пошуку медичної інформації;
- користування медичними бібліотечними ресурсами;
- користування студентськими медичними порталами.

Тема 5. Інформаційні системи в галузі охорони здоров'я

ЛЕКЦІЯ

Медичні інформаційні системи.
Медичні приладо-комп'ютерні системи.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Створення проектів презентацій медичних комп'ютерних систем візуалізації.

Практичні навички:

- розроблення структури презентації;
- створення слайдів, добір стильового оформлення презентації та дизайн слайдів;
- застосування основних принципів дизайну слайдів при створенні презентації, додавання до слайдів тексту і зображення та налаштування їх параметрів;
- додавання до об'єктів на слайдах анімаційних ефектів, налаштування анімаційних ефектів змінювання слайдів;
- зберігання презентації в різних форматах і відтворення її як у середовищі програми розробки презентацій, так і за допомогою інших засобів;
- використання медичних ресурсів мережі Internet.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Уміння правильно вмикати ПК і зовнішні пристрої.
2. Уміння користуватися клавіатурою та іншими пристроями введення-виведення інформації.
3. Уміння працювати з елементами вікна програми “Мой компьютер”.
4. Уміння користуватися головним меню.
5. Запускання навігаційної програми “Проводник”.
6. Виконання основних операцій з файловою структурою: запускання програм, створення папок, ярликів, відкриття документів, копіювання та вилучення файлів і папок, впорядкування інформації в папках.
7. Завантаження текстового редактора Word.
8. Створення нового документу Word.
9. Введення, редагування тексту.
10. Форматування тексту.
11. Підключення перевірки орфографії, проведення пошуку синонімів у тезаурусі.
12. Переклад тексту українською мовою з російської за допомогою перекладача та редагування його.
13. Уміння професійно оформляти документи.
14. Зберігання тексту.
15. Друкування тексту.
16. Створення таблиць різного рівня складності у Microsoft Word.
17. Редагування та форматування таблиць.
18. Введення числової та текстової інформації в таблицях у MS Word.
19. Вставлення та редагування графічних об’єктів.
20. Завантаження процесора ET.
21. Введення, редагування числової, формульної та текстової інформації.
22. Виконання елементарних обчислювань у ET.
23. Проведення статистичного аналізу даних (підрахунок коефіцієнта кореляції або іншої характеристики) за допомогою MS Excel.
24. Побудова діаграм та графіків за допомогою MS Excel.
25. Створення елементарних баз даних за допомогою MS Excel.
26. Фільтрування та впорядкування даних.
27. Здійснення простих запитів.
28. Користування електронною поштою.
29. Користування пошуковими системами.
30. Здійснення пошуку медичної інформації.
31. Зберігання корисної інформації в особистій папці.
32. Здійснення приймання-передавання електронних листів.
33. Спостереження, яким шляхом одержується медико-біологічна інформація в МПКС.
34. Уміння робити висновки про перевагу комп’ютерних методів дослідження перед некомп’ютерними (неінвазивність і нешкідливість деяких методів, швидкість обстеження).
35. Уміння робити висновки про обмеженість деяких комп’ютерних методів обстеження.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Медична інформатика. Сучасна структура предмета. Мета і завдання.
2. Медична інформація, її властивості. Інформативність та валідність медичних даних.
3. Дискретні та аналогові медичні дані. Приклади.
4. Структура та функції інформаційної системи.
5. Програмне забезпечення ПК.
6. Операційна система. Файлова структура.
7. Програми обслуговування дисків.
8. Комп'ютерні віруси. Антивірусні програми.
9. Прикладне програмне забезпечення.
10. Призначення й основні функції текстового процесора.
11. Призначення й основні функції електронних таблиць.
12. Комп'ютерні мережі, основні поняття.
13. Можливості використання основних послуг глобальної мережі.
14. Медичні ресурси Internet.
15. Стоматологічні ресурси мережі Internet.
16. Інформаційні системи в галузі охорони здоров'я.
17. Медичні інформаційні системи.
18. Медичні комп'ютерні системи візуалізації в стоматології.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Основи медичної інформатики: підручник / Л.О. Момоток, Л.В. Юшина, В.О. Рожкова. — К.: Медицина, 2008. — 232 с.

Медична інформатика: підручник / І.Є. Булах, Ю.Є. Лях, В.П. Марценюк, І.І. Хаїмзон — Тернопіль: ТДМУ, 2008. — 308 с.

Гельман В.Я. Медицинская информатика. — СПб.: Питер, 2002. — 468 с.

Додаткова

Інформаційні системи і технології: навч. посіб. / С.Г. Карпенко, В.В. Попов, Ю.А. Тарнавський, Г.А. Шпортюк. — К.: МАУП, 2004. — 192 с.

Руденко В.Д., Макаруч О.М., Патланжоглу М.О. Практичний курс інформатики / За ред. В.М. Мадзігона. — К.: Фенікс, 2001. — 370 с.

Левченко О.М., Коваль І.В., Завадський І.О. Основи створення комп'ютерних презентацій. — К.: Вид. група ВНУ, 2010. — 368 с.

Левченко О.М., Завадський І.О., Прокопенко Н.С. Основи Інтернету. — К.: Вид. група ВНУ, 2009. — 320 с.

Завадський І.О., Забарна А.П. Microsoft Excel у профільному навчанні. — К.: Видав. група ВНУ, 2011. — 272 с.

Вирт Н. Алгоритмы и структуры данных / Пер. с англ. — М.: Мир, 1989. — 360 с.

Габрусєв В. Вивчаємо комп'ютерні мережі. — К.: Вид. дім “Шкіл. світ”: Вид. Л. Галіцина, 2005. — 128 с.

uasm.kharkov.ua/ukr — каталог медичних сайтів України.

uasm.kharkov.ua/uk — сайт української асоціації комп'ютерної медицини.

nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Mii — сайт науково-практичного журналу медична інформатика та інженерія.

medsvit.org — сайт головної медичної газети.

stoma.in.ua — сайт комп'ютерної програми для стоматологічного кабінету.

dentalika.od.ua — сайт програмного забезпечення програми “Денталіка” для стоматології.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

АНАТОМІЯ ТА ФІЗІОЛОГІЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ БІОМЕХАНІКИ ЖУВАЛЬНОГО АПАРАТУ ЛЮДИНИ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010106 «Стоматологія ортопедична»

Київ
2011

АНАТОМІЯ ТА ФІЗІОЛОГІЯ З ЕЛЕМЕНТАМИ БІОМЕХАНІКИ ЖУВАЛЬНОГО АПАРАТУ ЛЮДИНИ

Укладач

Л.П. Касаткіна — викладач-методист, викладач вищої категорії, голова предметної (циклової) комісії медико-біологічних дисциплін Херсонського базового медичного коледжу Херсонської обласної ради.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні предметної (циклової) комісії медико-біологічних дисциплін Херсонського базового медичного коледжу Херсонської обласної ради 15 вересня 2011 р., протокол № 2.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні опорної циклової комісії зі стоматологічних дисциплін ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України.

Рецензенти:

В.В. Фучко — лікар вищої категорії, головний лікар Херсонської міської стоматологічної поліклініки;

С.М. Губанов — канд. мед. наук, викладач-методист, директор Миколаївського базового медичного коледжу;

Н.В. Подгайко — викладач вищої категорії, голова циклової комісії стоматологічних дисциплін Миколаївського базового медичного коледжу.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни «Анатомія та фізіологія з елементами біомеханіки жувального апарату людини» складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010106 «Стоматологія ортопедична» відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Мета цієї дисципліни — дати студентам достатній обсяг знань щодо будови та принципів функціонування зубощелепної системи. Програма орієнтована на забезпечення фахової підготовки медичного спеціаліста — зубного техника, на формування знань, умінь і навичок, необхідних для подальшого вивчення спеціальних дисциплін, передбачених навчальним планом. Для цього необхідно оволодіти теоретичними і практичними знаннями з анатомії та фізіології згідно з державними стандартами освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Структура і зміст програми, розділи і теми охоплюють питання будови і функції органів зубощелепної системи, функціональний взаємозв'язок їх, біомеханічні закономірності, які враховуються під час конструювання зубних протезів.

Заняття будь-якого типу рекомендується проводити за принципами програмованого навчання з використанням комп'ютерної техніки, навчальних кінофільмів, відеофільмів, таблиць, муляжів, фантомів.

Глибокому засвоєнню та розумінню дисципліни допоможе використання під час навчальної практики під керівництвом викладача ситуаційних задач, тестів, складання схем, створення малюнків.

Під час вивчення курсу слід розвивати у студентів почуття відповідальності, потяг до поглиблення знань.

Самостійна робота планується і організовується відповідно до основних положень “Організації навчального процесу у вищих навчальних закладах освіти”, затверджених Міністерством освіти України.

Наприкінці курсу передбачається проведення диференційованого заліку.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- будову кісток як органа, види з'єднання кісток;
- будову кісток мозкового та лицьового відділів черепа. Вікові відмінності верхньої та нижньої щелеп. Види контрфорсів та їхнє функціональне значення;
- будову скронево-нижньощелепного суглоба;
- будову м'яза як органа, розташування і функції жувальних та м'яких м'язів;
- будову порожнини рота, язика, зубів, слинних залоз, слизової оболонки порожнини рота.

Студенти повинні вміти:

- самостійно користуватися анатомічними атласами, таблицями, муляжами, фантомами;
- визначати кісткові утворення на черепі та їхні орієнтири на живій людині;
- визначати жувальні та м'які м'язи;

- віднаходити місця пульсації на артеріях голови та шиї;
- визначати ділянки іннервації зубощелепної системи черепними нервами (V, VII, IX, XII пари);
- знати розміщення в порожнині рота анатомічних утворень, які необхідно враховувати під час виготовлення зубних протезів;
- розрізняти зуби за анатомічною формулою;
- розрізняти оклюзію, прикус;
- розв'язувати ситуаційні задачі.

Студенти мають бути поінформовані про:

- сучасні досягнення теорії і практики медичної науки;
- вікові і статеві особливості будови черепа;
- вплив зовнішнього середовища на будову і розвиток людини.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Теми	Кількість годин			
		Усього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Вступ. Загальні відомості з історії розвитку анатомії та фізіології людини. Загальні поняття про анатомію та фізіологію людини	2	2	—	
2	Кістки черепа. З'єднання кісток черепа	12	2	6	4
3	Функціональна анатомія м'язів зубо-щелепної системи	8	2	2	4
4	Кровообіг та лімфовідтік зубо-щелепної системи. Іннервація зубо-щелепної системи	8	2	2	4
5	Функціональна анатомія порожнини рота				
5.1	Будова порожнини рота. Язик. Слинні залози. Слизова оболонка порожнини рота. Анатомічна будова зуба. Терміни прорізування зубів	18	2	10	6
5.2	Анатомічна будова зубних рядів. Фактори стійкості зубних рядів. Оклюзійні криві	8	2	2	4
6	Артикуляція і оклюзія. Прикус. Види прикусу	13	4	4	5
7	Фізіологія і біомеханіка зубо-щелепної системи. Біомеханіка та функції жувального апарату. Статичні та функціональні методи дослідження стану зубо-щелепної системи	12	2	4	6
	Усього	81	18	30	33

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Теми	Кількість годин	
		Самостійна робота	Примітка
1	Кістки черепа. З'єднання кісток черепа	4	
2	Функціональна анатомія м'язів зубо-щелепної системи	4	
3	Кровопостачання та лімфовідтік зубо-щелепної системи	2	
4	Іннервація зубо-щелепної системи	2	
5	Функціональна анатомія порожнини рота. Будова порожнини рота. Язик. Слинні залози. Слизова оболонка порожнини рота. Анатомічна та гістологічна будова зуба. Терміни прорізування зубів. Спеціальна анатомія зубів	8	
6	Анатомічна будова зубних рядів. Фактори стійкості зубних рядів. Оклюзійні криві. Артикуляція оклюзії. Прикус. Види прикусу	8	
7	Фізіологія і біомеханіка зубо-щелепної системи. Біомеханіка жувального апарату. Функції зубощелепної системи. Статистичні та функціональні методи дослідження стану зубо-щелепного апарату	5	
	Усього	33	

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Загальні відомості з історії розвитку анатомії та фізіології людини. Загальні поняття про анатомію та фізіологію людини

ЛЕКЦІЯ

Загальні відомості з історії розвитку анатомії та фізіології людини, їхній взаємозв'язок і значення в медицині.

Поняття про клітину, тканину, види тканин, орган, системи органів.

Зубощелепна система як частина травної системи. Організм як єдине ціле, його взаємозв'язок з навколишнім середовищем.

Внутрішнє середовище організму.

Кров, її склад і функції. Лімфа. Поняття про нервово-гуморальну регуляцію функцій організму.

Нервова система і її зв'язок з органами зубощелепної системи.

Головний мозок: стовбур головного мозку, півкулі головного мозку.

Кіркові центри.

Черепні нерви: трійчастий, лицевий, язикоглотковий, під'язиковий та інші.

Поняття про обмін речовин та енергії.

Тема 2. Кістки черепа. З'єднання кісток черепа

ЛЕКЦІЇ

Кістки мозкового черепа: лобова, решітчаста, клиноподібна потилична, скронева, тім'яна, їх топографія і будова.

Кістки лицевого черепа.

Верхня щелепа. Поверхні тіла, їхній рельєф.

Верхньощелепна пазуха.

Відростки: лобовий, виличний, піднебінний, комірковий.

Відношення зубних комірок кутніх зубів до верхньощелепної пазухи.

Контрфорси.

Вікові відмінності верхньої щелепи.

Нижня щелепа. Тіло нижньої щелепи. Гілки. Підборідний виступ, підборідні горбики, підборідні отвори, коса лінія, верхня і нижня підборідна ость, щелепнопід'язикова борозна.

Під'язикова, піднижньощелепна, двочеревцева ямки.

Комірковий відросток.

Нижньощелепний канал.

Кут нижньої щелепи, його вікові відмінності. Жувальна та крилоподібна горбистості. Вінцевий та виростковий відростки, вирізка нижньої щелепи, головка нижньої щелепи, шийка. Крилоподібна ямка. Контрфорси нижньої щелепи.

Піднебінна кістка: горизонтальна пластинка — малі піднебінні отвори, задня носова ость; перпендикулярна пластинка: верхньощелепна і носова поверхні, клино-піднебінна вирізка, пірамідний відросток.

З'єднання кісток черепа: шви черепа. Хрящові з'єднання.

Скронево-нижньощелепний суглоб: форма, особливості будови, рухи в ньому.

Череп у цілому: склепіння, основа (внутрішня та зовнішня), тверде

піднебіння, орбіта, порожнина носа. Сконева, підсконева, крилопіднебінна ямки.

Форми лицевого черепа.

Вікові і статеві особливості черепа.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчати будову кісток мозкового та лицевого черепа, з'єднання кісток та вікових особливостей.

Практичні навички:

- розпізнавати кістки черепа;
- визначати повітроносні кістки;
- віднаходити основні анатомічні утворення на кістках черепа;
- віднаходити кісткові орієнтири на живій людині;
- промацувати анатомічні утворення кісток;
- розрізняти види швів між кістками черепа, види з'єднання кісток у різні вікові періоди;
- визначати топографію тім'ячок на черепі;
- складати з розрізнених кісток скронево-нижньощелепний суглоб, демонструвати всі можливі рухи в ньому;
- малювати будову скронево-нижньощелепного суглоба.

Тема 3. Функціональна анатомія м'язів зубо-щелепної системи

ЛЕКЦІЯ

Жувальні м'язи голови, їх початок, прикріплення, функції: жувальний м'яз, скроневий м'яз, присередній крилоподібний м'яз, бічний крилоподібний м'яз.

М'язи шиї, що опускають нижню щелепу: щелепно-під'язиковий м'яз, підборідно-під'язиковий м'яз, двочеревцевий м'яз (передне черевце).

Мімічні м'язи, особливості їх розташування і прикріплення.

Коловий м'яз рота, підіймач верхньої губи, опускач верхньої губи, підіймач кута рота, опускач кута рота, великий та малий виличні м'язи, щічний м'яз, підборідний м'яз та інші.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчати розташування, особливості будови та функції жувальних і мімічних м'язів.

Практичні навички:

- сформувати таблицю жувальних м'язів, вказавши початок, місце прикріплення та функцію кожного м'яза;
- продемонструвати розташування жувальних та мімічних м'язів на таблицях, муляжах;
- промацувати скроневий і жувальний м'язи;
- вирішувати практичні завдання, пов'язані з функціями м'язів.

Тема 4. Кровообіг та лімфовідтік зубо-щелепної системи.

Іннервація зубо-щелепної системи

ЛЕКЦІЯ

Загальна характеристика серцево-судинної системи, роль кровообігу в організмі.

Артерії. Загальна сонна артерія, її топографія. Зовнішня сонна артерія та її гілки, які беруть участь у кровопостачанні зубощелепної системи. Язикова артерія, лицева артерія, поверхнева скронева артерія, верхньощелепна артерія, їхні гілки, ділянки кровопостачання.

Вени. Внутрішня яремна вена, її топографія, позачерепні притоки (занижньощелепна вена, лицева вена, язикова вена, крилоподібне сплетення).

Шляхи відтоку лімфи від жувального апарату. Лімфа.

Лімфатичні вузли голови: поверхневі та глибокі привушні, лицеві, підборідні, піднижньощелепні.

Лімфатичні вузли ший: поверхневі та глибокі.

Трійчастий нерв (V пара), його чутливий та руховий корінці. Трійчастий вузол, три гілки. Топографія гілок трійчастого нерва, ділянки іннервації.

Лицевий нерв (VII пара), його топографія, склад волокон, гілки і ділянки іннервації.

Язикоглотковий нерв (IX пара), склад його волокон, топографія, гілки, ділянки іннервації.

Під'язиковий нерв (XII пара), топографія, ділянка іннервації.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчати кровопостачання та лімфообігу зубощелепної системи.

Вивчати черепні нерви, топографію їх, гілки, ділянки іннервації.

Практичні навички:

- віднаходити на таблицях артерії та вени зубощелепної системи, лімфатичні вузли голови і ший;
- віднаходити місця пульсації артерій;
- визначати місця притискання артерій до кісток для тимчасового зупинення кровотечі;
- розв'язувати ситуаційні задачі;
- визначати на черепі отвори, через які черепні нерви виходять із порожнини черепа;
- віднаходити на живій людині проекцію отворів, з яких виходять гілки трійчастого нерва;
- визначати ділянки іннервації верхньощелепного, нижньощелепного, лицевого, язикоглоткового, під'язикового нервів;
- розв'язувати ситуаційні задачі;
- малювати схему розгалуження трійчастого нерва.

Тема 5. Функціональна анатомія порожнини рота

5.1 Будова порожнини рота. Язик. Слинні залози. Слизова оболонка порожнини рота. Анатомічна будова зуба. Терміни прорізування зубів

Загальна характеристика травної системи.

Порожнина рота і її відділи: будова, функції.
Присінок і власне порожнина рота.
Стінки присінка порожнини рота.
Губи, щоки, їх будова. Ясна. Зубні сосочки. Діастема. Позадузубні простори.

Власне порожнина рота, її стінки.

Тверде піднебіння: кісткова основа, шви, отвори. Поперечні піднебінні складки слизової оболонки, різцевий сосочок.

М'яке піднебіння: положення, піднебінна завіска, піднебінний язичок, піднебінний апоневроз, м'язи м'якого піднебіння (м'яз — підіймач піднебінної завіски, м'яз — натягач піднебінної завіски, м'яз язика, піднебінно-язиковий м'яз, піднебінно-глотковий м'яз), піднебінні дужки, піднебінні мигдалики. Зів, його межі. Функції м'якого піднебіння.

Аномалії розвитку обличчя і ротової порожнини — “заяча губа”, “вовча паща”.

Дно порожнини рота (діафрагма рота), його м'язова основа.

Язик: частини, поверхні, м'язові сосочки, язиковий мигдалик, сліпий отвір, вуздечка язика, м'язи язика (власні та скелетні), функції язика. Кровопостачання та іннервація язика.

Великі слинні залози: привушна, під'язикова, підщелепна, їхня топографія, вивідні протоки, отвори проток у порожнині рота.

Будова слизової оболонки порожнини рота, її функції. Значення анатомічних утворень для протезування.

Шари слизової оболонки порожнини рота: покривний, власне слизовий, підслизовий.

Функції слизової оболонки: видільна, всмоктувальна, терморегуляторна, сенсорна.

Рухомість та податливість слизової оболонки порожнини рота.

Класифікація податливості слизової оболонки за Люндом.

Поняття нейтральної та клапанної зони.

Губні вуздечки, щічні складки, вуздечка язика, протоки слинних залоз.

Анатомічна будова зуба.

Частини зуба: коронка, корінь, шийка. Анатомічна коронка зуба, клінічна коронка зуба. Порожнини зуба, канал кореня зуба. Тканини зуба: дентин, емаль, цемент, пульпа.

Періодонт, його будова, функції. Пародонт. Функціональні групи зубів.

Молочні та постійні зуби. Зубна формула постійних та молочних зубів.

Терміни прорізування молочних та постійних зубів. Особливості молочних зубів. Стертість зубів, їх види.

Характеристика коронок окремих зубів верхньої та нижньої щелепи: форма, поверхні, екватор, рельєф, горбки, борозни.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчати будову порожнини рота, язика, слинних залоз, зубів, слизової оболонки.

Практичні навички:

- визначати стінки присінка та власне порожнини рота;
- визначати топографію отворів вивідних проток слинних залоз у порожнині рота;
- визначати в порожнині рота губні, язикову вуздечку та щічні складки

- слизової оболонки;
- демонструвати на фантомах частини і тканини зуба;
- відрізнити штучні зуби за анатомічною формою (верхні зуби від нижніх, зуби правої частини щелепи — від лівої);
- записувати формулу постійних та молочних зубів;
- схематично намалювати зуб і періодонт (вертикальний зріз).

Тема 5.2. Анатомічна будова зубних рядів. Фактори стійкості зубних рядів. Оклюзійні криві

ЛЕКЦІЯ

Фактори стійкості зубних рядів. Зубна альвеолярна і базальна дуга, співвідношення на верхній та нижній щелепах. Оклюзійна поверхня зубних рядів.

Сагітальна оклюзійна крива.

Трансверзальна оклюзійна крива.

Значення для протезування.

Поняття оклюзійної площини.

Морфологічні функціональні порушення при частковій і повній втраті зубів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчати фактори, які забезпечують стійкість зубів у зубних рядах, оклюзійні криві та значення їх під час виготовлення зубних протезів.

Практичні навички:

- характеризувати фактори стійкості зубних рядів;
- схематично зображувати співвідношення зубної, альвеолярної та базальної дуг на верхній і нижній щелепах;
- пояснювати механізм формування оклюзійних кривих, зображувати їх на схематичних малюнках.

Тема 6. Артикуляція і оклюзія. Прикус. Види прикусу

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття артикуляції і оклюзії. Види оклюзії та їх характеристика. Центральна, передня і бічні оклюзії.

Визначення поняття прикусу. Види прикусу (фізіологічний, патологічний) та характеристика їх.

Висота прикусу. Причини її зниження. Поняття про стан фізіологічного спокою.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчати ознаки центральної передньої та бічних оклюзій, ознаки фізіологічного та патологічного прикусу.

Практичні навички:

- характеризувати центральну, передню, бічні оклюзії, визначати між

- ними відмінності;
- демонструвати оклюзії на черепі;
- перевірити види оклюзії в себе;
- схематично замалювати співвідношення нижніх та верхніх кутніх зубів у положенні передньої оклюзії, у положенні бічної оклюзії;
- узявши за основу ортогнатичний прикус, порівнювати з ним ознаки інших видів фізіологічного прикусу;
- визначати характерні особливості різних видів патологічного прикусу.

Тема 7. Фізіологія і біомеханіка зубо-щелепної системи. Біомеханіка та функції жувального апарату. Статичні та функціональні методи дослідження стану зубо-щелепної системи

- Біомеханіка жувального апарату. Вертикальні, сагітальні, трансверзальні рухи нижньої щелепи. Характеристика взаємовідношень зубних рядів та скронево-нижньощелепного суглоба. Сагітальні, трансверзальні різцеві та суглобові шляхи.

- Функції зубощелепної системи. Травна функція: фази жування, регуляція жування, хімічний склад їжі в порожнині рота. Склад і властивості слини. Слина і ротова рідина, їхня відмінність і значення. Регуляція слиновиділення. Акт ковтання. Взаємозв'язок травлення в порожнині рота з наступними етапами травлення в травному каналі. Гальванічні явища, які виникають у порожнині рота внаслідок металевих включень. Вплив гальванізму на стан органів порожнини рота й інші системи організму.

Захисна, мовна, сенсорна, всмоктувальна та видільна функції зубо-щелепної системи, характеристика їх.

- Статичні та функціональні методи дослідження стану зубо-щелепного апарату.

Поняття абсолютної жувальної сили, жувального тиску, жувальної ефективності.

Статичні методи визначення жувальної ефективності за Агаповим та Оксманом.

Функціональні проби Гельмана та Рубінова.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчати біомеханіку жувального апарату, склад слини, процеси травлення в порожнині рота, інші функції зубо-щелепної системи.

Вивчати методи дослідження стану зубо-щелепного апарату.

Практичні навички:

- аналізувати вертикальні, сагітальні, трансверзальні рухи нижньої щелепи;
- продемонструвати рухи нижньої щелепи на моделях щелеп;
- пояснити механізм ковтання;
- визначати жувальну ефективність статичним методом за Агаповим.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Анатомія та фізіологія людини, їх взаємозв'язок і значення в медицині.
2. Поняття про клітину, тканини, види тканин, основні системи органів. Зубо-щелепна система.
3. Роль нервової системи в координації організму та взаємозв'язку його з навколишнім середовищем. Головний мозок, півкулі, кіркові центри.
4. Кістки мозкового черепа.
5. Кістки лицевого черепа.
6. Будова скроневої кістки
7. Будова потиличної кістки.
8. Будова тім'яної та лобової кісток.
9. Будова клиноподібної кістки.
10. Будова верхньої щелепи.
11. Будова нижньої щелепи.
12. Контрфорси, їх види.
13. Скронево-нижньощелепний суглоб.
14. Череп у цілому. Вікові особливості черепа.
15. М'язи, що піднімають нижню щелепу.
16. М'язи, що опускають нижню щелепу.
17. Мімічні м'язи.
18. Основні артерії зубо-щелепної системи.
19. Вени зубо-щелепної системи.
20. Лімфа. Лімфатичні вузли голови та шиї.
21. Трійчастий нерв, його гілки, ділянки іннервації.
22. Лицевий нерв, ділянки іннервації.
23. Язикоглотковий нерв, ділянки іннервації.
24. Під'язиковий нерв, топографія, іннервація.
25. Порожнина рота, її відділи, стінки.
26. Будова слизової оболонки порожнини рота, її рухомість та податливість.
27. Класифікація податливості слизової оболонки порожнини рота за Люндом, за Супплі.
28. Будова та функції язика.
29. Зуб. Анатомічна будова зуба. Терміни прорізування молочних та постійних зубів. Формули зубів.
30. Періодонт: будова, функції. Парадонт.
31. Групи зубів. Ознаки належності зубів.
32. Анатомічна будова зубів верхньої та нижньої щелепи.
33. Стертість зубів, види.
34. Слинні залози: топографія, отвори проток у порожнину рота.
35. Фактори стійкості зубних рядів.
36. Зубна, альвеолярна та базальна дуги верхньої і нижньої щелеп.
37. Оклюзійні криві, характеристика їх.
38. Поняття оклюзії. Види оклюзії, ознаки.
39. Прикус. Види прикусу, ознаки.
40. Висота прикусу, причини зниження. Стан фізіологічного спокою.
41. Біомеханіка жувального апарату. Сагітальні, трансверзальні рухи нижньої щелепи, характеристика їх.
42. Склад слини, її властивості, функції. Регуляція слиновиділення.
43. Гальванічні явища в порожнині рота за наявності металевих включень.

44. Вплив гальванізму на стан органів порожнини рота та інші системи організму.
45. Функції зубо-щелепної системи (захисна, мовоутворювальна, сенсорна, всмоктувальна, видільна).
46. Жувальна сила, жувальний тиск, жувальна ефективність.
47. Гнатодинамометрія.
48. Мастикаціографія.
49. Статичні методи визначення жувальної ефективності.
50. Динамічні методи визначення жувальної ефективності.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Воробьева Е.А., Губарь А.В., Сафьянникова Е.В. Анатомия и физиология. — М.: Медицина, 1987.

Копейкин В.Н. Зубопротезная техника. — М.: Медицина, 1987.

Липченко В.А., Самусев Р.П. Атлас нормальной анатомии человека. — М.: Медицина, 1989.

Полянцева В.А. Нормальная физиология. — М.: Медицина, 1989.

Додаткова

Борисенко А.В. Анатомо-физиологические и гистологические особенности слизистой оболочки полости рта. — К.: Здоров'я, 1994.

Дюбенко К.А. Анатомічна термінологія. — К.: Здоров'я, 2001.

Мороз А.Б. Изготовление металлокерамических конструкций. — СПб.: Человек, 2007. — 130 с.

Недорізанюк О.М., Тарасюк В.С., Компанець В.С., Дякова Л.С. Анатомія щелепно-лицевого відділу голови людини. — К.: Здоров'я, 1993.

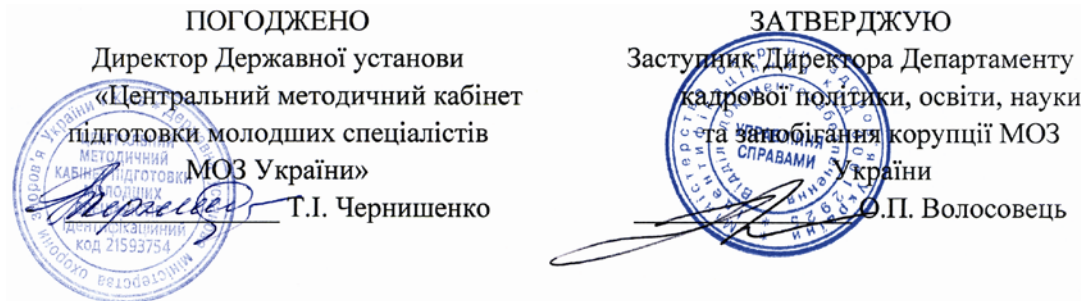
Стрелковський К.М., Власенко А.З., Філіпчик Й.С. Зуботехнічне матеріалознавство. — К.: Здоров'я, 2004. — 332 с.

Фліс П.С., Банних Т.М. Техніка виготовлення знімних протезів. — К.: Медицина, 2008. — 256 с.

Фліс П.С., Власенко А.З. Технологія виготовлення зубних протезів з використанням керамічних і композитних метеріалів. — К.: Медицина, 2010.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ОСНОВИ ЕКОЛОГІЇ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010106 «Стоматологія ортопедична»

Київ
2011

ОСНОВИ ЕКОЛОГІЇ

Укладачі:

М.Б. Шегедин — доктор мед. наук, викладач-методист, викладач вищої категорії, заслужений лікар України, директор Львівського державного медичного коледжу ім. Андрея Крупинського;

І.С. Смачило — викладач-методист, викладач вищої категорії, заступник директора з науково-методичної роботи, Львівського державного медичного коледжу ім. Андрея Крупинського заслужений працівник освіти України;

М.І. Леус — викладач вищої категорії Львівського державного медичного коледжу ім. Андрея Крупинського;

Г.М. Засанська — викладач вищої категорії Львівського державного медичного коледжу ім. Андрея Крупинського.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії медико-профілактичних дисциплін Львівського державного медичного коледжу ім. Андрея Крупинського.

Програму розглянуто та схвалено на засіданні опорно-циклової комісії з природничо-наукової підготовки ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України.

Рецензенти:

Н.О. Крупка — доцент кафедри гігієни та профілактичної токсикології Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького;

М.А. Бунь — канд. мед. наук, доцент ТзОВ Медичний коледж “Монада”.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Медична освіта зубного техника формує екологічний напрям мислення, розуміння ролі чинників довкілля в етіології, патогенезі та профілактиці захворювань ротової порожнини. У плані становлення наукового світогляду студентів програма покликана сприяти формуванню уявлень про людину як про частину природи, а також навчити грамотному сприйняттю явищ, пов'язаних з життям людини в природному середовищі.

Навчальну програму з дисципліни “Основи екології” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010106 “Стоматологія ортопедична” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Для вивчення дисципліни відводиться 54 год, з них: 12 — лекційних, 6 — лабораторних занять, 12 — практичних занять, 24 год самостійної роботи.

Завдання дисципліни “Основи екології” полягають у підготовці студентів на такому рівні, щоб вони оволоділи основними поняттями екології і розуміли її значення у збереженні та відновленні навколишнього середовища.

Програма включає такі теми:

1. Зміст і завдання дисципліни “Основи екології”.
2. Вплив діяльності людини на довкілля.
3. Поняття про біосферу.
4. Вплив діяльності людини на гідросферу.
5. Вплив забруднених ґрунтів на здоров'я людини.
6. Екологічні проблеми харчування.

Вивчення дисципліни передбачає теоретичну підготовку, практичні заняття, самостійну роботу.

Вивчення дисципліни завершується заліком.

Після вивчення дисципліни *студенти повинні знати:*

- завдання екології, її галузі, закони, категорії та методи;
- демографічні проблеми України, вплив навколишнього середовища на здоров'я населення;
- хімічний склад води, гігієнічне оцінювання окремих складових;
- зв'язок хімічного складу води з виникненням ендемічних хвороб (флюороз, карієс зубів, водно-нітратна метгемоглобінемія);
- джерела забруднення гідросфери;
- вплив забруднених ґрунтів на здоров'я;
- екологічні проблеми харчування.

Студенти повинні вміти:

- оцінювати вплив чинників навколишнього середовища на здоров'я населення;
- вимірювати шум і вібрацію;
- проводити екологічно-гігієнічне оцінювання чинників навколишнього середовища;
- вимірювати температуру повітря, вологість, швидкість руху повітря, атмосферний тиск;
- проводити лабораторне дослідження вмісту токсичних речовин і пилу в повітрі;
- визначати хімічні речовини в повітрі;
- визначати фізико-хімічні властивості і хімічні речовини у ґрунті;

— проводити санітарно-хімічні дослідження харчових продуктів.

Студенти мають бути поінформовані про:

- програму ВООЗ “Здоров’я-XXI”. Основи політики досягнення здоров’я для всіх у Європейському регіоні;
- концепцію сталого розвитку природи і суспільства;
- рішення Колегії Міністерства освіти і науки України “Концепція екологічної освіти в Україні“ від 20.12.2001 р. № 13/6-19;
- правові аспекти екології та екологічної безпеки;
- діяльність Всеукраїнської екологічної ліги;
- державну політику і стратегію в галузі охорони здоров’я;
- міжнародне співробітництво в галузі збереження і відновлення довкілля та збереження стійкого розвитку людства.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Теми	Кількість годин				
		Загальний обсяг	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Зміст і завдання дисципліни «Основи екології»	2	2		—	
2	Вплив діяльності людини на довкілля	6	2		4	
3	Поняття про біосферу	6	2	2	2	
4	Вплив діяльності людини на гідросферу	6	2	2	2	
5	Вплив забруднених ґрунтів на здоров'я людини	4	2		2	
6	Екологічні проблеми харчування	6	2	2	2	
	Самостійна робота	24				24
	Усього	54	12	6	12	24

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Теми	Кількість годин
1	Роль медичної екології у формуванні екологічного світогляду та екологічної культури фахівця	2
2	Неспецифічний характер порушень в організмі людини під впливом забруднювачів (окисантна дія на мембрани і внутрішні структури клітини та порушення систем імунітету)	3
3	Особливості екологічної патології дитячого віку	2
4	Екологічні чинники у формуванні епідемічного процесу	2
5	Популяційна та індивідуальна гігієнічна діагностика екологічних порушень здоров'я	2
6	Біомаркери як індикатори потенційної небезпеки чинників природного середовища	2
7	Вплив фізичних чинників навколишнього середовища на здоров'я людини (шум, інфразвук, вібрація, йонізуючі випромінювання)	3
8	Віддалені наслідки впливу хімічних чинників навколишнього середовища на організм людини: онкогенна, мутагенна, тератогенна, ембріотоксична та алергенна дія	3
9	Кінцева мета моніторингу — прогнозування якості навколишнього середовища і здоров'я населення, управління цими процесами	3
10	Медикаментозне, санаторно-курортне лікування і оздоровлення. Формування здорового способу життя	2
	Усього	24

ЗМІСТ

Тема 1. Зміст і завдання дисципліни “Основи екології”

ЛЕКЦІЯ

Визначення, предмет і завдання екології. Коротка історія становлення екології як науки. Галузі та підрозділи екології. Закони, категорії та методи екології. Екологія — теоретична база заходів з охорони природи. Антропогенні фактори. Поняття “екологічне мислення”. Основні завдання екології XXI ст.

Тема 2. Вплив діяльності людини на довкілля

ЛЕКЦІЯ

Світова демографічна ситуація. Демографічні проблеми України. Вплив навколишнього середовища на здоров'я населення. Здоров'я та його критерії. Вплив біологічних факторів на здоров'я людини. Урбанізація та її негативні наслідки. Шумове та вібраційне забруднення. Вплив електромагнітних коливань на здоров'я людини.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчення загальної методики визначення впливу навколишнього середовища на здоров'я населення.

Методи вибору зон спостереження для оцінювання впливу.

Оцінювання впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення (за заданими ситуаційних задач): у задачі вказуються окремі території з населенням, на яке діють (дослідні) або не діють (контрольна зона) фактори, що вивчаються (наведені середні рівні). Для кожної зони спостереження визначаються величини рівнів показників здоров'я (захворюваності, інвалідності, фізичного розвитку, смертності тощо). Необхідно вибрати одну з п'яти схем вивчення впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я людей. Обґрунтувати зону екологічної небезпеки.

Практичні навички:

- вміння користуватися приладами для визначення шуму і вібрації;
- оцінювання екологічно-гігієнічних факторів навколишнього середовища на здоров'я населення.

Тема 3. Поняття про біосферу

ЛЕКЦІЯ

Біосфера, її складові, взаємозв'язок між ними. Гігієнічне значення біосфери. Повітряне середовище як елемент біосфери. Хімічний склад повітря, його гігієнічна характеристика. Забруднення атмосферного повітря. Фізичні властивості повітряного середовища та їх вплив на організм. Природні та штучні джерела йонізуючої радіації. Техногенні зміни радіаційного фону в

Україні внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС та їх гігієнічне оцінювання.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ

Відбір проб повітря для дослідження в ньому вмісту пилу, хімічних і токсичних речовин у повітрі за допомогою універсального газоаналізатора. Еколого-гігієнічне оцінювання результатів досліджень.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Ознайомлення з організацією лабораторного контролю за якістю атмосферного повітря. Визначення рівня забрудненості атмосферного повітря за допомогою лабораторних методів дослідження. Проведення вимірювань температури, відносної вологості, атмосферного тиску, швидкості руху повітря.

Практичні навички:

- вимірювання температури повітря термометрами, термографом;
- вимірювання відносної вологості психрометрами Августа і Ассмана;
- вимірювання атмосферного тиску барометром;
- вимірювання швидкості руху повітря анемометром;
- визначення вмісту токсичних речовин в атмосферному повітрі за допомогою газоаналізаторів (експрес-методом);
- визначення вмісту пилу в атмосферному повітрі ваговим методом.

Тема 4. Вплив діяльності людини на гідросферу

ЛЕКЦІЯ

Вода як елемент довкілля. Фізіологічне та екологічне значення води. Кругообіг води в природі, його характеристика. Епідеміологічне значення води. Хімічний склад води, гігієнічне оцінювання окремих складових, зв'язок хімічного складу води з виникненням ендемічних хвороб (флюороз, карієс зубів, водно-нітратна метгемоглобінемія). Вимоги до якості питної води. Роль водопостачання в профілактиці захворювань населення. Вплив діяльності людини на гідросферу. Світові проблеми прісної води. Джерела забруднення гідросфери. Забруднення природних вод України.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ

Лабораторне дослідження питної води. Дослідження природного сольового складу води.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Дослідження речовин антропогенного походження. Еколого-гігієнічне оцінювання результатів дослідження.

Практичні навички:

- визначення жорсткості води, азоту нітратів, сульфатів, фтору, йоду;
- визначення азоту амонійних солей і окислювальності води.

Тема 5. Вплив забруднених ґрунтів на здоров'я людини

ЛЕКЦІЯ

Ґрунт як фактор біосфери. Механічний склад і фізичні властивості ґрунту, процеси самоочищення ґрунту. Біохімічні провінції та біогеохімічні ендемії.

Ґрунт як фактор передачі інфекційних захворювань та глистних інвазій. Гігієнічне значення очищення населених місць. Вплив господарської діяльності на ґрунт. Сучасний стан ґрунтів України. Оцінювання забруднення ґрунтів. Вплив забруднених ґрунтів на здоров'я людини.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Дослідження фізико-механічних властивостей ґрунту: механічного складу ґрунту, вологості та пористості ґрунту, хімічних речовин (амонійного азоту, нітратного азоту).

Практичні навички:

- визначення величин зерен ґрунту і об'єму пор ґрунту;
- визначення вологості та пористості ґрунту;
- визначення хімічних речовин у ґрунті.

Тема 6. Екологічні проблеми харчування

ЛЕКЦІЯ

Харчування та здоров'я людини. Екологічні проблеми харчування населення України. Особливості нормування пестицидів, залишків добрив у продовольчій сировині та харчових продуктах. Убіквітарні забруднювачі продовольчої сировини і харчових продуктів.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ

Лабораторні методи визначення ксенобіотиків у харчових продуктах. Еколого-гігієнічне оцінювання результатів дослідження

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Санітарно-хімічні методи дослідження харчових продуктів. Визначення шкідливих домішок у харчових продуктах. Особливості екологічного нормування ксенобіотиків у харчових продуктах: пестицидів, нітратів, важких металів у харчових продуктах.

Практичні навички:

- визначення гронозана (експрес-метод);
- визначення консервантів у молоці;
- визначення нітратів у м'ясі;
- визначення нітритів і нітратів у рослинних продуктах;
- визначення солей важких металів у харчових продуктах.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Вміння користуватися приладами для визначення шуму і вібрації.
2. Оцінювання екологічно-гігієнічної факторів навколишнього середовища на здоров'я населення.
3. Вимірювання температури повітря термометрами, термографом.
4. Вимірювання відносної вологості психрометрами Августа і Ассмана.
5. Вимірювання атмосферного тиску барометром.
6. Вимірювання швидкості руху повітря анемометром.
7. Визначення вмісту токсичних речовин в атмосферному повітрі за допомогою газоаналізаторів (експрес-методом).
8. Визначення вмісту пилу в атмосферному повітрі ваговим методом.
9. Визначення жорсткості води, азоту нітратів, сульфатів, фтору, йоду.
10. Визначення азоту амонійних солей і окислювальності води.
11. Визначення величин зерен ґрунту і об'єму пор ґрунту.
12. Визначення вологості та пористості ґрунту.
13. Визначення амонійного та нітратного азоту.
14. Визначення гронозана (експрес-метод).
15. Визначення консервантів у молоці.
16. Визначення нітратів у м'ясі.
17. Визначення нітритів і нітратів у рослинних продуктах.
18. Визначення солей важких металів у харчових продуктах.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Визначення, предмет і завдання екології.
2. Коротка історія становлення екології як науки.
3. Галузі та підрозділи екології.
4. Закони, категорії та методи екології.
5. Екологія — теоретична база заходів з охорони природи.
6. Антропогенні фактори.
7. Поняття „екологічне мислення“.
8. Основні завдання екології XXI ст.
9. Світова демографічна ситуація.
10. Демографічні проблеми України.
11. Вплив навколишнього середовища на здоров'я населення.
12. Здоров'я та його критерії.
13. Вплив біологічних факторів на здоров'я людини.
14. Урбанізація та її негативні наслідки.
15. Шумове та вібраційне забруднення.
16. Вплив електромагнітних коливань на здоров'я людини.
17. Біосфера її складові, взаємозв'язок між ними. Гігієнічне значення біосфери.
18. Повітряне середовище як елемент біосфери. Хімічний склад повітря, його гігієнічна характеристика.
19. Забруднення атмосферного повітря. Фізичні властивості повітряного середовища та їх вплив на організм.
20. Природні та штучні джерела йонізуючої радіації. Техногенні зміни радіаційного фону в Україні внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС та їх гігієнічне оцінювання.
21. Вода як елемент довкілля. Фізіологічне та гігієнічне значення води.
22. Кругообіг води в природі, його характеристика. Епідеміологічне значення води.
23. Хімічний склад води, гігієнічне оцінювання окремих складових, зв'язок хімічного складу води з виникненням ендемічних хвороб (флюороз, карієс зубів, водно-нітратна метгемоглобінемія).
24. Вимоги до якості питної води. Роль водопостачання у профілактиці захворювань населення.
25. Вплив діяльності людини на гідросферу.
26. Світові проблеми прісної води.
27. Джерела забруднення гідросфери.
28. Забруднення природних вод України.
29. Ґрунт як фактор біосфери. Механічний склад і фізичні властивості ґрунту, процеси самоочищення ґрунту.
30. Біохімічні провінції та біогеохімічні ендемії.
31. Ґрунт як фактор передачі інфекційних захворювань та глистних інвазій.
32. Гігієнічне значення очищення населених місць.
33. Вплив господарської діяльності на ґрунт.
34. Сучасний стан ґрунтів України.
35. Оцінювання забруднення ґрунтів. Вплив забруднених ґрунтів на здоров'я людини.
36. Харчування та здоров'я людини.
37. Екологічні проблеми харчування населення України.
38. Особливості нормування пестицидів, залишків добрив у продовольчій

сировині та харчових продуктах.

39. Убіквітарні забруднювачі продовольчої сировини і харчових продуктів.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Білявський Г.О. та ін. Основи екології: підручник / Г.О. Білявський, Р.С. Фурдуй, І.Ю. Костіков. — К.: Либідь, 2004. — 408 с.

Білявський Г.О., Падун М.М., Фурдуй Р.С. Основи загальної екології: підручник. — 2-ге вид., зі змінами. — К.: Либідь, 1995. — 368 с.

Додаткова

Голубець М.А. Від біосфери до соціосфери. — Л.: Поллі, 1997. — 256 с.

Гук М. та ін. Державна екологічна інспекція України. Державна інспекція охорони природного середовища Польщі. Контроль і моніторинг природного середовища в Україні та Польщі. — Варшава, 1994. — 99 с.

Кормилицын В.И., Цицкивили М.С., Яламов Ю.М. Основы экологии: учеб. пособие. — М.: МПУ, 1997. — 68 с.

Назарук М.М. Соціоекологія: словник-довідник. — Л.: ВНТЛ, 1998. — 172 с.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа “Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України

ПОГОДЖЕНО	ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державної установи «Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України»	Заступник Директора Департаменту кадрової політики, освіти, науки та запобігання корупції МОЗ України
 Т.І. Чернишенко	 О.П. Волосовець

Note: The image contains two official blue circular seals. The left seal is for the 'Central Methodological Cabinet for the Training of Young Specialists' (MOZ Ukraine) with registration code 21593754. The right seal is for the Department of Human Resources Policy, Education, Science, and Anti-Corruption (MOZ Ukraine).

ЗУБОПРОТЕЗНЕ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010106 “Стоматологія ортопедична”

Київ
2011

ЗУБОПРОТЕЗНЕ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО

Укладачі:

С.Г. Колесников — викладач-методист, викладач вищої кваліфікаційної категорії, директор Горлівського медичного коледжу;

А.Л. Пастухов — викладач I кваліфікаційної категорії Горлівського медичного коледжу.

Програму розглянуто та схвалено на засіданні предметної ЦМК зуботехнічних дисциплін Горлівського медичного коледжу 16 вересня 2011 р., протокол № 2.

Програму розглянуто та рекомендовано опорною цикловою комісією стоматологічних дисциплін Міністерства охорони здоров'я України.

Рецензенти:

В.А Кльомін — доктор мед. наук, професор, завідувач кафедри ортопедичної стоматології Донецького національного медичного університету ім. М. Горького;

О.М. Просяник — лікар-стоматолог I кваліфікаційної категорії, начальник відділу охорони здоров'я м. Горлівка Донецької області;

К.А. Кірносенко — викладач-методист, викладач вищої кваліфікаційної категорії Горлівського медичного коледжу.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Зубопротезне матеріалознавство” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010106 “Стоматологія ортопедична” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

В основу програми покладено принцип послідовного вивчення спеціальних дисциплін з урахуванням міжпредметних зв’язків та поступовим ускладненням матеріалу.

Основна мета полягає в тому, щоб надати можливість студентам спеціальності “Стоматологія ортопедична” медичних училищ і коледжів досконало вивчити й ознайомити майбутні медичні кадри з фізичними, хімічними, механічними, біологічними властивостями зуботехнічних матеріалів.

Викладання матеріалу з теоретичних та практичних занять має бути чітким, логічно послідовним. При вивченні предмета особливу увагу потрібно зосередити на порівняльній оцінці матеріалів, змінах і перетвореннях, які відбуваються в них на різних технологічних етапах. На заняттях слід показувати матеріали, вироби, напівфабрикати, які використовуються в зуботехнічних лабораторіях і стоматологічних кабінетах.

Під час процесу вивчення застосовують наочність, технічні засоби навчання, методичну документацію для студентів та викладачів з теми заняття.

Для активізації розумової діяльності студентів заняття слід забезпечувати плакатами, демонстрацією зуботехнічних матеріалів, комп’ютерними програмами, відеофільмами, тестами, схемами та іншими видами наочності.

Для творчого розвитку студентів потрібно систематично організовувати їх самостійну роботу зі спеціальною літературою.

Програма визначає загальну спрямованість викладання курсу та обсяг знань, якими повинні оволодіти студенти. Циклові комісії зуботехнічних дисциплін мають можливість працювати з програмою творчо, корегувати її зміст (до 15 %), розробляти індивідуальні завдання, але вся робота спрямована на підготовку кваліфікованого працівника, що має необхідні теоретичні знання і вміє застосовувати їх на практиці

Згідно з орієнтованим навчальним планом зі спеціальності, програма передбачає контроль у вигляді екзамену після першого семестрів.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- правила безпеки під час роботи із зуботехнічними матеріалами та у спеціальних приміщеннях (паяльна, полімеризаційна, полірувальна);
- історію розвитку зуботехнічного матеріалознавства;
- основні властивості зуботехнічних матеріалів;
- матеріали для відбитків і моделей та особливості роботи з ними;
- моделювальні матеріали. Фізичні та механічні властивості восків і воскових сумішей;
- воски сучасних виробничих фірм;
- пластмаси, які використовуються в ортопедичній стоматології. Класифікацію пластмас, властивості та показання до використання;
- керамічні та ситалові маси, які використовуються в стоматологічній

практиці. Властивості керамічних мас і показання до застосування різних керамічних матеріалів, основні принципи роботи з керамічними масами;

- загальні відомості про метали та їх сплави, їх властивості, використання;
- металоакрилові та металокерамічні протези і сучасні матеріали для їх виготовлення;
- матеріали для оброблення пластмаси та металу;
- допоміжні матеріали, які використовуються в ортопедичній стоматології.

Студенти повинні вміти:

- дотримуватися техніки безпеки в зуботехнічній лабораторії при роботі з зуботехнічними матеріалами та інструментами;
- класифікувати матеріали;
- приготувати зуботехнічні матеріали до роботи;
- застосовувати зуботехнічні матеріали за призначенням;
- використовувати зуботехнічні матеріали;
- вказувати на переваги та недоліки матеріалів;
- проводити технологічні етапи використання зуботехнічних матеріалів;
- використовувати матеріали при виготовленні зубних протезів;
- володіти основними методами оброблення зуботехнічних матеріалів.

Студенти мають бути поінформовані про:

- історію розвитку зуботехнічного виробництва;
- нові досягнення в зуботехнічному матеріалознавстві;
- сучасні матеріали для виготовлення ортопедичних конструкцій закордонного та вітчизняного виробництва.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

(на основі повної загальної середньої освіти)

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика	Самостійна робота
1	Вступ. Охорона праці та правила техніки безпеки під час роботи в зуботехнічній лабораторії з зуботехнічними матеріалами. Історія розвитку зуботехнічного матеріалознавства	3	2	—	1
2	Основні властивості зуботехнічних матеріалів	6	2		4
3	Матеріали для відбитків і моделей				
3.1	Призначення матеріалів для відбитків і вимоги до них. Класифікація матеріалів. Властивості матеріалів, склад, застосування, переваги та недоліки	2	2		
3.2	Еластичні (гідролоїдні) агарові, альгінатні, гумоподібні (тіюколові, поліефірні) матеріали	2	2		
3.3	Сіліконові відбиткові матеріали. Вимоги, склад, властивості, застосування	8	2	2	4
4	Інші матеріали, які використовуються в ортопедичній стоматології	6	2		4
5	Моделювальні матеріали				
5.1	Основні відомості про моделювальні матеріали, вимоги до них	6	2		4
5.2	Воски та воскові суміші, які використовуються для виготовлення зубних протезів	2	2		
5.3	Сучасні воскові суміші і воски закордонного виробництва: “Renfert” виробництво, “Шуллер Денталь”	4	2	2	
6	Пластмаси, які використовуються в стоматологічній практиці				
6.1	Загальні відомості і класифікація пластмас, які використовуються в стоматологічній практиці. Поняття про полімею і мономею. Реакція полімеризації пластмаси	6	2		4
6.2	Склад, властивості та використання пластмас холодної та гарячої полімеризації. Еластичні пластмаси. Склад, властивості, застосування	2	2		
6.3	Термопласти: склад, властивості. Композити, фотокомпозити: склад, властивості, використання	4	2	2	
7	Метали і сплави				
7.1	Загальні відомості про метали та їх сплави, які використовуються в стоматологічній практиці; їх фізичні, хімічні і технологічні властивості. Кристалічна будова металів. Види сплавів	2	2		
7.2	Нержавіюча сталь. Загальні відомості, основні компоненти (залізо, хром, нікель, вуглець). Фізичні, хімічні, механічні властивості нержавіючої сталі. Кобальто-хромові сплави	2	2		
7.3	Допоміжні метали: мідь, свинець, цинк, олово, вісмут, кадмій. Основні властивості, застосування. Легкоплавкі сплави: склад, властивості, застосування	8	2	2	4
8	Керамічні та ситалові маси, які використовуються в стоматологічній практиці				
8.1	Загальні відомості про керамічні та ситалові	6	2		4

	маси, їх фізико-механічні властивості; сировина для одержання цих матеріалів				
8.2	Сучасні безметалеві керамічні матеріали	4	2	2	
9	Формові та абразивні матеріали	5	2		3
10	Нові досягнення в зуботехнічному матеріалознавстві	3	2		1
	Усього	81	38	10	33

Примітка. Визначення тем для самостійної позааудиторної роботи студентів здійснюють предметні (циклові) комісії за навчальним планом, які мають можливість вносити корективи в зміст програми до 15 %.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Охорона праці в галузі	1
2	Фізичні, механічні, хімічні та технологічні властивості зуботехнічних матеріалів	4
3	Склад, властивості, особливості застосування еластичних (силіконових) матеріалів для відбитків	4
4	Ізолювальні лаки, роз'єднувальні матеріали. Сучасні склоіономерні цементи	4
5	Склад, властивості, особливості використання моделювальних восків	4
6	Властивості пластмас, які використовуються для мостоподібних протезів. Склад, властивості, самотвердіючих пластмас	4
7	Допоміжні метали: мідь, свинець, цинк, вісмут. Основні властивості, склад, використання	4
8	Керамічні маси та сплави	4
9	Формувальні маси для виготовлення вогнетривких моделей. Вибілювачі. Абразивні та додаткові матеріали	3
10	Сучасні композиційні матеріали. Декоративні покриття при виготовленні ортопедичних конструкцій	1
	Усього	33

Примітка: Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії медичних навчальних закладів.

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Охорона праці та правила техніки безпеки під час роботи в зуботехнічній лабораторії із зуботехнічними матеріалами. Історія розвитку зуботехнічного матеріалознавства

ЛЕКЦІЯ

Засоби індивідуального та колективного захисту від джерел шкідливої дії на організм. Техніка безпеки під час роботи в спеціальних приміщеннях з хімічно активними, легкозаймистими, вибухонебезпечними речовинами (паяльна, ливарна, полімеризаційна, полірувальна лабораторії). Правила використання та зберігання матеріалів, які можуть бути джерелом шкідливої дії на організм (кислоти, луги, ефіри, бензин, розплавлені та гарячі сплави тощо). Правила антисептичного оброблення протезів і відбитків. Надання першої медичної допомоги при ушкодженні джерелом шкідливої дії. Історія розвитку зуботехнічного матеріалознавства. Внесок українських учених і виробничих колективів. Класифікація матеріалів, які використовуються в стоматологічній практиці. Організація забезпечення зуботехнічної лабораторії матеріалами, інструментарієм та контролю їх використання.

Тема 2. Основні властивості зуботехнічних матеріалів

ЛЕКЦІЯ

Поняття про основні та допоміжні матеріали. Вимоги до основних і допоміжних матеріалів. Основні властивості матеріалів: фізичні (щільність, температура плавлення, кипіння, тепло- та електропровідність, теплове розширення, температура кристалізації), механічні (твердість, міцність, пружність, пластичність, в'язкість, втомлюваність), основні методи визначення механічних властивостей; хімічні (електрохімічні показники, які характеризують активність матеріалів у середовищі порожнини рота, рН слини, гальванічний ефект, полімеризація, поліконденсація, реакція відновлення, реакція окислення, корозія); технологічні (кування, вальцювання, ливарні властивості: текучість, опаюваність, поняття про наклеп та усадку), біологічні (інертність щодо біологічних процесів, які мають місце в органах і тканинах організму людини).

Тема 3. Матеріали для відбитків і моделей

3.1. Призначення матеріалів для відбитків і вимоги до них. Класифікація матеріалів. Властивості матеріалів, склад, застосування, переваги та недоліки

ЛЕКЦІЯ

Еластичні (гідроколоїдні) агарові, альгінатні, гумоподібні (силіконові, тіоколові, поліефірні); кристалізуючі (на основі цинку оксиду і евгенолу);

термопластичні.

3.2. Еластичні (гідроколоїдні) агарові, альгінатні, гумоподібні (тіоколові, поліефірні) матеріали

ЛЕКЦІЯ

Властивості матеріалів, склад, застосування, переваги та недоліки.

3.3. Силіконові відбиткові матеріали. Вимоги, склад, властивості, застосування

ЛЕКЦІЯ

Сучасні відбиткові синтетичні матеріали (А-силікони і С-силікони). Матеріали для виготовлення звичайних і комбінованих моделей.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Правила техніки безпеки під час роботи в зуботехнічній лабораторії з зуботехнічними матеріалами та інструментами.

Еластичні (гідрокоїдні), агарові, альгінатні, гумоподібні (силіконові, тіоколові, поліефірні); кристалізуючі (на основі цинку оксиду й евгенолу); термопластичні — вимоги до них.

Властивості матеріалів, застосування, переваги та недоліки.

Матеріали для виготовлення звичайних і комбінованих моделей.

Сучасні відбиткові синтетичні матеріали (А-силікони і С-силікони).

Практичні навички:

- дотримання техніки безпеки в зуботехнічній лабораторії під час роботи із зуботехнічними матеріалами та інструментами;
- уміння класифікувати матеріали;
- застосування відбиткових матеріалів;
- зазначення переваг та недоліків відбиткових матеріалів.

Тема 4. Інші матеріали, які використовуються в ортопедичній стоматології

ЛЕКЦІЯ

Флюси, неорганічні кислоти та вибілювачі, електроліти для електрополірування зубних протезів. Ізолювальні лаки, мольдин, азбест, етиловий спирт, бензин та ін. Основні властивості та застосування. Сучасні склоіономерні цементы.

Тема 5. Моделювальні матеріали

5.1. Основні відомості про моделювальні матеріали, вимоги до них

ЛЕКЦІЯ

Віск тваринного, рослинного, мінерального і синтетичного походження;

фізичні і механічні властивості.

5.2. Воски та воскові суміші, які використовуються для виготовлення зубних протезів

ЛЕКЦІЯ

Склад, властивості, застосування восків та воскових сумішей.

5.3. Сучасні воскові суміші і воски закордонного виробництва: “Renfert” виробництво, “Шуллер Денталь”

ЛЕКЦІЯ

Властивості, недоліки та переваги, застосування сучасних воскових сумішей.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Правила техніки безпеки під час роботи в зуботехнічній лабораторії із зуботехнічними матеріалами та інструментами.

Властивості основних воскових сумішей, які використовуються для виготовлення зубних протезів.

Сучасні воскові суміші і воски закордонного виробництва. Властивості, вимоги до них, недоліки та переваги, застосування.

Практичні навички:

- дотримання техніки безпеки в зуботехнічній лабораторії під час роботи із зуботехнічними матеріалами та інструментами;
- уміння класифікувати моделювальні матеріали;
- використання моделювальних матеріалів;
- зазначення переваг та недоліків матеріалів.

Тема 6. Пластмаси, які використовуються в стоматологічній практиці

6.1. Загальні відомості та класифікація пластмас, які використовуються в стоматологічній практиці. Поняття про полімею і мономею. Реакція полімеризації пластмаси

ЛЕКЦІЯ

Компоненти акрилових пластмас та їх значення. Співполімери. Фізичні, хімічні та механічні властивості пластмас, які використовуються для виготовлення різних видів зубних протезів.

6.2. Склад, властивості та використання пластмас холодної та гарячої полімеризації. Еластичні пластмаси. Склад, властивості, застосування

ЛЕКЦІЯ

Технологічні режими використання пластмас холодної та гарячої

полімеризації. Пластмаси на основі фотополімерів. Механізм з'єднання пластмасових зубів із пластмасовим і металевим базисом зубних протезів.

6.3. Термопласти: склад, властивості. Композити, фотокомпозити: склад, властивості, використання

ЛЕКЦІЯ

Технологія використання сучасних полімерних матеріалів для виготовлення різноманітних ортопедичних конструкцій.

Відомості про керомери й ортомери.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Правила техніки безпеки під час роботи в зуботехнічній лабораторії з зуботехнічними матеріалами та інструментами.

Компоненти пластмас та їх значення. Пластмаси, які використовуються для виготовлення знімних, незнімних, щелепно-лицевих, бюгельних протезів і ортодонтичних апаратів.

Пластмаси холодної та гарячої полімеризації. Технологічні режими використання пластмас. Реакція полімеризації пластмаси.

Еластичні пластмаси, пластмаси на основі фотополімерів, термопласти — властивості, застосування. Механізм з'єднання пластмасових зубів із пластмасою та металом.

Композити, фотокомпозити: властивості, використання.

Практичні навички:

- дотримання техніки безпеки в зуботехнічній лабораторії під час роботи із зуботехнічними матеріалами та інструментами;
- використання пластмас;
- проведення технологічних етапів холодної та гарячої полімеризації;
- зазначення переваг та недоліків матеріалів.

Тема 7. Метали і сплави

7.1. Загальні відомості про метали та їх сплави, які використовуються в стоматологічній практиці; їх фізичні, хімічні і технологічні властивості. Кристалічна будова металів. Види сплавів

ЛЕКЦІЯ

Алотропні перетворення в металах та сплавах. Поняття про текучість металів, гальванічні явища між різними металами в порожнині рота. Дорогоцінні метали та їх сплави. Фізичні, хімічні і механічні властивості дорогоцінних металів. Застосування цих металів для виготовлення зубних протезів. Золото, сплави золота та їх використання в зубопротезній техніці. Платина та її сплави. Срібло, паладій, їх сплави. Срібно-паладієві сплави.

7.2. Нержавіюча сталь. Загальні відомості, основні компоненти (залізо, хром, нікель, вуглець). Фізичні, хімічні, механічні властивості нержавіючої сталі. Кобальто-хромові сплави

ЛЕКЦІЯ

Склад, властивості, застосування у стоматологічній практиці. Основні методи оброблення сплавів (тиск, лиття, вальцювання, термічне оброблення, шліфування, електрохімічне оброблення). З'єднування сплавів металів, зокрема за допомогою припою. Зміни структури властивостей сплавів після їх механічного та термічного оброблення. Припої для золотих, срібно-паладієвих сплавів і нержавіючої сталі. Склад, фізичні, хімічні та механічні властивості.

7.3. Допоміжні метали: мідь, свинець, цинк, олово, вісмут, кадмій. Основні властивості, застосування. Легкоплавкі сплави: склад, властивості, застосування

ЛЕКЦІЯ

Латунь, бронза, їх використання в ортопедичній стоматології. Сучасні сплави для металокераміки на основі срібла, паладію, золота, платини. Сучасні кобальто-хромові сплави для виготовлення бюгельних протезів і металокераміки. Титан і його сплави, використання в ортопедичній стоматології.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Правила техніки безпеки під час роботи в зуботехнічній лабораторії із зуботехнічними матеріалами та інструментами.

Срібно-паладієві сплави. Нержавіюча сталь. Кобальто-хромові сплави. Властивості, застосування. Основні методи оброблення сплавів (тиск, лиття, вальцювання, термічне оброблення, шліфування, електрохімічне оброблення). З'єднування сплавів металів, зокрема за допомогою припою.

Припої для золотих, срібно-паладієвих сплавів і нержавіючої сталі.

Легкоплавкі сплави: властивості, застосування.

Практичні навички:

- дотримання техніки безпеки в зуботехнічній лабораторії під час роботи із зуботехнічними матеріалами та інструментами;
- використання металів для виготовлення зубних протезів;
- проведення основних методів оброблення сплавів;
- зазначення переваг та недоліків матеріалів;
- проведення технологічних етапів з'єднування сплавів металів, зокрема за допомогою припою.

Тема 8. Керамічні та ситалові маси, які використовуються в стоматологічній практиці

8.1. Загальні відомості про керамічні та ситалові маси, їх фізико-механічні властивості; сировина для одержання цих матеріалів

ЛЕКЦІЯ

Шихта і фрита. Значення і характеристика цих компонентів. Основні принципи роботи з керамічними масами, які використовуються для виготовлення зубних протезів.

8.2. Сучасні безметалеві керамічні матеріали

ЛЕКЦІЯ

Керамічні маси для облицювання безметалевих каркасів. Литтєва кераміка, пресована кераміка, цирконові заготовки та їх використання.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Правила техніки безпеки під час роботи в зуботехнічній лабораторії із зуботехнічними матеріалами та інструментами.

Принципи роботи з керамічними масами, які використовуються для виготовлення зубних протезів.

Сучасні безметалеві керамічні матеріали. Литтєва, пресована кераміка, цирконові заготовки та їх використання.

Практичні навички:

- дотримання техніки безпеки в зуботехнічній лабораторії під час роботи із зуботехнічними матеріалами та інструментами;
- підготовка набору маси за кольором та призначенням;
- приготування та використання керамічних та сіталових мас.

Тема 9. Формувальні та абразивні матеріали

ЛЕКЦІЯ

Вимоги до формувальних матеріалів. Склад, властивості застосування гіпсових, фосфатних і силікатних формувальних матеріалів. Сучасні фосфатні маси. Маси для дублювання. Значення компонентів формувальних матеріалів. Компенсаційне розширення формувальних мас та їх значення для виготовлення високоякісних зубних протезів. Класифікація абразивних матеріалів. Природні абразивні матеріали (алмаз, корунд, пемза тощо); штучні абразивні матеріали (електрокорунд, карборунд, карбіди бору, вольфраму). Порівняльна характеристика властивостей абразивних матеріалів, які використовуються для шліфування та полірування. Матеріали для з'єднання абразивних зерен і створення шліфувальних інструментів. Види і маркування шліфувальних інструментів. Компоненти полірувальних матеріалів: хрому і заліза оксиди, пемза, крейда. Полірувальні пасти, їх склад і застосування.

Тема 10. Нові досягнення в зуботехнічному матеріалознавстві

ЛЕКЦІЯ

Металоакрилові та металокерамічні протези й сучасні матеріали для їх виготовлення. Сучасні композиційні матеріали для виготовлення ортопедичних конструкцій (хімічного та світлового твердіння). Використання декоративних покриттів при виготовленні ортопедичних конструкцій; матеріали, які для цього використовуються.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Правила техніки безпеки в зуботехнічному виробництві.
2. Шкідливі фактори зубопротезного виробництва.
3. Назвіть засоби захисту персоналу зуботехнічної лабораторії. Наведіть приклади їх застосування.
4. Вимоги до виробничих приміщень зуботехнічної лабораторії.
5. З якими шкідливими речовинами працює зубний технік під час виготовлення ортопедичних конструкцій?
6. Види вентиляції в різних приміщеннях зуботехнічної лабораторії?
7. Які захисні засоби застосовують під час термічного оброблення металів, паяння і вибілювання?
8. Індивідуальні засоби захисту від дії шкідливих факторів у різних виробничих приміщеннях зуботехнічної лабораторії.
9. Основні вимоги техніки безпеки до оснащення робочого місця зубного техника.
10. Техніка безпеки під час роботи з легкозаймистими речовинами, кислотами, лугами, пилоподібними матеріалами, бензином.
11. Протипожежні заходи в приміщеннях зуботехнічної лабораторії.
12. Які нещасні випадки можливі під час роботи в зуботехнічній лабораторії?
13. Перша допомога при термічних і хімічних опіках.
14. Перша допомога при ураженні електрострумом, вдиханні керамічного пилу.
15. Антисептичне оброблення відбитків і готових ортопедичних конструкцій.
16. Класифікація матеріалів, які застосовують в ортопедичній стоматології.
17. Вимоги до конструкційних матеріалів.
18. Вимоги до основних зуботехнічних матеріалів.
19. Біологічні властивості зуботехнічних матеріалів. Вимоги до них.
20. Основні показники фізичних властивостей зуботехнічних матеріалів.
21. Поняття про плавлення. Легкоплавкі й тугоплавкі метали.
22. Провідність електроструму й опір струму, їх значення для зубного протезування.
23. Теплове розширення, коефіцієнти лінійного й об'ємного розширення. Значення теплового розширення матеріалів для зубного протезування.
24. Поняття про адгезію.
25. Порівняльна характеристика коефіцієнтів лінійного розширення окремих зуботехнічних матеріалів і природних зубів.
26. Механічні властивості матеріалів.
27. Дайте визначення термінам «міцність» і «крихкість» матеріалів.
28. Що таке міцність матеріалу на розтягування і стискання?
29. Способи зміцнення матеріалів, сплавів металів і пластмас.
30. Твердість матеріалу. Її значення для зубного протезування.
31. Методи дослідження матеріалів на твердість (за Моосом, Брінеллем та ін.).
32. Характеристика твердості штучних зубів і коронок (порівняно з природними зубами).
33. Пружність матеріалу. Її значення для зубного протезування.
34. Назвіть технологічний етап виготовлення незнімного зубного протеза,

- коли пружність матеріалу небажана.
35. Пластичність матеріалу. Її значення для технології виготовлення ортопедичних конструкцій.
 36. Поняття про втомлюваність матеріалу.
 37. Значення втомлюваності матеріалів для зубного протезування. Шляхи боротьби з нею.
 38. В'язкість матеріалів. Методи її визначення.
 39. Деформація. Її види і значення для ортопедичної стоматології.
 40. Хімічні властивості зуботехнічних матеріалів. Хімічна дія слини та їжі на металеві ортопедичні конструкції.
 41. Поняття про електрохімічну активність металів. Її значення для зубопротезування. Причини виникнення гальванічних струмів у ротовій порожнині.
 42. Наслідки електрохімічних процесів, що виникають у ротовій порожнині.
 43. Які ускладнення можуть виникнути, якщо зубні протези виготовлені з різнорідних сплавів?
 44. Поясніть поняття “полімеризація” і “поліконденсація”. У чому різниця між ними?
 45. Що таке корозія металу? Її види. Вплив порушення умов полімеризації пластмасового протеза на його якість.
 46. Що таке ковкість? Застосування ковкості під час виготовлення ортопедичних конструкцій. Наведіть приклади ковких матеріалів.
 47. Що таке вальцювання? Його застосування в ортопедичній стоматології.
 48. Що таке лиття? Ливарні властивості матеріалу. Умови, за яких сплави металів і пластмаси проявляють текучість.
 49. Що таке паяння? Від чого залежить спаюваність сплаву?
 50. Поняття про наклепку. Методи усунення наклепки. Поняття про усадку. Усадочні раковини, причини їх виникнення.
 51. Біологічні властивості зуботехнічних матеріалів. Їх значення для ортопедичної стоматології.
 52. Що таке відбиток? Його призначення.
 53. Види відбитків. Вимоги до матеріалів, з яких одержують відбитки.
 54. Класифікація відбиткових матеріалів. Наведіть приклади.
 55. Кристалізуючі відбиткові матеріали. Їх переваги та недоліки, основні властивості.
 56. Гіпс. Способи добування медичного гіпсу. Його види і застосування.
 57. Технологія застосування гіпсу в ортопедичній стоматології. Речовини, що прискорюють і уповільнюють твердіння гіпсу.
 58. Що таке моделі? Їх види (класифікація). Методи зміцнення моделей.
 59. Суть процесу кристалізації гіпсу. Фактори, які впливають на цей процес.
 60. Евгенол-цинкові відбиткові матеріали. Їх переваги та недоліки.
 61. Еластичні відбиткові матеріали. Їх характерна особливість.
 62. Гідроколоїдні маси. Їх склад, властивості й призначення.
 63. Альгінатні відбиткові матеріали. Суть процесу гелеутворення. Властивості альгінатних мас, особливості їх застосування, переваги та недоліки.
 64. Силіконові й вінілсиліконові відбиткові маси. Їх представники.
 65. Тіоколові (полісульфідні) відбиткові маси. Їх застосування, переваги та недоліки.
 66. Термопластичні відбиткові маси. Їх склад, види і застосування.
 67. Матеріали для виготовлення моделей (звичайних, вогнетривких, металевих, комбінованих), їх застосування.

68. Що таке пластичні маси (полімери)? Їх основні властивості.
69. Медико-технічні властивості пластмас, які застосовуються в зубопротезуванні.
70. Що таке зшивагенти? Їх призначення.
71. Класифікація пластмас залежно від дії на них температури.
72. Які добавки застосовують для поліпшення властивостей зуботехнічних пластмас? Старіння полімерів.
73. Класифікація стоматологічних пластмас за технологічними властивостями і за їх призначенням. Наведіть приклади.
74. Процес полімеризації. Охарактеризуйте його стадії.
75. Яку роль виконують при полімеризації ініціатори, інгібітори, каталізатори і пластифікатори?
76. Способи заводського виготовлення порошку полімеру.
77. Основні вимоги до матеріалів, які застосовують для виготовлення пластмасових стоматологічних конструкцій.
78. Акрилові пластмаси. Їх склад, основні фізико-механічні властивості.
79. Переваги і недоліки акрилових пластмас, які застосовують в ортопедичній стоматології.
80. Пластмаси “Акрел” і “Акроніл”. Їх склад і призначення.
81. Пластмаси “Бакрил” і “Фторакс”. Їх склад, характеристика і застосування.
82. Пластмаси для незнімних зубних протезів (“Синма-74”, “Синма М”), їх склад і застосування.
83. Пластмаси холодної полімеризації (самотвердіючі). Їх особливості, склад.
84. Пластмаси “Протакрил М”, “Редонт”, їх призначення, застосування.
85. Пластмаса “Акрилоксид”, її склад, призначення і технологія застосування.
86. Пластмаса “Карбопласт”, її склад і призначення.
87. Недоліки самотвердіючих пластмас.
88. Штучні зуби. Їх види. Вимоги до штучних зубів.
89. Зуби “Естедент”. Їх види. Альбом зубів “Естедент”.
90. Особливості еластичних пластмас, їх призначення.
91. Пластмаса “Боксил”, “Еладент”, “Еластопласт”, “Ортопласт”, “Ортосил М”, їх склад і призначення.
92. Технологія застосування стоматологічних пластмас.
93. Оптимальне співвідношення полімеру і мономера при приготуванні пластмасового тіста.
94. Умови, за яких відбувається полімеризація пластмаси.
95. Вплив температури на процес полімеризації. Наслідки порушення температурного режиму полімеризації.
96. Які небажані явища можуть виникати при полімеризації пластмаси?
97. Причини виникнення полімеризаційної усадки. Способи її зменшення.
98. Зміни, що виникають у структурі пластмаси при порушенні режиму полімеризації.
99. Гранулярна пористість і пористість стискання. Причини їх виникнення.
100. Причини виникнення внутрішнього напруження в пластмасовому виробі. Її наслідки, способи усунення.
101. Механізм з'єднання пластмасових зубів в ортопедичних конструкціях із пластмасовими базисами і металевими коронками.
102. Що таке фотополімери? Їх застосування в ортопедичній стоматології.
103. Необхідність застосування розділювальних (ізоляційних) матеріалів у

- зубопротезній техніці.
104. Види розділювальних матеріалів, їх склад, властивості й застосування.
 105. Metали. Їх будова, основні властивості. Атоми та іони, атомний зв'язок.
 106. Хімічні властивості металів. Ряд напружень, алотропія.
 107. Кристалічна будова металів. Як формується структура металу під час кристалізації? Що таке рекристалізація?
 108. Види корозії. Способи боротьби з корозією.
 109. Сплави, їх види. Твердий розчин, хімічна сполука і механічна суміш.
 110. Що таке ліквіація? Її значення при виготовленні протезів.
 111. Усадка й усадочні раковини. Способи їх усунення.
 112. Термічне оброблення ортопедичних конструкцій, її призначення.
 113. Паяння. Припої, вимоги до них.
 114. Спосіб виготовлення мостоподібних протезів без паяння.
 115. Сплави дорогоцінних металів, їх основні властивості.
 116. Золото. Способи його добування, властивості й застосування.
 117. Склад сплавів золота. Їх проби. Афінаж золота. Методи визначення проб сплавів золота.
 118. Властивості сплавів золота. Їх застосування в ортопедичній стоматології.
 119. Паладій, платина, срібло. Їх властивості й застосування.
 120. Залізо. Способи його добування, властивості. Чавун і сталь, їх застосування.
 121. Алотропічні форми заліза. Карбіди заліза, їх структурні види і властивості.
 122. Домішки в нержавіючих сталях: вуглець, силіцій, сірка, фосфор. Їх вплив на властивості нержавіючої сталі.
 123. Процес оброблення металевих сплавів при виготовленні протезів. Дайте їх характеристику.
 124. Пластична деформація, її вплив на структуру металу.
 125. Що таке наклепка? Структура металу при наклепці, усунення наклепки.
 126. Припої для сплавів золота, паладію і срібла. Їх склад і властивості.
 127. Припій для нержавіючої сталі. Його властивості.
 128. Титан, манган. Застосування титану в нержавіючій сталі та в інших сплавах.
 129. Застосування титану в зубопротезуванні. Сполуки титану (титану діоксид, титану нітрит), які застосовують в ортопедичній стоматології.
 130. Кобальт і хром. Їх властивості й застосування. Сплави на основі кобальту і хрому, їх властивості й застосування.
 131. Нікель, Кадмій. Магній, Мідь їх властивості, застосування в сплавах. Вплив на сплави.
 132. Нейзильбер, його склад, властивості й застосування.
 133. Що таке внутрішнє напруження в матеріалі? Причини його виникнення.
 134. Зміни структури металу під час лиття.
 135. Переваги і недоліки кобальтохромових сплавів, які застосовуються в зубопротезуванні.
 136. Що таке легкоплавкі сплави? До якої групи матеріалів вони належать? Їх склад.
 137. Вісмут, свинець, олово. Їх властивості й застосування.
 138. Чому температура плавлення легкоплавких сплавів нижча від температури плавлення елементів, що входять до їх складу?
 139. Технологія застосування легкоплавких сплавів.
 140. Які покривні (ізоляційні) матеріали застосовують при виготовленні незнімних зубних протезів? Їх склад, призначення і властивості.

141. Сепараційний лак. Його склад, властивості, призначення і техніка застосування.
142. Компенсаційний лак. Його склад, призначення і застосування.
143. Для чого застосовують ретенційний лак? Комплект ретенційного лаку, техніка його застосування.
144. Формувальні матеріали. Їх призначення і класифікація.
145. Що таке ливарна форма (опока)? Її призначення.
146. Вимоги до формувальних матеріалів.
147. Компоненти формувальних сумішей. Чим відрізняються облицювальні суміші від наповнювальних?
148. Склад сульфатних формувальних мас, їх характеристика та особливості.
149. Компенсаційне розширення формувальних мас і способи його регулювання.
150. Фосфатні формувальні маси. Їх склад, властивості й застосування.
151. Флюси, їх призначення.
152. Вимоги до флюсів.
153. Бура, ортоборатна кислота, властивості й застосування.
154. Що таке оксидна плівка? Назвіть методи її усунення.
155. Вибілювання. Склад вибілювачів для сплавів благородних металів, нержавіючої сталі й хромокобальтових сплавів.
156. Царська горілка. Її склад, властивості й застосування.
157. Які керамічні матеріали застосовують у зубопротезуванні?
158. Позитивні й негативні якості стоматологічного фарфору. Основні його властивості.
159. Фарфорові маси, їх склад і властивості. Призначення матеріалів, які входять до складу фарфору.
160. Що таке шихта? Її склад.
161. Процес фриткування. Фрита, її застосування.
162. Що входить до складу маси ультрапалін?
163. Фарфорові зуби. Їх переваги і недоліки, види, застосування.
164. Порівняльна характеристика природних, фарфорових і пластмасових зубів (твердість, опір стиранню).
165. Абразивні матеріали, їх призначення і класифікація.
166. Характеристика абразивних матеріалів.
167. Природні абразивні матеріали, їх властивості, склад і застосування.
168. Штучні абразивні матеріали. Їх виготовлення, властивості й застосування.
169. Абразивні зерна, їх властивості як шліфувальних матеріалів.
170. Способи застосування шліфувальних матеріалів. Шліфувальні інструменти.
171. Неорганічні й органічні зв'язки абразивних зерен, їх властивості.
172. Технічна характеристика шліфувальних інструментів, пов'язана з властивостями зв'язки.
173. Явище самозаточування.
174. Вибір шліфувального інструмента залежно від властивостей матеріалу ортопедичної конструкції.
175. Різниця між процесами шліфування і полірування.
176. Полірувальні матеріали. Їх властивості й застосування.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Правила техніки безпеки в зуботехнічному виробництві.
2. Назвіть засоби захисту персоналу зуботехнічної лабораторії.
3. Вимоги до виробничих приміщень зуботехнічної лабораторії.
4. З якими шкідливими речовинами працює зубний технік під час виготовлення ортопедичних конструкцій?
5. Які захисні засоби застосовують під час термічного оброблення металів, паяння і вибілювання?
6. Класифікація матеріалів, які застосовують в ортопедичній стоматології.
7. Вимоги до конструкційних матеріалів.
8. Вимоги до основних зуботехнічних матеріалів.
9. Біологічні властивості зуботехнічних матеріалів. Вимоги до них.
10. Основні показники фізичних властивостей зуботехнічних матеріалів.
11. Поняття про плавлення.
12. Легкоплавкі й тугоплавкі метали.
13. Провідність електроструму і опір струму, їх значення для зубного протезування.
14. Теплове розширення, коефіцієнти лінійного і об'ємного розширення. Значення теплового розширення матеріалів для зубного протезування.
15. Поняття про адгезію.
16. Механічні властивості матеріалів.
17. Дайте визначення термінам “міцність” і “крихкість” матеріалів.
18. Що таке міцність матеріалу на розтягування і стискання?
19. Способи зміцнення матеріалів, сплавів металів і пластмас.
20. Твердість матеріалу. Її значення для зубного протезування.
21. Пружність матеріалу. Її значення для зубного протезування.
22. Пластичність матеріалу. Її значення для технології виготовлення ортопедичних конструкцій.
23. Поняття про втомлюваність матеріалу.
24. В'язкість матеріалів. Методи її визначення.
25. Деформація. Її види і значення для ортопедичної стоматології.
26. Хімічні властивості зуботехнічних матеріалів.
27. Поняття про електрохімічну активність металів. Її значення для зубопротезування. Причини виникнення гальванічних струмів у ротовій порожнині.
28. Наслідки електрохімічних процесів, що виникають у ротовій порожнині.
29. Поясніть поняття “полімеризація” і “поліконденсація”.
30. Що таке корозія металу її види?
31. Що таке ковкість?
32. Що таке вальцювання?
33. Що таке литво?
34. Ливарні властивості матеріалу.
35. Від чого залежить спаюваність сплаву?
36. Поняття про наклепку. Методи усунення наклепки.
37. Поняття про усадку.
38. Усадочні раковини, причини їх виникнення.
39. Біологічні властивості зуботехнічних матеріалів. Їх значення для ортопедичної стоматології.
40. Вимоги до матеріалів, з яких одержують відбитки.

41. Класифікація відбиткових матеріалів.
42. Кристалізуючі відбиткові матеріали. Їх переваги та недоліки.
43. Гіпс. Його види і застосування.
44. Речовини, що прискорюють і уповільнюють твердіння гіпсу.
45. Процес кристалізації гіпсу. Фактори, які впливають на цей процес.
46. Евгенол-цинкові відбиткові матеріали. Їх переваги та недоліки.
47. Еластичні відбиткові матеріали. Їх характерна особливість.
48. Гідроколоїдні маси. Їх склад, властивості й призначення.
49. Альгінатні відбиткові матеріали.
50. Властивості альгінатних мас, особливості їх застосування, переваги та недоліки.
51. Силіконові й вінілсиліконові відбиткові маси. Їх представники.
52. Тіоколові (полісульфідні) відбиткові маси, переваги та недоліки.
53. Термопластичні відбиткові маси. Їх склад, види і застосування.
54. Матеріали для виготовлення моделей (звичайних, вогнетривких, металевих, комбінованих), їх застосування.
55. Медико-технічні властивості пластмас, які застосовуються в зубопротезуванні.
56. Класифікація пластмас залежно від дії на них температури.
57. Класифікація стоматологічних пластмас за технологічними властивостями і за їх призначенням.
58. Процес полімеризації.
59. Основні вимоги до матеріалів, які застосовують для виготовлення пластмасових стоматологічних конструкцій.
60. Акрилові пластмаси. Їх склад, основні фізико-механічні властивості.
61. Переваги і недоліки акрилових пластмас, які застосовують в ортопедичній стоматології.
62. Пластмаси “Акрел” і “Акроніл”. Їх склад і призначення.
63. Пластмаси “Бақрил” і “Фторакс”. Їх склад, характеристика і застосування.
64. Пластмаси для незнімних зубних протезів (“Синма-74”, “Синма М”), їх склад і застосування.
65. Пластмаси холодної полімеризації (самотвердіючі). Їх особливості, склад.
66. Пластмаси “Протакрил М”, “Редонт”, їх призначення, застосування.
67. Пластмаса “Акрилоксид”, її склад, призначення і технологія застосування.
68. Пластмаса “Карбопласт”, її склад і призначення.
69. Недоліки самотвердіючих пластмас.
70. Зуби “Естедент”. Їх види. Альбом зубів “Естедент”.
71. Особливості еластичних пластмас. Їх призначення.
72. Пластмаса “Боксил”, “Еладент”, “Еластопласт”, “Ортопласт”, “Ортосил М”, їх склад і призначення.
73. Оптимальне співвідношення полімеру і мономера при приготуванні пластмасового тіста.
74. Умови, за яких відбувається полімеризація пластмаси.
75. Причини виникнення полімеризаційної усадки.
76. Зміни, що виникають у структурі пластмаси при порушенні режиму полімеризації.
77. Гранулярна пористість і пористість стискання. Причини їх виникнення.
78. Що таке фотополімери? Їх застосування в ортопедичній стоматології.
79. Види розділювальних матеріалів, їх склад, властивості й застосування.

80. Метали. Їх будова, основні властивості.
81. Хімічні властивості металів.
82. Види корозії. Способи боротьби з корозією.
83. Сплави, їх види. Твердий розчин, хімічна сполука і механічна суміш.
84. Усадка й усадочні раковини. Способи їх усунення.
85. Припої, вимоги до них.
86. Сплави дорогоцінних металів, їх основні властивості.
87. Склад сплавів золота, їх проби. Афінаж золота.
88. Методи визначення проб сплавів золота.
89. Властивості сплавів золота. Їх застосування в ортопедичній стоматології.
90. Паладій, платина, срібло. Їх властивості й застосування.
91. Залізо, його властивості.
92. Пластична деформація, її вплив на структуру металу.
93. Припої для сплавів золота, паладію і срібла. Їх склад і властивості.
94. Кобальт і хром. Їх властивості й застосування.
95. Що таке внутрішнє напруження в матеріалі? Причини його виникнення.
96. Переваги і недоліки кобальтохромових сплавів, які застосовуються в зубопротезуванні.
97. Легкоплавкі сплави? Їх склад.
98. Компенсаційний лак. Його склад, призначення і застосування.
99. Формувальні матеріали. Їх призначення і класифікація.
100. Вимоги до формувальних матеріалів.
101. Компоненти формувальних сумішей.
102. Склад сульфатних формувальних мас.
103. Флюси, їх призначення.
104. Вимоги до флюсів.
105. Бура, ортоборатна кислота, властивості.
106. Що таке оксидна плівка? Назвіть методи її усунення.
107. Вибілювання.
108. Склад вибілювачів для сплавів благородних металів, нержавіючої сталі й хромокобальтових сплавів.
109. Царська горілка. Її склад, властивості й застосування.
110. Фарфорові маси, їх склад і властивості.
111. Що таке шихта? Її склад.
112. Фарфорові зуби. Їх переваги і недоліки, види, застосування.
113. Абразивні матеріали, їх призначення і класифікація.
114. Неорганічні і органічні зв'язки абразивних зерен, їх властивості.
115. Полірувальні матеріали. Їх властивості й застосування.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Стрелковский К.М., Власенко А.З. Зуботехнічне матеріалознавство. — К.: Здоров'я, 2004.

Дойников А.И. Зуботехническое материаловедение. — М.: Медицина, 1981.

Трезубов В.Н., Штейнгард В.З. Прикладное материаловедение. — СПб.: Спецлит, 2003.

Додаткова

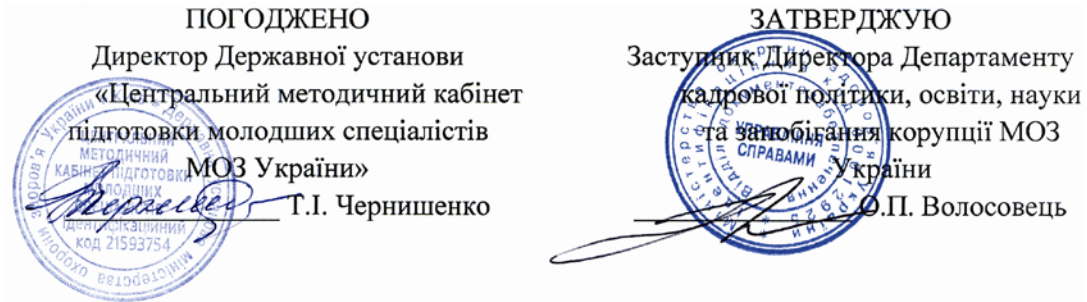
Сидоренко Т.І. Зуботехнічне матеріалознавство. — К.: Вища шк., 1988.

Рыбаков А.И. Материаловедение в стоматологии. — М.: Медицина, 1984.

Трезубов В.Н., Штейнгард М.З., Мишнев Л.М. Ортопедическая стоматология (прикладное материаловедение). — СПб., 2003.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа “Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України

СТОМАТОЛОГІЧНА ДОПОМОГА НАСЕЛЕННЮ ТА ПРОФІЛАКТИЧНА МЕДИЦИНА

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010106 “Стоматологія ортопедична”

Київ
2011

СТОМАТОЛОГІЧНА ДОПОМОГА НАСЕЛЕННЮ ТА ПРОФІЛАКТИЧНА МЕДИЦИНА

Укладачі:

З.О. Вакулович — викладач-методист, викладач вищої категорії, завідувач відділення “Стоматологія ортопедична” Житомирського інституту медсестринства;

С.Л. Бородько — викладач I категорії, голова циклової комісії зуботехнічних дисциплін.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії зуботехнічних дисциплін 02.06.2011 р., протокол № 10.

Програму рекомендовано до затвердження на засіданні опорної циклової комісії стоматологічних дисциплін вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації МОЗ України.

Рецензенти:

Л.М. Гуренко — заступник головного лікаря з медичної роботи Житомирського обласного стоматологічного медичного об’єднання, обласний позаштатний спеціаліст терапевтичної стоматології;

А.М. Пастухова — викладач I категорії, завідувач відділення “Стоматологія ортопедична” Горлівського медичного коледжу.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Стоматологічна допомога населенню та профілактична медицина” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010106 “Стоматологія ортопедична” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Основна мета дисципліни — дати студентам зуботехнічних відділень вищих медичних навчальних закладів I—III рівнів акредитації уявлення про етіологію, основні клінічні ознаки стоматологічних захворювань, ознайомити їх з принципами, заходами та методами профілактики, з основами організації стоматологічної допомоги та загальної гігієни.

На лекціях студенти вивчають організацію стоматологічної допомоги населенню України, основні положення гігієни загальної, особистої та ротової порожнини, основні клінічні ознаки стоматологічних захворювань, сучасні досягнення терапевтичної, хірургічної стоматології та стоматології дитячого віку, організацію диспансеризації і планової санації, профілактику основних стоматологічних захворювань.

На навчальній практиці необхідно закріпити теоретичний матеріал і звернути увагу студентів на важливі відмінності основних стоматологічних захворювань та засоби й методи профілактики кожного з них.

Під час викладання теоретичного і практичного матеріалу зміст тем потрібно логічно пов'язувати з питаннями ортопедичної стоматології.

Для оптимізації навчального процесу слід використовувати методи проблемного навчання, рольових ігор, наочності, технічні засоби навчання.

Програма передбачає кінцевий контроль у вигляді диференційованого заліку.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- принципи організації та обсяг надання кваліфікованої стоматологічної допомоги населенню України;
- орієнтуватися в основах загальної гігієни і профілактичної медицини;
- володіти знаннями з етіології та патогенезу основних стоматологічних захворювань.

Студенти повинні вміти:

- проводити профілактичну роботу щодо запобігання виникненню основних стоматологічних захворювань.

Студенти мають бути поінформовані про:

- загальні положення страхової медицини в стоматології;
- основні методи та засоби профілактики внутрішньокабінетної інфекції стоматологічної поліклініки;
- організацію онкологічної допомоги населенню в Україні.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота студентів
1	Вступ. Організація стоматологічної допомоги населенню України. Гігієна лікувально-профілактичних установ. Охорона праці в галузі	18	2	4	4
2	Гігієна навколишнього середовища. Особиста гігієна та гігієна порожнини рота. Гігієна харчування		2		4
3	Захворювання твердих тканин зубів, пародонта та слизової оболонки порожнини рота	14	4	8	2
4	Запальні процеси щелепно-лицевої ділянки	14	2	4	2
5	Захворювання, що виникають унаслідок користування ортопедичними конструкціями, передракові захворювання та пухлини щелепно-лицевої ділянки		4		2
6	Профілактика стоматологічних захворювань	8	2	4	2
Усього		54	16	20	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії медичних навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Страхова медицина в стоматології, перспективи її впровадження	2
2	Охорона праці в галузі	2
3	Профілактика внутрішньоклінічної інфекції стоматологічної поліклініки	2
4	Новітні засоби гігієни порожнини рота	2
5	Надати рекомендації щодо правильного харчування	2
6	Комп'ютерний некроз, клінічна картина, профілактика	2
7	Сучасний погляд на етіологію періоститу, остеомієліту	2
8	Передрак, назви нозологічних одиниць, первинні ознаки. Значення своєчасного звернення та регулярного огляду онколога	2
9	Пародонтит — найпоширеніше захворювання пародонта у світі. Етіологія пародонтиту і сучасні методи та засоби профілактики	2
	Усього	18

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Організація стоматологічної допомоги населенню України. Гігієна лікувально-профілактичних установ. Охорона праці в галузі

ЛЕКЦІЯ

Організація стоматологічної допомоги міському та сільському населенню. Структура мережі стоматологічних закладів. Складові стоматологічної поліклініки та їх завдання. Диспансеризація, принципи, контингент хворих, що підлягають диспансеризації. Організація стоматологічної допомоги вагітним і дітям.

Гігієна лікувально-профілактичних установ. Вимоги до робочого місця зубного техника (розміри, освітлення, вентиляція, мікроклімат тощо). Правила зберігання зуботехнічних матеріалів. Чинні законодавчі документи щодо захворювань на СНІД, вірусний гепатит, туберкульоз тощо. Охорона праці в галузі.

Тема 2. Гігієна навколишнього середовища. Особиста гігієна та гігієна порожнини рота. Гігієна харчування

ЛЕКЦІЯ

Гігієна навколишнього середовища. Основні завдання. Сонячна радіація, її фізичні характеристики. Використання штучного ультрафіолетового середовища. Вплив кліматичних умов на організм людини.

Особиста гігієна та гігієна порожнини рота. Гігієнічні вимоги до правил поведінки зубного техника на робочому місці. Професійні шкідливості та запобігання їм. Методи й засоби гігієни порожнини рота.

Гігієна харчування. Завдання гігієни харчування. Коротко про історію розвитку харчування людини. Фізіологія харчування, регуляція споживання їжі, коротко про травлення. Основи раціонального харчування. Харчова і біологічна цінність харчових продуктів. Харчові отруєння та запобігання їм.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Організація стоматологічної допомоги населенню України. Диспансеризація населення.

Гігієна лікувально-профілактичних установ. Санітарно-гігієнічні вимоги до робочого місця зубного техника. Правила зберігання зуботехнічних матеріалів.

Гігієна навколишнього середовища. Вплив кліматичних умов та сонячної радіації на організм людини. Використання штучного ультрафіолетового середовища з метою профілактики захворювань.

Особиста гігієна зубного техника на робочому місці. Професійні шкідливості та запобігання їм. Індивідуальна гігієна порожнини рота, її методи та засоби.

Гігієна харчування. Основи раціонального харчування. Харчова і біологічна цінність харчових продуктів. Основні клінічні ознаки харчових отруєнь та запобігання їм.

Практичні навички:

- надання рекомендацій щодо індивідуальної гігієни порожнини рота;
- підтримання санітарно-гігієнічного режиму робочого місця;
- правильне зберігання зуботехнічних матеріалів.

Тема 3. Захворювання твердих тканин зубів, пародонта та слизової оболонки порожнини рота

ЛЕКЦІЇ

Захворювання твердих тканин зубів, класифікація. Карієс, гіоплазія, флюороз, патологічне стирання зубів, клиноподібні дефекти, ерозія твердих тканин зубів, гіперестезія. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та профілактичні заходи.

Пульпіт, періодонтит. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки при гострих та хронічних формах.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Захворювання твердих тканин зубів, їх класифікація. Карієс, гіоплазія, флюороз, патологічне стирання зубів, клиноподібні дефекти, ерозія твердих тканин зубів, гіперестезія. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та профілактичні заходи.

Пульпіт, періодонтит. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки при гострих та хронічних формах.

Дати порівняльну характеристику цих захворювань.

Надати рекомендації щодо профілактики кожного із вказаних захворювань.

Надати рекомендації щодо профілактики кожного з вказаних захворювань.

Захворювання слизової оболонки порожнини рота.

Захворювання пародонта (гінгівіт, пародонтит, пародонтоз), класифікація, етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки, профілактичні заходи.

Стоматит (кандидозний гострий та хронічний, герпетичний). Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та профілактичні заходи.

Прояви ВІЛ-інфекції в порожнині рота, заходи при контакті з біологічними рідинами, фактори ризику, які підвищують шляхи передачі ВІЛ-інфекції.

Дати порівняльну характеристику цих захворювань.

Практичні навички:

- проведення профілактичної роботи щодо запобігання виникненню захворювань твердих тканин зубів та їх ускладнень;
- надання рекомендацій щодо профілактики захворювань пародонта та слизової оболонки порожнини рота.

Тема 4. Запальні процеси щелепно-лицевої ділянки

ЛЕКЦІЯ

Запальні процеси щелепно-лицевої ділянки: альвеоліт, фурункул та

карбункул, перикоронарит, абсцеси та флегмони, артрит скронево-нижньощелепного з'єднання, гайморит одонтогенний, періостит та остеомієліт. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки, профілактичні заходи.

Тема 5. Захворювання, що виникають унаслідок користування ортопедичними конструкціями, передракові захворювання та пухлини щелепно-лищевої ділянки

ЛЕКЦІЯ

Захворювання, що виникають унаслідок користування ортопедичними конструкціями: гінгівіт, стоматит, локальний пародонтит, гальваноз, синдром Костена. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки, профілактичні заходи.

Передракові захворювання та пухлини щелепно-лищевої ділянки. Передракові захворювання (хвороба Боуена, бородавчастий передрак, абразивний преканцерозний хейліт Манганотті, передраковий гіперкератоз червоної облямівки губ, шкірний ріг, кератоакантома), доброякісні та злоякісні пухлини нижньої та верхньої щелепи, пухлини слинних залоз. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки, профілактичні заходи.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Запальні процеси щелепно-лищевої ділянки. Основні клінічні ознаки, профілактичні заходи.

Захворювання, що виникають унаслідок користування ортопедичними конструкціями, основні клінічні ознаки, профілактичні заходи.

Передракові захворювання та пухлини щелепно-лищевої ділянки, основні клінічні ознаки, профілактичні заходи.

Дати порівняльну характеристику цих захворювань.

Надати рекомендації щодо профілактики цих захворювань.

Практичні навички:

- надання рекомендацій щодо профілактики основних запальних процесів щелепно-лищевої ділянки;
- проведення заходів щодо профілактики захворювань, які виникають унаслідок користування ортопедичними конструкціями;
- надання рекомендацій щодо профілактики передракових захворювань та пухлин щелепно-лищевої ділянки.

Тема 6. Профілактика стоматологічних захворювань

ЛЕКЦІЯ

Профілактика стоматологічних захворювань (первинна, вторинна, третинна). Рівні профілактичної роботи (державний, колективний або територіальний, сімейний, індивідуальний), напрямки профілактики (місцеві, загальні). Санація органів порожнини рота (індивідуальна, планова, разова чи періодична), її методи. Профілактика карієсу зубів, некаріозних уражень, хвороб пародонта, захворювань слизової оболонки порожнини рота.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Профілактика стоматологічних захворювань (карієсу зубів, некаріозних уражень, хвороб пародонта, захворювань слизової оболонки порожнини рота).
Санація органів порожнини рота.

Практичні навички:

- проведення профілактичної роботи щодо запобігання виникненню основних стоматологічних захворювань.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Мета й завдання стоматологічної допомоги.
1. Комп'ютерний некроз. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та профілактичні заходи.
2. Клиноподібний дефект. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та профілактичні заходи.
3. Гіпоплазія емалі (системна, вогнищева). Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та профілактичні заходи.
4. Ендемічний флюороз. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та профілактичні заходи.
5. Ерозія твердих тканин зуба. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та профілактичні заходи.
6. Гіперестезія твердих тканин зуба. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та профілактичні заходи.
7. Етіологія карієсу зубів.
8. Карієс. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та профілактичні заходи.
9. Етіологія пульпіту.
10. Основні клінічні ознаки, принципи профілактики гострого пульпіту.
11. Основні клінічні ознаки, принципи профілактики хронічного пульпіту.
12. Основні клінічні ознаки, принципи профілактики гострого періодонтиту.
13. Основні клінічні ознаки, принципи профілактики хронічного періодонтиту.
14. Причини виникнення запалення періодонта.
15. Загальна характеристика захворювань слизової оболонки порожнини рота.
16. Причини виникнення гінгівіту.
17. Клінічні ознаки гінгівіту.
18. Загальні принципи профілактики гінгівіту.
19. Ускладнення гінгівіту.
20. Герпетичний стоматит. Причини виникнення, патогенез, клінічні ознаки, принципи профілактики.
21. Гострий кандидозний стоматит. Причини виникнення, патогенез, клінічні ознаки, принципи профілактики.
22. Хронічний кандидозний стоматит. Причини виникнення, патогенез, клінічні ознаки, принципи профілактики.
23. Захворювання порожнини рота, спричинені протезами. Причини виникнення, патогенез, клінічні ознаки, принципи профілактики.
24. Етіологія захворювань пародонта.
25. Класифікація захворювань пародонта.
26. Клінічні ознаки захворювань пародонта.
27. Причини виникнення періоститу щелеп.
28. Клінічні ознаки періоститу щелеп.
29. Абсцеси і флегмони щелепно-лицевої ділянки, основні клінічні ознаки, принципи профілактики.
30. Передрак, основні клінічні прояви.
31. Загальні основи організації стоматологічної служби.
32. Принципи диспансеризації стоматологічних хворих.
33. Страхова медицина у стоматології, перспективи її впровадження.
34. Новітні засоби гігієни порожнини рота.
35. Надати рекомендації щодо правильного харчування.

36. Профілактика внутрішньолікарняної інфекції та ВІЛ-інфекції.
37. Комп'ютерний некроз, клінічна картина, профілактика.
38. Сучасний погляд на етіологію періоститу, остеомієліту.
39. Пародонтит — найпоширеніше захворювання пародонта у світі. Етіологія пародонтиту і сучасні методи та засоби профілактики.
40. Передрак, назви нозологічних одиниць, первинні ознаки. Значення своєчасного звернення та регулярного огляду онколога.
41. Охорона праці в галузі.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Даценко І.І. та ін. Загальна гігієна: посібник для практичних занять / За ред. І.І. Даценко. — Львів: Світ, 2001.

Даценко І.І., Габович Р.Д. Профілактична медицина. — К.: Здоров'я, 2004.

Мастеров Ю.И., Скрипникова Т.П., Семенець В.Г. Захворювання зубів і порожнини рота. — Полтава, 2002.

Мізюк М.І. Гігієна: підручник. — К.: Здоров'я, 2002.

Нікберг І.І., Сергета І.В., Цимбалюк Л.І. Гігієна з основами екології: підручник. — К.: Здоров'я, 2001.

Ципріян В.І. Гігієна харчування з основами нутріціології. — К.: Медицина, 2007.

Черкашин С.І. Хвороби щелепно-лицевої ділянки. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2001.

Додаткова

Бернадский Ю.И. Травматология и восстановительная хирургия челюстно-лицевой области. — К.: Здоров'я, 2001.

Боровский В.О. Терапевтическая стоматология. — М.: Медицина, 1989.

Бюлетень законодавства і юридичної практики України. Законодавство України про охорону здоров'я. — К.: Юрінком, 2000.

Вороненко Ю.В., Москаленко В.Ф. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000.

Данилевский Н.Ф. Атлас заболеваний пародонта. — К.: Здоров'я, 1989.

Даценко І.І. Гігієна і екологія людини: навч. посіб. — Львів: Афіша, 2000.

Заєць Т.І., Жуковська Л.О. Профілактика стоматологічних захворювань. — Львів: Новий світ, 2000.

Кравець Т.П. Кальций и фтор: какой из них более для зубов ценен? // Стоматолог. — 2004. — № 10. — С. 19—23.

Лукиных Л.М., Лившиц Ю.Н. Верхушечный периодонтит. — Нижний Новгород: НГМА, 1999.

Лукиных Л.М., Лившиц Ю.Н. Пульпит (клиника, диагностика, лечение). — Нижний Новгород: НГМА, 1999.

Пеккер Р.Я. Заболевания зубов и полости рта. — М.: Медицина, 1986.

Сидельникова Л.Г., Антоненко М.Н., Ставская Д.М. Роль и перспективы образовательных программ в профилактике заболеваний пародонта // Дент Арт. — 2006. — № 3. — С. 70—73.

Смоляр В.І. Фізіологія та гігієна харчування. — К.: Здоров'я, 2000.